

INNOWACJE

INNOWACYJNOŚĆ I WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA W PO KL

BEZ GRANIC

NR IV / GRUDZIEŃ

2011

Biuletyn
Krajowej Instytucji Wspomagającej
Programu Operacyjnego
Kapitał Ludzki

**EUROPEJSKI FUNDUSZ
SPOŁECZNY – KATALIZATOR
REFORM**

BAJKOTERAPIA

**ZARZĄDZANIE
RÓŻNORODNOŚCIĄ
W FIRMIE**

**DOBRA PRAKTYKA
UPOWSZECHNIANIA
I MAINSTREAMINGU**

SPIIS TREŚCI

- 3 Od redakcji**
- 4 Nad czym pracujemy... Jak wspieramy...**
- 7 Europejski Fundusz Społeczny – katalizator reform**
Rozmowa z Pawłem Chorążym, dyrektorem Departamentu Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego
- 10 Innowacyjny sposób wdrażania innowacji w Anglii**
- 12 Zarządzanie różnorodnością w firmie**
Rozmowa z Małgorzatą Lelińską z Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych Lewiatan, kierownikiem projektu innowacyjnego „Diversity Index”
- 15 Bajkoterapia**
Rozmowa z Dorotą Szatkowską, wiceprezesem zarządu Fundacji „Drabina Rozwoju”, realizatora projektu innowacyjnego „Grajki-pomagajki – innowacyjna metoda pomocy psychoedukacyjnej dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem”
- 18 Dobra praktyka upowszechniania i mainstreamingu**
- 20 WorkingLife 2011. Ponadnarodowe Forum Partnerskie w Sztokholmie – współpraca polsko-szwedzka w ramach projektu „Inclusive Europe”**
- 22 Kropla w morzu potrzeb**
Rozmowa z Joanną Witkowską, dyrektorem Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego
- 24 Europejski Rok Wolontariatu**
Rozmowa z Krzysztofem Więckiewiczem, dyrektorem Departamentu Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej
- 27 Rozwinąć system wspomagania nauczania przedmiotów przyrodniczych**
Rozmowa z prof. Katarzyną Dziubalską-Kołączyk, kierownikiem projektu innowacyjnego „E-nauczyciel przyrody – zintegrowane środowisko dla rozwijania myślenia naukowego, umiejętności informacyjnych oraz kompetencji językowych uczniów II i III etapu edukacji”, realizowanego przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- 30 Wspomóc osoby wykluczone społecznie**
Rozmowa z Mileną Piechnik, wicedyrektorem do spraw Europejskiego Funduszu Społecznego w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Opolu
- 32 Krajowy Ośrodek EFS**
Ścieżka pracy animacyjnej
- 34 Sieci Tematyczne powinny wspierać beneficjentów w działaniach upowszechniających**
Rozmowa z Martą Rudnik-Żelazowską, koordynatorem Zespołu ds. Projektów Innowacyjnych (Krajowa Instytucja Wspomagająca, Centrum Projektów Europejskich)
- 36 Ewolucja zamiast rewolucji**
Rozmowa z Maciejem Muczyńskim, wiceprzewodniczącym Krajowej Sieci Tematycznej „Edukacja i szkolnictwo wyższe”
- 38 Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich**

INNOWACJE BEZ GRANIC
BIULETYN KRAJOWEJ INSTYTUCJI
WSPOMAGAJĄCEJ PO KL

WYDAWCA:

Centrum Projektów Europejskich
ul. Domaniewska 39A
02-672 Warszawa
tel. (22) 378 31 00
faks (22) 201 97 25

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Edyta Smolarska
(redaktor naczelna)
Tomasz Mrozek
Wojciech Wojnowski
Ewa Wosik

Zdjęcie na okładce oraz na stronach:
10-12, 18-19, 23-24, 27, 30, 36-37
Marcin Plezia

Zdjęcia na stronach 20-21
Asa Ivarsson

OPRACOWANIE GRAFICZNE,
SKŁAD I ŁAMANIE:
Agencja Reklamowo-Wydawnicza
Arkadiusz Grzegorzczak

DRUK:

Pracownia C&C Sp. z o.o.

Przekazując teksty do redakcji, autorzy przenoszą na wydawcę prawo do publikacji (prawa autorskie i wydawnicze). Redakcja zastrzega sobie prawo skracania i adiustowania nadesłanych tekstów.

Biuletyn współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki i rozpropagowany bezpłatnie.

ISSN 2080-8194

NAKLAD: 6000 egz.

Od redakcji

Rok 2011 dobiega końca. Liczba projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki dynamicznie wzrasta. Obecnie realizowanych jest już ponad sto osiemdziesiąt przedsięwzięć. I choć rok 2011 jest, co do zasady, ostatnim, w którym można ogłaszać konkursy na projekty innowacyjne, to w przyszłym roku pojawi się wiele nowych projektów w wyniku zorganizowanych w tym roku ponad sto konkursów oraz kolejnych, planowanych na rok 2012, a dotyczących współpracy ponadnarodowej.

W obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe” komponentu centralnego PO KL zakończono proces oceny strategii wdrażania trzydziestu ośmiu projektów innowacyjnych. W roku 2012 beneficjenci, instytucje pośredniczące oraz Krajowa Sieć Tematyczna staną przed wyzwaniem pierwszych walidacji. Coraz więcej pracy mają także Regionalne Sieci Tematyczne – od początku ich utworzenia zajęły się oceną już ponad pięćdziesięciu strategii projektów innowacyjnych. Pierwszej walidacji dokonano w województwie dolnośląskim w obszarze „Zatrudnienie i integracja społeczna”.

W niniejszym numerze biuletynu znajdują Państwo informacje na temat realizowanych obecnie projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej. O nowatorskim pomysle wykorzystania bajkoterapii jako metody psychoedukacyjnej dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym rozmawiamy z panią Dorotą Szatkowską, wiceprezesem zarządu Fundacji „Drabina Rozwoju”, będącej realizatorem projektu „Grajki-pomagajki”.

O zarządzaniu różnorodnością w firmie oraz o tym, jakie zastosowanie praktyczne w przedsiębiorstwach będzie miał wskaźnik *Diversity Index* opowiada pani Małgorzata Lelińska z Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych Lewiatan, kierownik projektu realizowanego pod tym samym tytułem we współpracy z Agencją Rozwoju Innowacji z Wrocławia.

Na temat oczekiwań wobec projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej w ramach PO KL oraz możliwości związanych z ich realizacją, w tym w nowym okresie programowania, rozmawiamy z przedstawicielem Instytucji Zarządzającej PO KL, dyrektorem Departamentu Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, panem Pawłem Chorążym.

Rok 2011 jest Europejskim Rokiem Wolontariatu. Na temat tej wartościowej działalności rozmawiamy z panem Krzysztofem Węckiewiczem, dyrektorem Departamentu Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.

**Korzystając z okazji, pragniemy złożyć
wszystkim naszym Czytelnikom
najserdeczniejsze życzenia
pogodnych i spokojnych Świąt
Bożego Narodzenia, a także zdrowia,
wytrwałości oraz pogody ducha
w Nowym Roku.**

Zespół Krajowej Instytucji Wspomagającej
oraz dyrekcja Centrum Projektów Europejskich

Nad czym pracujemy... Jak wspieramy...

Konferencja-targi KIW

17 listopada 2011 roku odbyła się w Warszawie konferencja-targi „Innowacje w praktyce” zorganizowana przez Krajową Instytucję Wspomagającą – Centrum Projektów Europejskich. Impreza zgromadziła 170 uczestników – przedstawicieli instytucji i organizacji zainteresowanych kwestiami innowacyjności oraz współpracy ponadnarodowej w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, m.in. reprezentantów Instytucji Pośredniczących, Regionalnych Ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego, członków Sieci Tematycznych oraz beneficjentów projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej, a także potencjalnych użytkowników produktów wypracowanych w ramach projektów.

Wystąpienia podczas konferencji podzielono na trzy części, dotyczące: strategii wdrażania projektu innowacyjnego w ramach PO KL, walidacji produktu finalnego oraz upowszechniania i mainstreamingu. Swoimi doświadczeniami na temat tych zagadnień dzielili się z uczestnikami konferencji eksperci (w tym eksperci zagraniczni), praktycy i beneficjenci.

Niezwykle istotną częścią konferencji były targi projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej. Realizatorzy dwudziestu ośmiu projektów, wytypowanych przez Instytucje Pośredniczące i Instytucje Pośredniczące II stopnia, mieli szansę na zaprezentowanie swoich dokonań, a także wymianę informacji oraz dotarcie do osób, które mogą pomóc we włączaniu opracowanych przez nich rozwiązań do głównego nurtu polityki i praktyki.

Relację z konferencji zamieścimy w następnym numerze biuletynu.

Wsparcie dla projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej

W listopadzie br. KIW zakończyła realizację zewnętrznego wsparcia szkoleniowo-doradczego, przeznaczonego dla Instytucji Pośredniczących I i II stopnia w regionach i komponentie centralnym, Regionalnych Ośrodków EFS, ekspertów z listy Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz członków Krajowych Sieci Tematycznych. Od września do końca listopada br. odbyło się 25 spotkań informacyjno-promocyjnych i doradczych oraz szkoleń, na które KIW zapewniła ekspertów.

W ramach tegorocznego wsparcia zostało zrealizowanych 76 spotkań. Większość (25) stanowiły spotkania informacyjno-promocyjne dla potencjalnych projektodawców, związane z konkursami ogłaszanymi w tym roku przez Instytucje Pośredniczące I i II stopnia. Ponadto odbyło się 19 spotkań doradczych dla pracowników Instytucji Pośredniczących I i II stopnia, 20 szkoleń dla pracowników Regionalnych Ośrodków EFS, 7 szkoleń dla ekspertów z listy Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz 5 szkoleń dla członków Krajowych Sieci Tematycznych.

Sieci Tematyczne

W ostatnim kwartale 2011 roku Krajowe Sieci Tematyczne zaopiniowały łącznie ponad 10 strategii wdrażania projektów innowacyjnych PO KL. Szczególnie intensywne prace toczyły się w KST „Zatrudnienie i integracja społeczna” oraz w KST „Dobre rządzenie”. W obu tych Sieciach na posiedzeniach opiniowano nawet po trzy strategię. KST „Edukacja i szkolnictwo wyższe” kończy pierwszy etap prac – w IV kwartale zaopiniowała strategię przedostatniego projektu w ramach konkursu organizowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w Priorytecie III PO KL. Ostatnia strategia będzie stanowiła przedmiot obrad tej Sieci w I kwartale 2012 roku, tym samym więc KST „Edukacja i szkolnictwo wyższe” zakończy ocenę strategii 38 projektów innowacyjnych i będzie się przygotowywała do pierwszych walidacji.

Sieci Tematyczne mają coraz więcej pracy również na poziomie regionalnym. Od początku ich utworzenia zajęły się oceną już ponad 50 strategii projektów innowacyjnych.

Ponadto w IV kwartale 2011 roku wszystkie Sieci Tematyczne prowadziły prace nad *Strategiami działania Sieci na rok 2012*. Zgodnie z zapisami *Koncepcji funkcjonowania Sieci Tematycznych w ramach PO KL*, Sieci mają obowiązek zatwierdzić *Strategie* do końca grudnia. Następnie dokumenty te zostaną przekazane do KIW, która opracuje syntetyczne podsumowanie planów wszystkich Sieci. W grudniu br. KIW zorganizowała spotkanie przedstawicieli RST i KST, podczas którego głównym przedmiotem dyskusji były właśnie projekty *Strategii działania* wszystkich Sieci Tematycznych na przyszły rok. Uczestnicy spotkania dzieliли się także doświadczeniami w kwestii procedury zlecania do zaopiniowania strategii wdrażania oraz walidacji produktów finalnych.

Mapa projektów i analiza jakościowa

W dniach 3–4 października 2011 roku odbyło się spotkanie Punktów Kontaktowych do spraw innowacyjności i ponadnarodowości. Podczas pierwszego dnia tematem dyskusji była *Analiza jakościowa projektów innowacyjnych oraz projektów współpracy ponadnarodowej w ramach PO KL*. Materiał ten, opracowany przez KIW, został przed spotkaniem rozesłany do Instytucji Pośredniczących I i II stopnia z prośbą o wskazanie dodatkowych połączeń między projektami. W trakcie spotkania omawiano także możliwości wykorzystania *Analizy* do celów nie związanych z upowszechnianiem i mainstreamingiem, opisanych szerzej w poprzednim numerze biuletynu. Szczególnie ważnym zastosowaniem tego dokumentu może być wykorzystanie zebranych tam informacji jako źródła weryfikacji podobnych inicjatyw podczas procesów naboru i oceny wniosków o dofinansowanie, a także oceny strategii wdrażania i walidacji produktów finalnych. Może on również znaleźć zastosowanie w trakcie przygotowywania projektów przez wnioskodawców. Ponadto wszystkie osoby zaangażowane w realizację projektów innowacyjnych, w tym członkowie Regionalnych Sieci Tematycznych, mogą czerpać z *Analizy* dane o podobnych projektach realizowanych w innych regionach czy obszarach tematycznych, w celu wymiany informacji o różnorodnych aspektach realizacji tych przedsięwzięć.

Uwagi zgłoszone podczas dyskusji na spotkaniu Punktów Kontaktowych wykazały m.in., że wiele opisów projektów wymaga uzupełnienia. W związku z tym, na przełomie października i listopada br., KIW zwróciła się do Instytucji Pośredniczących I i Instytucji Pośredniczących II stopnia z prośbą o uzupełnienie informacji w fiszkach projektowych. Na podstawie otrzymanych materiałów opracowano kolejną wersję *Analizy*, zawierającą dodatkowo uwagi Punktów Kontaktowych oraz rozszerzoną o nowe projekty. *Analiza* została rozesłana do konsultacji w grudniu br. Jej ostateczna wersja zostanie opublikowana na stronie internetowej KIW.

Baza projektów oraz konkursów na projekty innowacyjne i ponadnarodowe

W październiku i grudniu 2011 roku KIW kontynuowała monitorowanie konkursów oraz realizowanych projektów innowacyjnych i ponadnarodowych PO KL. Na stronie internetowej KIW na bieżąco zamieszczane są aktualizacje bazy konkursów oraz nowe fiszki projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej. Obecnie można się zapoznać z ponad 180 przedsięwzięciami.

Warto zauważyć, że pojawiły się również pierwsze przypadki rozwiązania umów o dofinansowanie wskutek niezatwierdzenia strategii wdrażania. Nie zatwierdzono czterech strategii.

Publikacje KIW

❖ *Czas innowacji*

W związku z konferencją-targami KIW przygotowana została publikacja *Czas innowacji. Przegląd wybranych projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*. Publikacja zawiera opisy 27 najciekawszych przedsięwzięć innowacyjnych oraz projektów współpracy ponadnarodowej, wytypowanych przez Instytucje Pośredniczące I i II stopnia z całego kraju. Projekty zostały podzielone z uwzględnieniem obszarów wsparcia PO KL, w których są realizowane (tj. adaptacyjność, dobre rządzenie, edukacja i szkolnictwo wyższe oraz zatrudnienie i integracja społeczna). Oprócz opisów samych projektów w publikacji można również znaleźć informacje na temat przygotowanych lub przygotowywanych produktów oraz informacje kontaktowe do beneficjentów. Publikacja ta jest planowana jako wydawnictwo

cykliczne, w którym będą przedstawiane najciekawsze inicjatywy / dobre praktyki z zakresu projektów innowacyjnych oraz projektów współpracy ponadnarodowej PO KL.

❖ *Partnerstwo bez granic*

KIW opracowała i wydała obszerną, dwujęzyczną broszurę, zatytułowaną *Partnerstwo bez granic*. Jest ona skierowana do wszystkich podmiotów poszukujących partnerów do projektów współpracy ponadnarodowej realizowanych w ramach EFS. Zostały w niej przedstawione sposoby poszukiwania partnerów na szczeblu ponadnarodowym, krajowym i regionalnym. Uwzględniono również aspekty praktycznego budowania partnerstw, w tym nie tylko czynniki sukcesu, ale także ryzyka, które jest nieodłącznym elementem każdego projektu i pojawia się na wszystkich etapach jego realizacji.

❖ *Poradnik dla oceniających projekty innowacyjne i projekty współpracy ponadnarodowej*

Ukazała się również zaktualizowana wersja *Poradnika dla oceniających projekty innowacyjne i projekty współpracy ponadnarodowej*. W publikacji tej omówiono najważniejsze kwestie związane z oceną projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej PO KL. Poradnik zawiera materiały przydatne nie tylko dla Instytucji Organizujących Konkursy, ale także dla wszystkich osób zainteresowanych specyfiką tego rodzaju projektów. Omówione w nim zostały kwestie praktyczne, lecz również syntetycznie ujęto zagadnienia związane z innowacyjnością i współpracą ponadnarodową. Zaktualizowana wersja *Poradnika* uwzględniła zmiany w Systemie realizacji PO KL, wprowadzone z dniem 1 stycznia 2011 roku.

❖ *Opis etapów realizacji projektu innowacyjnego*

❖ *Uszczegółowiony wzór strategii wdrażania*

Po uzyskaniu akceptacji Instytucji Zarządzającej, w IV kwartale br. KIW przeprowadziła konsultacje *Szczegółowego opisu etapów realizacji projektu innowacyjnego oraz Uszczegółowionego wzoru strategii wdrażania*. Materiały skierowano do Instytucji Pośredniczących I i II stopnia, w tym do Punktów Kontaktowych, z prośbą o zgłoszenie uwag. Obydwa materiały w ostatecznej wersji zostały udostępnione wszystkim zainteresowanym oraz zamieszczone na stronie internetowej KIW.

„Inclusive Europe. Europa na rzecz integracji” – kontynuacja współpracy KIW ze Szwecją

W IV kwartale br. KIW kontynuowała działania w ramach projektu bliźniaczego „Inclusive Europe. Europa na rzecz integracji”, realizowanego ze szwedzką instytucją Arbetsmiljöforum ze Sztokholmu. Celem projektu jest wzmocnienie współpracy ponadnarodowej i zbudowanie sieci współpracy między krajami partnerskimi. Podczas drugiego dnia spotkania Punktów Kontaktowych, które odbyło się w dniach 3–4 października 2011 roku w Warszawie, przedstawicielka partnera szwedzkiego szczegółowo zaprezentowała oczekiwane rezultaty projektu, planowane działania i grupy docelowe oraz przedstawiła uczestników projektu. Wspomniała także o organizowanej w ramach projektu konferencji „WorkingLife 2011”, połączonej z ponadnarodowym forum partnerskim, o której piszemy szerzej w tym numerze biuletynu.

W dalszej części spotkania przedstawicielka KIW omówiła szczegółowo zaangażowanie strony polskiej w realizację projektu, w tym zaktywizowanie Sieci Tematycznych w procesie upowszechniania i mainstreamingu, animację klastrow projektowych, udział strony polskiej w corocznych konferencjach „WorkingLife”, a przede wszystkim działania powiązane z powołaniem koordynatorów i ambasadorów współpracy ponadnarodowej, z uwzględnieniem ich roli i zadań w trakcie trwania projektu. Wskazano na powiązanie

wszystkich wspomnianych działań ze strategią Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, w której Polska czynnie uczestniczy, oraz omówiono w zarysie harmonogram prac i koszty udziału strony polskiej w całym przedsięwzięciu. Uczestnicy spotkania zostali poproszeni o zastanowienie się nad zaangażowaniem w realizację projektu oraz przedyskutowanie tych zagadnień w swoich instytucjach.

W ślad za przedstawieniem założeń projektu „Inclusive Europe” podczas spotkania Punktów Kontaktowych, KIW rozpoczęła rekrutację koordynatorów współpracy ponadnarodowej. Zaproszenie do udziału w projekcie spotkało się z dużym zainteresowaniem Instytucji Pośredniczących I i II stopnia. Swoich kandydatów zgłosiła większość regionów oraz instytucje komponentu centralnego.

Wyłonieni koordynatorzy wezmą udział w organizowanych przez KIW szkoleniach z udziałem partnerów szwedzkich, w celu wdrażania zdobytej wiedzy oraz kontaktów roboczych z partnerami szwedzkimi w swojej codziennej pracy, poprzez szeroko rozumianą animację zarówno instytucji, jak i potencjalnych wnioskodawców w obszarze współpracy ponadnarodowej PO KL.

Kolejnym etapem realizacji projektu „Inclusive Europe” jest rekrutacja ambasadorów współpracy ponadnarodowej, a także przeprowadzenie badania ankietowego potrzeb szkoleniowych uczestników projektu. W roku 2012 przewidziana jest realizacja szkoleń i spotkań z udziałem ekspertów zagranicznych, mających na celu wyposażenie uczestników projektu w praktyczną wiedzę dotyczącą współpracy ponadnarodowej. Mamy również nadzieję, że wspólne spotkania przyczynią się do zacieśnienia współpracy między krajami – uczestnikami projektu, dzięki nawiązaniu kontaktów roboczych oraz wymianie doświadczeń w zakresie współpracy ponadnarodowej.

O stanie wdrażania poszczególnych działań w ramach przedsięwzięcia „Inclusive Europe” będziemy Państwa informować w kolejnych wydaniach biuletynu.

Konferencja „WorkingLife 2011”

W ramach realizowanego ze Szwecją projektu „Inclusive Europe”, mającego na celu wzmocnienie współpracy ponadnarodowej i zbudowanie sieci współpracy między krajami partnerskimi, przedstawiciele KIW wraz z projektodawcami z Polski uczestniczyli w dniach 12–14 października 2011 roku w organizowanej corocznie konferencji „WorkingLife” w Sztokholmie, połączonej w tym roku z ponadnarodowym forum partnerskim.

Forum partnerskie, które odbyło się pierwszego dnia konferencji, zorganizowano według modelu wypracowanego przez KIW i przy aktywnym udziale jej pracowników w roli współprowadzących spotkanie oraz prezentujących różnice systemowe. W tym czwartym już forum partnerskim (trzy wcześniejsze były organizowane przez KIW w Warszawie) uczestniczyło blisko 80 projektodawców ze Szwecji, Niemiec, Czech, Litwy, Estonii i Polski. Przykładowe obszary tematyczne, w których spotkali się potencjalni partnerzy to: młodzież, integracja społeczna, rynek pracy, niepełnosprawność oraz wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw. Jednodniowa formuła forum sprawdziła się i, mimo napiętego harmonogramu prac, większości projektodawców udało się znaleźć potencjalnych partnerów do współpracy.

Drugiego dnia odbyła się właściwa konferencja „WorkingLife 2011”, poświęcona w całości problematyce rynku pracy, w której wzięło udział blisko 1,5 tys. uczestników z wielu krajów Unii Europejskiej. Konferencja była podzielona na seminaria i warsztaty. Tematyka spotkań dotyczyła integracji społecznej, młodzieży i osób starszych, rozwoju kompetencji wśród przedsiębiorców, integracji osób niepełnosprawnych w społeczeństwie i związanych z tym wyzwań. Ponadto poruszono kwestie wchodzenia młodzieży na rynek pracy oraz integracji imigrantów w społeczeństwie. Równolegle zorganizowano warsztaty prowadzone przez przedstawicieli Ponadnar-

dowych Sieci Współpracy w ramach EFS, w tym do spraw wieku, polityki równości szans płci, zwiększenia udziału migrantów i mniejszości etnicznych w zatrudnieniu oraz społeczności Romów. Udział w spotkaniach i seminariach pozwolił na nawiązanie kontaktów, które będą się przyczyniać do zacieśnienia współpracy między sieciami oraz inicjowania nowych partnerstw w projektach realizowanych w ramach EFS.

Dodatkowe informacje na temat konferencji przedstawiamy w dalszej części biuletynu.

Działania w ramach Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego

W dniach 15–16 grudnia 2011 roku w Hamburgu odbyło się kolejne spotkanie **Sieci Państw Morza Bałtyckiego** (SPMB), podczas którego podsumowano realizację zadań w 2011 roku oraz przedyskutowano działania planowane na rok 2012. Przedstawiono wnioski z rocznego spotkania państw należących do regionu Morza Bałtyckiego (w Gdańsku), omówiono możliwość zacieśnienia współpracy między Siecią Morza Bałtyckiego i Siecią ds. Partnerstwa Wymiaru Północnego w dziedzinie Zdrowia i Opieki Społecznej (Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-being – NDPHS). Zaprezentowano możliwość współpracy Sieci z programem INTERACT (program wsparcia technicznego, który ma na celu ulepszenie zarządzania i wdrażania programów w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej). Skupiono się zwłaszcza na omówieniu propozycji pilotażu mającego na celu skoordynowanie na skalę regionalną (kilka krajów z regionu Morza Bałtyckiego) konkursów na projekty współpracy ponadnarodowej, w ramach tematów zbieżnych z SPMB i NDPHS. Zaproponowano wstępnie obszar dotyczący przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, w tym zapobiegania alkoholizmowi i używaniu narkotyków przez młodzież, włączając w to kwestie wypracowania mechanizmów wsparcia powiązanych z edukacją i wchodzeniem na rynek pracy, co bezpośrednio wiąże się z kwestiami edukacji i młodzieży. Określono również wstępny harmonogram dalszych prac. W drugiej części spotkania omówiono stan prac nad listem intencyjnym SPMB. Następnie przedyskutowano propozycje współpracy w przyszłości, przede wszystkim plan działania związany z koordynacją konkursów, a także omówiono najnowsze dokumenty dotyczące przyszłego okresu programowania.

W drugim dniu spotkania, w celu praktycznego zilustrowania możliwości do realizacji przykładowego projektu dotyczącego wyżej wymienionej tematyki, miała miejsce wizyta u autorów „Fit for the future” („Dopasuj się do przyszłości”), który jest realizowany w zakładzie penitencjarnym w okolicy Hamburga. ●

Europejski Fundusz Społeczny – katalizator reform

Rozmowa z **Pawłem Chorążym**, dyrektorem Departamentu Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego

Projekty innowacyjne realizowane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki mają wypracować innowacyjne rozwiązania i problemów z obszarów zatrudnienia i integracji społecznej, adaptacyjności, edukacji i szkolnictwa wyższego oraz dobrego rządzenia. Czy realizowane już projekty innowacyjne PO KL oraz doświadczenia Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL wskazują, że wszystkie wskazane obszary powinny być wspierane poprzez projekty innowacyjne?

Tworząc założenia Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, kierowaliśmy się zasadą, że we wszystkich obszarach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego istnieje potrzeba poszukiwania nowych, skuteczniejszych rozwiązań oraz że w każdym z nich

warto tworzyć potencjał do podejmowania tego typu przedsięwzięć, zarówno wśród instytucji zaangażowanych we wdrażanie projektów, jak i wśród samych projektodawców. Jednocześnie uwzględniliśmy wiele nowych instrumentów powstałych w ramach PIW EQUAL jako standardowe typy operacji (np. działania w zakresie ekonomii społecznej czy streetworkingu). Horyzontalne podejście do wdrażania projektów innowacyjnych, a w konsekwencji ich obecność w ramach wszystkich priorytetów PO KL, były też spowodowane przeświadczeniem, że należy uwzględnić podej-

ście oddolne do inicjowania nowych pomysłów i nie ograniczać w sposób odgórny ich zakresu.

Większość projektów innowacyjnych znajduje się dopiero na pierwszym etapie realizacji, dlatego jest jeszcze za wcześnie, aby zdecydowanie stwierdzić, że istnieją obszary, w których tego typu projekty nie powinny być wdrażane oraz obszary, które odznaczają się szczególnym potencjałem. Kwestia ta będzie jednak przez nas analizowana, gdyż wpłynie na zakres tych przedsięwzięć w przyszłej perspektywie finansowej.

Dotychczas ogłaszane konkursy na projekty innowacyjne dotyczą projektów testujących. Czy Ministerstwo Rozwoju Regionalnego przewidziało w obecnej perspektywie finansowej także konkursy na projekty upowszechniające?

Traktujemy możliwość realizacji projektów upowszechniających jako kolejny etap działań w zakresie promowania innowacyjnego podejścia do rozwiązywania problemów w ramach PO KL. W pierwszej kolejności chcieliśmy się skoncentrować na projektach o charakterze testującym, które wymagają dłuższego czasu realizacji. Nie bez znaczenia był również fakt, że projekty standardowe, realizowane na dużo większą skalę, dawały wiele możliwości wykorzystania wypracowanych wcześniej rezultatów Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL.

Projekty upowszechniające stanowią dla nas istotne narzędzia na przyszłość, zwłaszcza w związku z prowadzeniem wspólnych działań upowszechniających rozwiązań o zbieżnej tematyce, wypra-

cowanych w ramach różnych projektów. Pozwoli nam to na przedstawienie szerszego wachlarza możliwości do wykorzystania oraz na wzmocnienie przekazu kierowanego do decydentów i przyszłych użytkowników wypracowanych instrumentów. Przy czym nie chcemy, aby te działania zastępowały zadania leżące w gestii beneficjentów, dotyczące upowszechniania i włączania na szerszą skalę rozwiązań, nad którymi pracują w ramach swoich projektów.

Czy warto dać szansę projektom, które przyniosły innowacyjne rozwiązania w ramach programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL?

Dołożyliśmy wszelkich starań, aby rozwiązania testowane przez partnerstwa realizujące projekty PIW EQUAL w latach 2004–2008 nie zostały zaprzepaszczone. Przede wszystkim zostały stworzone rozwiązania systemowe, promujące wykorzystanie rezultatów programu EQUAL – przy ocenie projektów konkursowych PO KL stosuje się kryteria premiujące użycie bądź upowszechnienie rezultatów EQUAL, większość projektów musi spełniać standardowe minimum w zakresie polityki równych szans kobiet i mężczyzn, a zasada partnerstwa, tak bardzo eksponowana w programie EQUAL, została bardzo wyraźnie wpisana w system wdrażania PO KL.

Najbardziej dojrzałe doświadczenia i rezultaty EQUAL zostały wykorzystane w zapisach nowelizacji Ustawy o spółdzielniach socjalnych z 7 maja 2009 roku, a ponadto zaowocowały stworzeniem zespołu do spraw rozwiązań systemowych

w zakresie ekonomii społecznej i spowodowały przyspieszenie prac nad alternatywnymi formami opieki nad dziećmi do lat 3 w tzw. ustawie żłobkowej.

Część rezultatów programu EQUAL, które nie implikują zmian prawnych, a są przeznaczone do upowszechnienia jako dobra praktyka, została uwzględniona w projektach systemowych PO KL (np. wykorzystywanie wskaźnika *Gender Index* przez przedsiębiorstwa i administrację publiczną w celu modernizacji systemów zarządzania i podnoszenia kompetencji kadr, modele aktywizacji społeczno-zawodowej więźniów w projektach Centralnego Zarządu Służby Więziennej, *streetworking* w odniesieniu do społecznej i zawodowej integracji osób bezdomnych, system instytucjonalnego wsparcia podmiotów ekonomii społecznej).

Wiele rezultatów programu EQUAL jest udoskonalanych i upowszechnianych przez projekty konkursowe, zwłaszcza na rzecz aktywizacji zawodowej społeczności romskiej, promowania równych szans kobiet i mężczyzn, elastycznych form zatrudnienia, podnoszenia kwalifikacji starszych pracowników poprzez mentoring i coaching, aktywizacji społeczności lokalnych na obszarach wiejskich.

Chciałbym powrócić do roli Instytucji Pośredniczących, jako podmiotów odpowiedzialnych za ogłaszanie konkursów oraz za odpowiednie przygotowanie projektodawców. Działają one najbliżej projektodawców i problemów identyfikowanych w danym regionie czy sektorze, stąd ich zasadnicza rola w zapewnieniu odpowiedniej liczby projektodawców i dobrej jakości projektów. To od ich zaangażowania, wyjścia poza tradycyjne działania informacyjne – sprawdzające się w projektach standardowych, ale niewystarczające w projektach innowacyjnych – oraz od rzetelnego podejścia do przygotowania naboru, zależy jakość realizowanych przedsięwzięć.

Innowacyjne rozwiązania, wypracowane w ramach programu EQUAL, mają zatem szansę na wdrożenie i udoskonalenie przez kolejnych projektodawców, jeżeli tylko wpisują się w cele, które ma osiągnąć dany projekt. Stale funkcjonuje baza rezultatów PIW EQUAL (na stronie www.equal.org.pl), w której zostały zawarte najważniejsze informacje dotyczące rozwiązań wypracowanych przez partnerstwa, a także dane kontaktowe do ekspertów, którzy pracowali przy projektach.

Projekty innowacyjne i projekty współpracy ponadnarodowej nie spotykają się z dużym zainteresowaniem potencjalnych realizatorów. Powodów takiej sytuacji jest kilka (zwłaszcza stosunkowo niskie dofinansowanie przewidziane w konkursach na tego typu przedsięwzięcia oraz trudniejsza realizacja). Jak zamierzają Państwo zachęcać polskie instytucje do wykorzystania szans, jakie niosą za sobą innowacje czy doświadczenia partnerów ponadnarodowych do rozwiązywania problemów społecznych?

Problemy, o których pan wspomina, odnoszą się bardziej do roku 2009, kiedy zaczęliśmy prace w tej dziedzinie. Traktowaliśmy ten czas jako pilotaż, dlatego działania nie były podejmowane na szeroką skalę. Obecnie zainteresowanie jest większe, podobnie jak środki przewidziane na konkursy oraz liczba konkursów. Większa jest też wiedza i umiejętności instytucji zaangażowanych we wdrażanie projektów innowacyjnych i ponadnarodowych, a także samych projektodawców. Nie spodziewamy się natomiast, że liczba propozycji projektów innowacyjnych i ponadnarodowych będzie dorównywała liczbie wniosków dotyczących projektów standardowych. Cel tych przedsięwzięć jest bowiem zupełnie inny. Dostrzegamy poprawę w stosunku do 2009 roku, aczkolwiek nadal uważamy, że w przypadku projektów innowacyjnych musimy pracować nad jakością składanych propozycji oraz docieraniem z działaniami informacyjno-promocyjnymi do rzetelnie wyselekcjonowanej grupy instytucji dysponujących odpowiednim potencjałem. I tutaj zasadniczą rolę do odegrania mają Instytucje Pośredniczące.

Instytucja Zarządzająca odpowiada za stworzenie systemu wdrażania tych projektów i jego od-

nia naboru, zależy jakość realizowanych przedsięwzięć. Wygrana w takim przypadku leży po obu stronach: Instytucja Pośrednicząca uzyskuje bowiem rozwiązania, które nierzadko zapełniają te luki na rynku pracy, z którymi projekty standardowe sobie nie radzą, a dzięki temu zwiększa się efektywność prowadzonych działań, leżących w ich kompetencji. Instytucje Pośredniczące nie są w tych zadaniach odosobnione: mogą korzystać ze wsparcia zarówno Krajowej Instytucji Wspomagającej, jak i sieci Regionalnych Ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Sytuacja wygląda nieco inaczej w przypadku projektów współpracy ponadnarodowej. Istnieją tu na poziomie unijnym pewne przeszkody realizacyjne, które mogą być jedynie minimalizowane przez poszczególne państwa członkowskie, ale nie można mówić o ich kompleksowym rozwiązaniu. Mam tutaj na myśli brak koordynacji tej kwestii ze strony Komisji Europejskiej, a także brak synchronizacji konkursów i wspólnych tematów, w których konkursy mogłyby być ogłaszane.

Jako Instytucja Zarządzająca staramy się wykorzystywać każdą okazję do tego, aby podkreślić potrzebę stworzenia tzw. wspólnych ram (*common framework*), czyli ściślejszej koordynacji działań między państwami członkowskimi, i szukać możliwości ujednoczenia ogłaszanych konkursów z innymi państwami. Nie jest to łatwe ze względu na odmienne systemy wdrażania i zakres tematyczny konkursów, niemniej ostatnio pojawiła się szansa nawiązania współpracy w tej dziedzinie z Flandrią i Szwecją. Wyniki prowadzonych rozmów zależą jednak od tego, czy Instytucje Pośredniczące będą zainteresowane ogłoszeniem konkursów na projekty współpracy ponadnarodowej w 2012 roku, i to w obszarach tematycznych zbieżnych z krajami partnerskimi. Będziemy do tego oczywiście zachęcać poszczególne instytucje.

W przypadku projektów realizowanych we współpracy ponadnarodowej większą rolę odgrywa Krajowa Instytucja Wspomagająca, która wspiera proces poszukiwania partnerów zagranicznych, wykorzystując różne narzędzia: informowanie innych państw członkowskich o ogłaszanych naborach, indywidualne poszukiwanie partnerów dla pojedynczych zainteresowanych organizacji, prowadzenie bazy gotowych koncepcji projektów, do których poszukiwani są partnerzy, ale przede wszystkim organizowanie ponadnarodowych forów partnerskich, które, co warto podkreślić, były pierwszymi tego typu spotkaniami organizowanymi w ramach EFS w skali całej Unii Europejskiej. I tu pojawia się kolejny raz zasadnicza rola Instytucji Pośredniczących, które, przy wsparciu Krajowej Instytucji Wspomagającej, mogłyby organizować tego typu fora na poziomie regionu czy Priorytetu PO KL, a także współpracować w tej dziedzinie z innymi Instytucjami Pośredniczącymi.

I lipca 2011 roku Polska objęła przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej. Czy w ramach naszej prezydencji przewidziano debatę na temat możliwości, jakie stwarzają projekty innowacyjne i projekty współpracy ponadnarodowej finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego?

W ramach prezydencji skupiamy się na negocjowaniu rozporządzeń regulujących wdrażanie Europejskiego Funduszu Społecznego po 2013 roku, w tym kształtu wsparcia innowacji społecznych i ponadnarodowości. Szanse, jakie stwarzają tego typu przedsięwzięcia, stanowią ważny element tej dyskusji. Jest to również moment promowania rozwiązań, które w naszej opinii pozwolą na jak najefektywniejsze wdrażanie tych inicjatyw.

Prezydencja to chyba odpowiedni czas na propagowanie idei projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej?

Uważam, że możliwości, jakie stwarzają projekty, których celem jest wypracowanie nowych sposobów rozwiązywania problemów na rynku pracy, w polityce społecznej czy w edukacji powinny być promowane w sposób ciągły. Jest to jednak szczególnie istotne na etapie podejmowania decyzji o rozpoczęciu tego typu przedsięwzięć, tak aby przekonać fundatorów do ich realizacji, a także w momencie, kiedy już dysponujemy nowymi sprawdzonymi metodami i chcemy nimi zainteresować decydentów.

Czy rozpoczęły się już rozmowy na temat obszarów tematycznych, które będzie wspierał Europejski Fundusz Społeczny w latach 2014–2020?

6 października br. Komisja opublikowała pakiet rozporządzeń dotyczących polityki spójności, w tym projekt rozporządzenia regulującego funkcjonowanie Europejskiego Funduszu Społecznego. Zgodnie z wcześniejszą debatą na temat przyszłego kształtu EFS, koncentruje się on na zagadnieniach i celach wskazanych w strategii *Europa 2020*. Projekt rozporządzenia zakłada wsparcie przez EFS czterech celów tematycznych, które zostały określone jako: a) promowanie zatrudnienia i wsparcie mobilności zawodowej; b) inwestycje

W ramach prezydencji skupiamy się na negocjowaniu rozporządzeń regulujących wdrażanie Europejskiego Funduszu Społecznego po 2013 roku, w tym kształtu wsparcia innowacji społecznych i ponadnarodowości. Szanse, jakie stwarzają tego typu przedsięwzięcia, stanowią ważny element tej dyskusji.

cje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie; c) promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem; d) wzmacnianie zdolności instytucjonalnych i skutecznej administracji publicznej. Komisja proponuje, aby wyżej wymienione cele były realizowane przez tzw. priorytety inwestycyjne, których jest od dwóch do siedmiu w każdym z celów. Propozycja Komisji będzie teraz podlegała negocjacom, wiele kwestii wymaga dodatkowych wyjaśnień i doprecyzowania. Należy jednak stwierdzić, że Komisja uwzględniła w przedstawionej propozycji większość konkluzji z debaty nad przyszłością EFS.

Jaką rolę powinien odegrać Europejski Fundusz Społeczny w kolejnych latach w Polsce?

Podobnie jak w perspektywie finansowej 2007–2013, EFS będzie odgrywał niebagatelną rolę w rozwoju społecznym i gospodarczym Polski oraz w rozwoju poszczególnych regionów. Jeszcze bardziej widoczna będzie rola EFS jako katalizatora reform, ze względu na zastosowanie kilku nowych rozwiązań w przyszłym okresie finansowania, takich jak warunkowość *ex ante* czy ścisłe powiązanie działań realizowanych w EFS z Krajowym Programem Reform. Z pewnością EFS będzie odgrywał szczególną rolę w dziedzinach, w których zostaną skoncentrowane środki. Już teraz Komisja Europejska proponowała, aby państwa członkowskie aż 20 proc. całej alokacji przeznaczały na realizację celu tematycznego dotyczącego promowania włączenia społecznego i walki z ubóstwem.

Uważam, że możliwości, jakie stwarzają projekty, których celem jest wypracowanie nowych sposobów rozwiązywania problemów na rynku pracy, w polityce społecznej czy w edukacji powinny być promowane w sposób ciągły.

Czy istnieje możliwość, że uzyskamy więcej środków finansowych z Europejskiego Funduszu Społecznego niż dotychczas?

Zgodnie z propozycją Komisji Europejskiej kwota środków przeznaczonych na EFS na lata 2014–2020 wyniesie 84 mld euro, co oznacza wzrost o nieco ponad 10 proc. w porównaniu z perspektywą finansową 2007–2013 (76 mld euro). Wzmocnieniem dla EFS jest również zastosowanie mechanizmu tzw. ring-fencingu (wymagania dotyczące wydzielenia i ochrony środków), co oznacza wydzielenie alokacji dla EFS na ogólnie określonym poziomie. Komisja zaproponowała, aby dla regionów mniej rozwiniętych było to minimum 25 proc. alokacji na politykę spójności (jako mniej rozwinięte zostały zakwalifikowane wszystkie regiony Polski z wyjątkiem wojewódz-

Podobnie jak w perspektywie finansowej 2007–2013, EFS będzie odgrywał niebagatelną rolę w rozwoju społecznym i gospodarczym Polski oraz w rozwoju poszczególnych regionów.

twa mazowieckiego), a dla regionów przejściowych (w Polsce: województwo mazowieckie) – 40 proc. Na tej podstawie można domniemywać, że Polska otrzyma więcej środków na EFS niż w obecnej perspektywie finansowej.

Czy w kolejnej perspektywie finansowej możemy się również spodziewać projektów o charakterze innowacyjnym?

Zgodnie z pakietem nowych rozporządzeń Komisja Europejska jest nadal zainteresowana realizacją projektów innowacyjnych, zarówno na poziomie poszczególnych państw członkowskich, jak i na poziomie unijnym. Przedstawiona propozycja wskazuje ponadto na obowiązek realizacji podejścia innowacyjnego we wszystkich obszarach tematycznych wspieranych w ramach EFS oraz w formule projektów realizowanych w Polsce w obecnym okresie programowania.

Z dyskusji, która toczy się obecnie w Unii Europejskiej wynika, że realizacja zasady ponadnarodowości będzie najprawdopodobniej obowiązkowa w przyszłym okresie programowania. Jak wdrażanie tej zasady mogłoby przebiegać w Polsce? Czy są już jakieś plany w tej dziedzinie?

W tej kwestii wiele będzie zależało od tego, w jakim stopniu uda się nam stworzyć dobrze skoordynowany system wdrażania tych projektów na poziomie Unii Europejskiej oraz ile państw będzie nim zainteresowanych. Nie bez znaczenia są również wspólne tematy, które zostaną określone dla wszystkich państw członkowskich. Nasza wstępna koncepcja – pewne minimum – dotyczy aktywnego udziału Polski i wdrażania projektów ponadnarodowych na poziomie kraju w ramach tzw. *common framework*, obejmującego synchronizację konkursów, tematów i zasad wdrażania, a także ścisłą koordynację przez Komisję Europejską. Rozszerzeniem przedstawionej koncepcji byłoby wdrażanie tych przedsięwzięć na poziomie regionu, ale tu kwestia pozostaje otwarta i będzie zależała od zainteresowania regionów. ●

Rozmawiał
Wojciech Wojnowski

Innowacyjny sposób wdrażania innowacji w Anglii

W Anglii realizowana jest odrębna gałąź programu Europejskiego Funduszu Społecznego, dedykowana projektom innowacyjnym i ponadnarodowym – program „Innowacyjność, ponadnarodowość, mainstreaming” (*Innovation, Transnationality and Mainstreaming Programme* – ITM), który przewiduje szczególnie system wdrażania innowacji i współpracy ponadnarodowej w ramach EFS. Na czym polega wyjątkowość tego programu?

Program ITM, czyli „trzy w jednym”

Czynnikami odróżniającymi program ITM od innych systemów wdrażania zasad innowacyjności oraz ponadnarodowości w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego jest jednoczesna koncentracja na trzech aspektach: 1) **innowacyjności**, która pozwala na realizację działań zmierzających do wypracowania nowatorskich rozwiązań służących promowaniu zatrudnienia oraz wzrostowi kompetencji; 2) **ponadnarodowości**, która umożliwia transfer nowych pomysłów, technik i dobrych praktyk oraz ich testowanie przez projektodawców w ich lokalnym środowisku; 3) **mainstreamingu**, którego istotą jest zaangażowanie przedstawicieli władz, decydentów, polityków w skuteczne wykorzystanie rezultatów projektów.

Z założenia więc każde z przedsięwzięć, realizowanych w ramach programu ITM, łączy ze sobą wszystkie wyżej wymienione elementy, a zatem ma na celu wypracowanie innowacyjnych rozwiązań we współpracy z partnerami zagranicznymi, a następnie ich skuteczne wdrożenie do polityki.

Koncentracja tematyczna

Inną cechą angielskiego systemu jest koncentracja tematyczna. W praktyce oznacza to, że w ramach programu ITM zidentyfikowano sześć obszarów, w których realizowane jest wsparcie EFS. Lloyd Broad, jeden z twórców programu, genezę wyboru określonych tematów przedstawia w następujący sposób: „Wybierając tematy, postanowiliśmy odejść od tradycyjnych obszarów interwencji EFS (tj. równe szanse, przedsiębiorczość czy równość płci), a postawić na aktualne potrzeby oraz wyzwania polityki krajowej i europejskiej, stojące przed nami w XXI wieku, a mianowicie: zmiany demograficzne, zwłaszcza konieczność szczególnego wsparcia osób powyżej 50. roku życia, walka z wykluczeniem cyfrowym, promowanie kwalifikacji w obszarze zmian klimatycznych oraz zrównoważonego rozwoju, a także wymagające wciąż szczególnego wsparcia kwestie integracji społecznej, przedsiębiorczości społecznej czy większego zaangażowania pracodawców w rozwiązywanie problemów rynku pracy”.

Duże, strategiczne partnerstwa

W ramach programu ITM postanowiono zmniejszyć liczbę projektów o charakterze strategicznym. Zdecydowano, że możliwa będzie realizacja najwyżej trzech projektów w każdym z dwunastu regionów Anglii, a podstawą dofinansowania będzie stworzenie partnerstw regionalnych, skupiających wszystkich kluczowych aktorów w danym regionie, którzy zjednoczą siły

w celu realizacji wspólnie określonych celów. Takie założenie na poziomie programu przełożyło się ostatecznie na realizację 32 strategicznych projektów o wartości ok. 50 mln funtów (w tym ok. 25 mln stanowi dofinansowanie EFS). W opinii Lloyd Broada za takim rozwiązaniem przemawia fakt, iż „duże organizacje mają potencjał do zarządzania projektami o charakterze strategicznym, a także gwarantują większe szanse na skuteczny mainstreaming wypracowywanych produktów”. Inną korzyścią wskazywaną przez eksperta jest łatwiejsze zarządzanie taką liczbą projektów na poziomie programu (np. w związku z organizowaniem jednego konkursu) oraz skuteczniejsze monitorowanie działań, a także wsparcie procesu wdrażania wypracowywanych rozwiązań.

Skuteczny mainstreaming – Krajowe Sieci Tematyczne

Mimo że jednym z kryteriów wyboru projektów ITM do dofinansowania jest przedstawienie przez nie strategii mainstreamingu, działania wdrożeniowe zaplanowane przez projektodawców są wspierane na poziomie programu przez Sieci Tematyczne powołane w sześciu obszarach tematycznych, zbieżnych z tematami realizowanych projektów. Sieci stanowią forum współpracy między przedstawicielami kluczowych ministerstw a realizatorami projektów, zaś ich główną rolą jest umożliwienie skutecznego wdrożenia rozwiązań wypracowywanych w ramach projektów do polityki i praktyki. Ponadto stanowią one forum dyskusji z decydentami, w wyniku których założenia

Powinniśmy być bardziej elastyczni w ocenie korzyści i wartości interwencji EFS. W mojej opinii najistotniejsze korzyści z procesu wdrażania EFS wynikają raczej z drogi, jaką przemierzają beneficjenci pomocy, a nie z jej ostatecznego celu. Sądzę, że te indywidualne interwencje, które otrzymują odbiorcy pomocy, to jest więcej niż samo zatrudnienie czy podniesienie kwalifikacji. To są te małe indywidualne kroki, które podejmują poszczególne osoby i które zmieniają ich życie. My zaś, z poziomu instytucji zarządzających czy wdrażających, powinniśmy włożyć więcej wysiłku w identyfikowanie tych małych sukcesów, tak aby mieć dowody na ich istnienie. Wówczas będziemy mogli zobaczyć korzyści EFS w szerszym kontekście niż tylko wskaźniki odnoszące się do pracy i kwalifikacji, tj. w kontekście wpływu, jaki EFS wywiera na życie ludzi oraz środowisk, w których żyją.

projektów mogą ulec zmianie w celu zaspokojenia aktualnych potrzeb. Według Lloyda Broada „bardzo istotne jest, aby pamiętać, że decydenci będą zainteresowani uczestnictwem w Sieciach jedynie wówczas, gdy projekty będą w stanie wypracować produkty dla nich użyteczne i interesujące. W przeciwnym wypadku utrzymanie ich zainteresowania realizowanymi projektami oraz produktami może być trudne. Z tego też względu projekty ITM muszą być elastyczne, tak aby odpowiedzieć na aktualne potrzeby oraz wyzwania polityki. To także odróżnia projekty ITM od standardowych projektów EFS”.

Wartość dodana projektów ITM

Korzyści osiągane w ramach projektów realizowanych w programie ITM można przedstawiać na różne sposoby. Lloyd Broad dostrzega wartość dodaną tych projektów w aspekcie „8 P”, jako że w jego opinii można ją dostrzec na poziomie: ludzi (*people*), polityki (*policy*), procedur (*procedures*), praktyki (*practice*), programów (*programmes*), partnerstw (*partnerships*), miejsc (*places*) i produktów (*products*). Według pana Broada: „W EFS fascynujące są nie tyle doświadczenia instytucji zarządzających (choć nie umniejszam ich wagi), ile to, w jaki sposób EFS zmienia życie poszczególnych osób”. Korzyści te ilustruje jeden z projektów ITM zatytułowany „Making IT Personal: Joining the DOTs” (w wolnym tłumaczeniu: „Spersonalizować IT: Dołączyć do DOT-ów”, realizowany w południowym Yorkshire).

Projekt ma na celu walkę z wykluczeniem cyfrowym społeczeństwa dzięki stworzeniu innowacyjnej wspólnoty uczących się *on-line*, opierającej się na założeniu, że ludzie najskuteczniej uczą się od tych, których znają i którym ufają. Projekt wspiera ochotniczych mentorów nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT), zwanych *Digital Outreach Trainers* (DOT), których można określić jako „trenerów wsparcia cyfrowego”. Są to osoby „z sąsiedztwa”, które mają wiedzę z dziedziny ICT oraz pragną się nią podzielić z innymi. W ramach projektu zarówno mentorzy, jak i ich uczniowie uzyskują kompleksowe wsparcie

w zakresie przygotowania trenerskiego (w przypadku mentorów) oraz w zakresie zdobywania umiejętności cyfrowych (w przypadku uczniów). Nabyte nowe umiejętności zwiększają szanse uczniów na uzyskanie zatrudnienia, a z drugiej strony mogą być wykorzystane w codziennym życiu. Od 2010 roku w projekcie uczestniczyło 300 mentorów, którzy mieli pod opieką 2,6 tys. uczniów. Projekt, zarządzany przez Barnsley Council, jest realizowany w partnerstwie z lokalnymi władzami, uczelniami, przedstawicielami trzeciego sektora, Sero Consulting, The National Institute of Adult Continuing Education (NIACE), UK online, Jobcentre Plus oraz Skills Funding Agency. Projekt „Making IT Personal: Joining the DOTs” został nagrodzony podczas „Adult Learners’ Week” – tygodnia poświęconego promowaniu edukacji osób dorosłych, stanowiącego część ogólnokrajowej kampanii. „Adult Learners’ Week” to największa w Wielkiej Brytanii inicjatywa poświęcona nauczaniu, zorganizowana przez NIACE oraz współfinansowana ze środków EFS.

Korzyści z udziału w projekcie wskazują jego uczestnicy: „Możesz pracować w swoim tempie, a więc dostosować rytm pracy do swojego stylu życia”, mówi jeden z mentorów, zaś jedna z uczennic dodaje: „Jest to rozwiązanie idealne dla mnie jako samotnej matki. Udział w projekcie uświadomił mi, jak wiele umiejętności mam do zaoferowania innym, czego nie dostrzegałam wcześniej”.

Lloyd Broad podkreśla, że korzyści dla jednostek powinny być lepiej monitorowane na poziomie całego Europejskiego Funduszu Społecznego: „Powinniśmy być bardziej elastyczni w ocenie korzyści i wartości interwencji EFS. W mojej opinii najistotniejsze korzyści z procesu wdrażania EFS wynikają raczej z drogi, jaką przemierzają beneficjenci pomocy, a nie z jej ostatecznego celu. Sądzę, że te indywidualne interwencje, które otrzymują odbiorcy pomocy, to jest więcej niż samo zatrudnienie czy podniesienie kwalifikacji. To są te małe indywidualne kroki, które podejmują poszczególne osoby i które zmieniają ich życie. My zaś, z poziomu instytucji zarządzających czy wdrażających, powinniśmy włożyć więcej wysiłku

w identyfikowanie tych małych sukcesów, tak aby mieć dowody na ich istnienie. Wówczas będziemy mogli zobaczyć korzyści EFS w szerszym kontekście niż tylko wskaźniki odnoszące się do pracy i kwalifikacji, tj. w kontekście wpływu, jaki EFS wywiera na życie ludzi oraz środowisk, w których żyją”.

Przygotowała
Beata Rybicka-Dominiak
Krajowa Instytucja Wsparcia

Artykuł jest wzbogacony opiniami pana Lloyda Broada, jednego z twórców Programu ITM, który pełni funkcję kierownika Wydziału Innowacji, Ponadnarodowości oraz Mainstreamingu w ramach EFS, w Birmingham City Council (BCC) – Instytucji Pośredniczącej dla programu ITM. BCC wypełnia wszystkie zadania związane z realizacją programu ITM w imieniu Instytucji Zarządzającej EFS. Więcej informacji na temat angielskiego systemu wdrażania innowacyjności i ponadnarodowości znajduje się na stronie www.dwp.gov.uk/es/efsf-in-action/innovation/.

Zarządzanie różnorodnością w firmie

Rozmowa z **Małgorzatą Lelińską** z Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych Lewiatan, kierownikiem projektu innowacyjnego „Diversity Index”

Jak powstał pomysł na realizację projektu innowacyjnego „Diversity Index”?

Projekt „Diversity Index” jest realizowany w partnerstwie przez Konfederację Pracodawców Prywatnych Lewiatan z Warszawy oraz Agencję Rozwoju Innowacji Sp. z o.o. (ARI) z Wrocławia. Lewiatan,

jako organizacja pracodawców, podejmuje wiele inicjatyw, także w ramach projektów finansowanych z środków Unii Europejskiej: od poprawy warunków gospodarowania, niwelowania barier w prowadzeniu działalności gospodarczej, poprzez propagowanie innowacyjnych obszarów, które mogą wspomagać firmy w prowadzeniu ich biznesu, budować przewagę konkurencyjną, poprawiać wizerunek czy zwiększać adaptacyjność. Udział w realizacji projektu „Diversity Index” jest wyrazem zwiększenia zaangażowania organizacji w promowanie równych szans w miejscu pracy. Z pomysłem na wspólny projekt zwróciła się do Lewiatana Agencja Rozwoju Innowacji (firma konsultingowo-doradcza), wpisując się jednocześnie w nasze plany związane z promowaniem zarządzania różnorodnością.

Zarówno Lewiatan, jak i ARI mają doświadczenie w propagowaniu tematyki różnorodności wśród przedsiębiorców. Na przykład Lewiatan, jako przedstawiciel biznesu, współuczestniczył w realizacji projektu „Gender Index” w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL. Projekt ten

przyczynił się do promowania zagadnienia równości szans kobiet i mężczyzn w miejscu pracy. ARI natomiast była liderem projektu „Zainwestuj w różnorodność”, którego jednym z celów było stworzenie regionalnej strategii wdrażania idei zarządzania różnorodnością (*diversity management*) na Dolnym Śląsku. Doświadczenia wyniesione z dotychczas realizowanych przedsięwzięć stały się podstawą do opracowania ogólnopolskiego projektu, którego celem jest promowanie zarządzania różnorodnością, szeroka debata na ten temat, ale także skonstruowanie praktycznego narzędzia (wskaźnik *Diversity Index*), który ma wspomagać firmy we wdrażaniu takiej strategii zarządzania zasobami ludzkimi.

Dlaczego postanowili Państwo zająć się właśnie tym zagadnieniem?

Zmiany na rynku pracy powodują, że pracodawcy muszą być coraz bardziej elastyczni i szybko dostosowywać się do nowych wyzwań. Każda zmiana jest jednak szansą na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej, pod warunkiem zastosowania właściwych strategii. W projekcie postaramy się pokazać, że zarządzanie różnorodnością jest właściwą odpowiedzią na kilka zjawisk, z którymi mamy obecnie do czynienia. Na przykład: różnie udział kobiet na rynku pracy, przy jednoczesnym braku programów i praktyk sprzyjających właściwemu wykorzystaniu ich potencjału, a także dostosowań do ograniczeń związanych z macierzyństwem. Coraz powszechniejsza migracja prowadzi do powstania wielokulturowego

i wieloetnicznego społeczeństwa, co w perspektywie kilkunastu lat będzie dotyczyć również Polski. Pracownikami czy odbiorcami usług i produktów firm coraz częściej będą przedstawiciele innych narodowości i kultur, co nierzadko wiąże się z odmiennymi potrzebami i oczekiwaniami. Jednocześnie społeczeństwo się starzeje, zwiększa się średnia wieku osób pracujących, rozpowszechnia się model aktywnego „trzeciego wieku”, co także niesie ze sobą określone skutki dla pracodawców. Zmieniają się również oczekiwania pracowników wobec pracy, coraz ważniejsze jest, żeby praca przynosiła nie tylko dochody materialne, ale także satysfakcję, powalała na rozwój, a jednocześnie aby nie następowało zachwianie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Zatem profil obecnych i przyszłych pracowników oraz klientów firm ewoluje. Dlatego w celu pełnego wykorzystania potencjału tych pierwszych, a także spełnienia oczekiwań tych drugich konieczne jest niejednokrotnie przemodelowanie polityki zarządzania zasobami ludzkimi oraz powiązania jej ze strategią działania firmy. Jedną z właściwych dróg jest wdrażanie zarządzania różnorodnością. Jednocześnie jest to tematyka wciąż jeszcze nie dość dobrze rozpoznana wśród firm. Nie ma także praktycznych narzędzi, które ułatwiłyby przedsiębiorstwom większe zaangażowanie w tę dziedzinę. Projekt odpowiada na te potrzeby.

Dzięki realizacji projektu zamierzają Państwo skonstruować kompleksowe narzędzie analizy zarządzania różnorodnością w przedsiębiorstwie, dostosowane do warunków działania

polskich przedsiębiorstw – wskaźnik Diversity Index. Do czego służy ten wskaźnik oraz w jaki sposób będą mogły z niego korzystać przedsiębiorstwa?

Wskaźnik *Diversity Index* jest opracowywany przez interdyscyplinarną grupę ekspertów wywodzących się ze środowisk akademickich (prawo, statystyka, rynek pracy, socjologia, zarządzanie) i biznesowych. Będzie się składał ze wskaźników cząstkowych, oddających złożoność problemu zarządzania różnorodnością. Pozwoli na zdiagnozowanie obszarów różnorodności w firmie, a także na zidentyfikowanie istniejących już rozwiązań wspierających zarządzanie różnorodnością oraz luk różnorodności – miejsc, w których można wprowadzić elementy różnorodności. Wskaźnik będzie dotyczył czterech obszarów różnorodności: wieku, płci, niepełnosprawności i wielokulturowości (rozumianej jako odmienność religijna, kulturowa lub inny niż Polska kraj pochodzenia). Każdy z nich będzie obejmował minimum pięć obszarów przedmiotowych: rekrutacja, dostęp do awansów, dostęp do szkoleń, wynagrodzenia, ochrona przed zwolnieniami. W ten sposób pracodawca czy osoba odpowiedzialna za politykę personalną przy użyciu wskaźnika przeprowadzi swego rodzaju audyt kompetencji, talentów, różnic między pracownikami oraz sprawdzi, czy potencjał tych osób jest właściwie wykorzystany. Wskaźnik będzie punktem wyjścia do zaplanowania i wdrożenia strategii zarządzania różnorodnością w firmach, które dotąd nie stosowały tego typu rozwiązań lub poszerzenia działania w firmach bardziej zaawansowanych. Przeprowadzenie autoaudytu będzie polegało na udzieleniu odpowiedzi na sformułowane przez nas pytania. Przy każdym pytaniu pojawią się różne odpowiedzi: od najlepszych do najłabszych praktyk/wartości. Wynik pokaże, w jakim miejscu firma obecnie się znajduje pod względem stopnia wykorzystania zarządzania różnorodnością. Firmy będą mogły używać narzędzia wielokrotnie, a tym samym obserwować postęp w budowaniu zróżnicowanego zespołu i kierowaniu nim w taki sposób, aby przynosiło to korzyści biznesowe. Na

Zmiany na rynku pracy powodują, że pracodawcy muszą być coraz bardziej elastyczni i szybko dostosowywać się do nowych wyzwań. Każda zmiana jest jednak szansą na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej, pod warunkiem zastosowania właściwych strategii. W projekcie postaramy się pokazać, że zarządzanie różnorodnością jest właściwą odpowiedzią na kilka zjawisk, z którymi mamy obecnie do czynienia.

etapie testowania wskaźnika przewidziane będzie wsparcie zewnętrznych ekspertów, ale docelowo ma to być narzędzie do samodzielnego stosowania. Wskaźnik będzie miał dwie formy – bardziej rozbudowaną (w postaci formularza z pytaniami, odpowiedziami i komentarzami w zależności od udzielonej odpowiedzi) oraz uproszczoną formę *on-line*. Obie będą dostępne na stronie internetowej projektu (www.diversityindex.pl). *Diversity Index* stanie się rzetelnym instrumentem analizy i monitoringu zarządzania różnorodnością w miejscu pracy, pozwalając na realną i obiektywną diagnozę polityki danego pracodawcy. Wykorzystanie wskaźnika ułatwi przygotowany w ramach projektu podręcznik *Przewodnik po Diversity Index*. Na podstawie wskaźnika zostanie skonstruowany model szkoleniowy dla pracodawców i kluczowych partnerów społecznych. W podręczniku będą zawarte informacje na temat stosowania wskaźnika oraz wdrażania w firmie koncepcji zarządzania różnorodnością – komunikacji z pracownikami, dostrzegania korzyści płynących z zarządzania różnorodnością, wykorzystywania luk różnorodności do rozwoju organizacji.

Czy tego typu narzędzia są popularne w innych krajach Unii Europejskiej?

Na świecie istnieją różne formy wskaźników zaliczanych do grupy wskaźników różnorodności, np. *Canadian Leadership Diversity Index*, *WOB Boardroom Diversity Index*, *Corporate Equality Index*. Większość z nich została opracowana w Stanach Zjednoczonych lub w Kanadzie. Można także wymienić wskaźniki pochodzące z krajów Unii Europejskiej: brytyjski *Workplace Equality Index* czy niemiecki *Total E-Quality*. Wskaźniki charakteryzują się zróżnicowaną budową i zastosowaniem, część z nich jest podstawą oceny firm w konkursach. W ramach naszego projektu przeprowadzamy przegląd wskaźników funkcjonujących na świecie pod kątem sposobu ich stosowania, odbiorców, wymiarów różnorodności, obszarów zarządzania, których dotyczą, oraz możliwości przeniesienia doświadczeń na grunt polski. Głębszej analizie poddanych zostanie kilkanaście wskaźników. Wstępny przegląd pokazał, że na świecie nie funkcjonuje analogiczny wskaźnik w tak szerokiej formie jak zakładany w projekcie. Brane są za to pod uwagę inne aspekty różnorodności, takie jak orientacja seksualna lub poziom wykształcenia.

Czy wypracowane rozwiązania pomogą w lepszym zarządzaniu zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwie?

Zarządzanie różnorodnością definiowane jest jako ogół działań organizacji, które zmierzają do uwzględnienia i optymalnego wykorzystywania różnorodności w miejscu pracy: rozwijanie świadomości liderów, menedżerów i pracowników,

wdrażanie procedur i inicjatyw z zakresu rekrutacji, zmiany struktur, realizacji szkoleń i programów rozwoju organizacji, których celem jest zwiększenie różnorodności wśród pracowników. Powstaje środowisko pracy, w którym korzyści odnoszą wszyscy. Przez różnorodność rozumiemy wszystkie aspekty, w których ludzie się różnią i są podobni, zarówno te widoczne (takie jak płeć, wiek, rasa, pochodzenie etniczne, niepełnosprawność), jak i te niewidoczne (orientacja seksualna, umiejętności, wykształcenie, doświadczenie zawodowe, postawy życiowe, style życia, style uczenia się). Wszystkie produkty wypracowane w ramach projektu: wskaźnik *Diversity Index*, podręcznik do jego stosowania czy publikacje przybliżą samą ideę, ale także będą stanowiły praktyczne wsparcie zarządzania zasobami ludzkimi. Brak takiego narzędzia był dotychczas jedną z barier stosowania zarządzania różnorodnością.

Profil obecnych i przyszłych pracowników oraz klientów firm ewoluje. Dlatego w celu pełnego wykorzystania potencjału tych pierwszych, a także spełnienia oczekiwań tych drugich konieczne jest niejednokrotnie prze-modelowanie polityki zarządzania zasobami ludzkimi oraz powiązania jej ze strategią działania firmy. Jedną z właściwych dróg jest wdrażanie zarządzania różnorodnością.

Jak wygląda sytuacja w polskich przedsiębiorstwach pod względem zarządzania różnorodnością? Czy przedsiębiorcy potrzebują takiego narzędzia?

Zarządzanie różnorodnością, rozumiane jako strategia zarządzania personelem, w Polsce występuje stosunkowo rzadko – tylko około 20 proc. analizowanych firm deklaruje posiadanie takiej strategii. Tymczasem na przykład w Stanach Zjednoczonych takich firm jest 75 proc. Dużo częściej mamy do czynienia z rozwiniętą strategią równych szans, która niewątpliwie jest filarem, na którym może wyrosnąć zarządzanie różnorodnością (nie jest jednak z nim tożsama). Brak znajomości narzędzi zarządzania różnorodnością przekłada się na niski poziom zatrudnienia grup defaworyzowanych na rynku pracy oraz na niski komfort ich pracy, a tym samym na mniejszą efektywność. Polskie firmy wdrażają poszczególne elementy tej strategii, ale brakuje podejścia kompleksowego. Kolejne badania, także prowadzone w ramach projektu, potwierdzają szczególnie niską świadomość w obszarze zarządzania różnorodnością w małych i średnich przedsiębiorstwach. W dużych firmach, będących nierzadko częścią globalnych korporacji,

narzędzia zarządzania różnorodnością oraz świadomość korzyści wynikających z ich zastosowania są zaszczepiane wraz z kulturą organizacyjną spółki-matki. Konieczne jest natomiast przeniesienie tego doświadczenia, wiedzy i kultury działania na szeroki grunt polskich przedsiębiorstw. Brak praktycznych narzędzi wskazywany jest jako jedna z barier przygotowywania i realizacji praktyk z zakresu zarządzania różnorodnością. Dlatego uważamy, że wskaźnik *Diversity Index* spotka się z zainteresowaniem firm.

Jakie jeszcze innowacyjne rozwiązania niesie ze sobą projekt?

Poza wskaźnikiem *Diversity Index* – narzędziem do audytu firm, przygotowanym także w uproszczonej wersji elektronicznej do samodzielnego stosowania – opracowany zostanie podręcznik ułatwiający wykorzystanie wskaźnika: *Przewodnik po Diversity Index*. Innowacyjnym produktem będzie także program szkoleń dla firm i partnerów społecznych, dotyczący zarządzania różnorodnością, który będzie obejmował praktyczne aspekty tego zagadnienia, przykłady działań, korzyści z wdrażania tej strategii, a także wskazywał na sposób korzystania z narzędzia *Diversity Index*. Program zostanie zweryfikowany poprzez cykl szkoleń dla przedstawicieli partnerów społecznych (organizacji pracodawców i pracowników). Zakładamy, że przeszkolone osoby staną się rzecznikami zarządzania różnorodnością w swoich środowiskach i wśród współpracujących firm.

Jako innowacyjny można także określić sposób zarządzania projektem, który jest oparty na metodyce adaptacyjnego zarządzania projektem, umożliwiającej planowanie *just in time* (bardziej ogólny, elastyczny charakter planowania, z możliwością ciągłego wprowadzania zmian).

Czy projekt jest adresowany tylko do przedsiębiorców? Kto jest odbiorcą, a kto użytkownikiem?

Projekt jest skierowany przede wszystkim do firm, zwłaszcza małych, średnich i dużych. W przypadku firm mikro trudno bowiem mówić o strategiach zarządzania zasobami ludzkimi i propagować rozwiązania przewidziane w projekcie. Bezpośrednimi odbiorcami projektu są właściciele przedsiębiorstw, a także osoby zarządzające personelem, odpowiedzialne za zasoby ludzkie w firmie. Poprzez zastosowanie narzędzia *Diversity Index* czy praktyk z zakresu zarządzania różnorodnością będą oni w stanie prawidłowo diagnozować, wykorzystywać i rozwijać potencjał różnorodności tkwiący w ich pracownikach, co przyczyni się do wzrostu innowacyjności, kreatywności i efektywności zespołów. Pozwoli to także w pełni docenić i spożytkować zalety grup defaworyzowanych

na rynku pracy. Dlatego jako odbiorców projektu można określić pracowników firm, w których wskaźnik zostanie zastosowany, przede wszystkim kobiety, osoby starsze, niepełnosprawne, przedstawiciele odmiennej narodowości, religii, mniejszości kulturowej. Działaniami projektu zostaną objęci także reprezentanci kluczowych partnerów społecznych

W dużych firmach, będących nieraz częścią globalnych korporacji, narzędzia zarządzania różnorodnością oraz świadomość korzyści wynikających z ich zastosowania są zaszczepiane wraz z kulturą organizacyjną spółki-matki.

Projekt realizują Państwo wspólnie z Agencją Rozwoju Innowacji. Jakie obowiązki w projekcie ma partner?

Podział zadań w projekcie jest dość zrównoważony. Pierwszy etap – opracowanie wstępnej wersji produktu – realizujemy razem, w skład interdyscyplinarnego zespołu pracującego nad narzędziem wchodzi eksperci zaangażowani zarówno przez Lewiatana, jak i przez Agencję Rozwoju Innowacji. Partner jest także odpowiedzialny za opracowanie przeglądu wskaźników *Diversity Index* na świecie. Na późniejszych etapach do jego zadań będzie należało opracowanie wersji narzędzia informatycznego audytu różnorodności oraz programu szkoleń dla firm i partnerów społecznych, a także przeprowadzanie cyklu szkoleń. Partner będzie uczestniczył w kolejnych etapach pracy nad głównym produktem projektu oraz we wszystkich działaniach upowszechniających, debatach i konferencjach.

W jaki sposób projekt realizuje zasadę *empowerment*? Czy współudział odbiorców i użytkowników na poszczególnych etapach przygotowania produktu jest z Państwa perspektywy przydatny?

Udział odbiorców i użytkowników na etapie opracowywania wstępnej oraz ostatecznej wersji produktu i wszystkich towarzyszących mu elementów jest wręcz kluczowy. Nie jest bowiem sztuką przygotowanie nawet bardzo nowoczesnego narzędzia, sztuką jest przygotowanie go w taki sposób, żeby było atrakcyjne i dostosowane do potrzeb użytkowników. Przy opracowywaniu praktycznego i innowacyjnego narzędzia konieczne jest wysłuchanie opinii firm, wzięcie pod uwagę ewentualnych barier, zweryfikowanie oczekiwań itd. *Diversity Index* ma wpływać na lepsze, pełniejsze wykorzystanie talentów pracowników,

co zakłada także tworzenie przyjaznego miejsca pracy. Dlatego konieczne jest wzięcie pod uwagę także perspektywy pracowników. Odbiorcy i użytkownicy – pracownicy i pracodawcy – będą włączani w projekt na różne sposoby: poprzez udział w spotkaniach zespołu opracowującego wskaźnik, jako respondenci badania zarządzania różnorodnością w Polsce (900 respondentów badania ilościowego i 30 respondentów indywidualnych wywiadów pogłębionych), jako uczestnicy debat i konferencji.

Czy Państwa projekt będzie w przyszłości upowszechniany, a wypracowane rozwiązania będą wdrażane w innych regionach?

Projekt ma charakter ogólnopolski. Już na etapie opracowywania produktu zakładamy udział przedsiębiorców z różnych regionów kraju. W grudniu 2011 roku odbędzie się cykl debat: we Wrocławiu, w Poznaniu, Gdańsku i Białymstoku, w ramach których włączymy przedsiębiorców do prac nad wskaźnikiem. Również na każdym kolejnym etapie zakładamy komunikację z firmami w regionach, także poprzez związki regionalne, które reprezentują przedsiębiorców w województwach. Nawet jeśli projekt przejdzie kolejne etapy weryfikacji, a wypracowany produkt zostanie pozytywnie oceniony przez przedsiębiorców, to z pewnością będzie jeszcze wiele do zrobienia. Zarządzanie różnorodnością będzie wymagać dalszego promowania, a najlepszym tego sposobem stanie się pokazywanie zastosowania praktycznych narzędzi i dobrych praktyk w tej dziedzinie. ●

Rozmawiał
Wojciech Wojnowski

Bajkoterapia

Rozmowa z **Dorotą Szatkowską**, wiceprezesem zarządu Fundacji „Drabina Rozwoju”, realizatora projektu innowacyjnego „Grajki-pomagajki – innowacyjna metoda pomocy psychoedukacyjnej dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem”

Fundacja „Drabina Rozwoju” realizuje projekt innowacyjny „Grajki-pomagajki”, który ma wypracować nowe metody wczesnej interwencji społecznej oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży. Jak powstała koncepcja projektu?

Fundacja „Drabina Rozwoju” od kilku lat zajmuje się metodą bajkoterapii. Prowadząc różnego rodzaju działania z użyciem tej metody, poszukiwaliśmy możliwości zastosowania jej w sposób innowacyjny, kierując ją do dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ponieważ obecnie bardzo chętnie wykorzystywanym przez dzieci i młodzież narzędziem są komputery, a gry komputerowe są atrakcyjną formą spędzania czasu, postanowiliśmy połączyć rozwiązanie multimedialne z metodą bajkoterapii. Aby to zrobić, trzeba było opracować tzw. gry narracyjne. Ich scenariusz musiał być przygotowany w taki sposób, aby pomagał dziecku uporać się z problemami emocjonalnymi (lęk, nieśmiałość, złość itp.). Przechodząc przez kolejne etapy gry, młody człowiek uczy się radzić sobie z własnymi emocjami lub z emocjami innych postaci oraz poszukiwać rozwiązań. Koncepcja takiej gry opiera się na „przeniesieniu” opowieści ze świata realnego do świata wirtualnego, w którym gracz – jako jedna z postaci – aktywnie uczestniczy. Zagłębiając się w fabułę gry, przeżywa emocje swojego bohatera, pokonuje trudności, zmagając się ze swoimi słabościami.

Realizacja projektu wynika zatem z zainteresowania Fundacji problemem wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży. Czy zajmują się Państwo dziećmi zagrożonymi wykluczeniem ze względu na choroby czy ze względu na status społeczny?

Realizacja projektu wynika z misji Fundacji, która postawiła sobie za cel m.in. pomoc dzieciom, młodzieży i dorosłym, którzy z różnych powodów znaleźli się na marginesie życia społecznego. Chcemy wspierać osoby, którym sytuacja rodzinna utrudnia lub uniemożliwia rozwój, w taki sposób, aby zaczęły ufać, że istnieje alternatywa dla różnego rodzaju ucieczek od trudnej rzeczywistości. W swojej dotychczasowej działalności prowadziliśmy programy, w których zajmowaliśmy się pomocą dzieciom i rodzinom z problemem przemocy domowej, dzieciom chorym na nowotwory, padaczkę, mukowiscydozę i astmę. Pomagamy także młodzieży znaleźć miejsce na rynku pracy.

Modele wypracowane w ramach projektu mogą się przyczynić do rozwoju polityki społecznej skierowanej do dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. W jakich obszarach działań można mówić o innowacyjności tego projektu?

Innowacyjność naszego projektu dotyczy obszaru działania placówek opiekuńczo-wychowawczych, ale także, w szerokim rozumieniu, innowacja jest

skierowana do podopiecznych i pracowników świetlic socjoterapeutycznych, rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka. Ponadto, opierając się na narzędziach wypracowanych i przetestowanych w ramach projektu, możliwe będzie zaadaptowanie formuły gier psychoedukacyjnych, poprzez odpowiednie scenariusze, do różnych grup docelowych i problemów, których rozwiązanie mają wspierać. Stworzony model przyczyni się do uzupełnienia oferty placówek opiekuńczo-wychowawczych, wzbogacając ją o działania do tej pory nie proponowane, a także zwiększy liczbę wychowanków placówek korzystających ze wsparcia psychologicznego.

Co będzie produktem finalnym projektu?

Produkt finalny będzie się składał z gry psychoedukacyjnej „Siedem wyzwań Embo”, przygotowanej w wersjach adresowanych do dwóch grup wiekowych: 6–9 lat („mali”) i 10–13 lat („duzi”). Każda wersja składa się z siedmiu krain/stref, ułatwiających kształtowanie konkretnych umiejętności. Do gier zostaną dołączone materiały dla nauczycieli i wychowawców, pomagające w przygotowaniu i przeprowadzeniu zajęć dotyczących kwestii poruszanych w grach. Materiały są podzielone na segmenty / scenariusze tematyczne. Mogą być wykorzystane zarówno w pracy indywidualnej, jak i grupowej. Poszczególne krainy to:

- Kraina Optymiki (mali) / Strefa Optymiki (duzi). Celem jest wzmocnienie pozytywnego myślenia oraz pokazanie, że trudne sytuacje mogą

mieć niejedno dobre rozwiązanie. Odbiorca uczy się, że każdy jest ważny, niezależnie od tego, kim jest oraz co robi w życiu.

- Pustynna Kraina (mali) / Strefa Jalowa (duzi). Celem jest ćwiczenie rozpoznawania uczuć po objawach zewnętrznych i w kontekście sytuacyjnym. Odbiorcy uczą się rozpoznawania własnych emocji (radość, smutek, wstyd, złość itp.).
- Kraina Reguł (mali) / Strefa Reguł (duzi). Celem jest rozumienie sensu istnienia reguł, a także zdobycie umiejętności dobrania reguły adekwatnej do sytuacji oraz racjonalnego podejścia do różnych zasad.
- Ośrodek Szkolenia Embo (mali) / Strefa Szkolenia (duzi). Celem jest pokazanie, że aby osiągnąć sukces, trzeba systematycznie dbać o rozmaite aspekty życia: ciało, umysł, porządek, finanse i odpoczynek, a także o równowagę między nimi. Ten segment ma na celu wzmacnianie poczucia sprawczości oraz uświadomienie sensu bycia osobą aktywną.
- Kraina Pięści (mali) / Strefa Pięści (duzi). Celem jest uświadomienie sobie własnych potrzeb w danej sytuacji oraz dążenie do ich realizacji, ale nie kosztem innych (sprawiedliwość zamiast prawa silniejszego, rozróżnianie między sprawiedliwym a niesprawiedliwym rozstrzygnięciem sporów).
- Mroczna Kraina (mali) / Mroczna Strefa (duzi). Celem jest nabycie umiejętności radzenia sobie z agresją innych i własną (ćwiczenie zachowań i wypowiedzi asertywnych, pokazanie

rozmaitych sposobów reagowania na różne formy agresji – otwartej, skrytej, nieświadomej itp.).

- Siódma Kraina (mali) / Siódma Strefa (duzi). W tej krainie osoba grająca napotka zadania z wszystkich sześciu poprzedzających ją krain, czyli ma możliwość odwoływania się do zdobytych wcześniej umiejętności i wiedzy. W zasadzie jest to powtórzenie sytuacji znanych z poprzednich segmentów (nieliczne dodane nowości), jednak skomponowane w taki sposób, aby tworzyły nową jakość.

Na czym polega bajkoterapia?

Według Marii Molickiej (*Bajki terapeutyczne*, Media Rodzina, Poznań 2003) bajkoterapia polega na tym, że dziecko, poznając historię bohatera, który znajduje się w podobnej do niego sytuacji, ma możliwość lepszego zrozumienia swojego położenia oraz tego, co się z nim dzieje. Bajka daje też dziecku informację, jak można sobie poradzić z konkretnym problemem lub tym, co się dzieje w jego sercu. Bajki terapeutyczne pokazują inny sposób myślenia, odczuwania i reagowania. Dziecko, słuchając tych bajek, nie czuje się zagrożone ani ośmieszona. Opisywanie stanów emocjonalnych w bajkach sprzyja kształtowaniu empatii, rozumieniu siebie i innych, ułatwianiu komunikacji. Dziecko oswaja się zatem z sytuacjami lękowymi z miejsca dla niego bezpiecz-

Bajkoterapia polega tym, że dziecko, poznając historię bohatera, który znajduje się w podobnej do niego sytuacji, ma możliwość lepszego zrozumienia swojego położenia oraz tego, co się z nim dzieje. (...) Opisywanie stanów emocjonalnych w bajkach sprzyja kształtowaniu empatii, rozumieniu siebie i innych, ułatwianiu komunikacji. Dziecko oswaja się zatem z sytuacjami lękowymi z miejsca dla niego bezpiecznego, nie przeżywa ich w świecie realnym, czyli taka sytuacja nie powoduje u niego wzmożenia lęku.

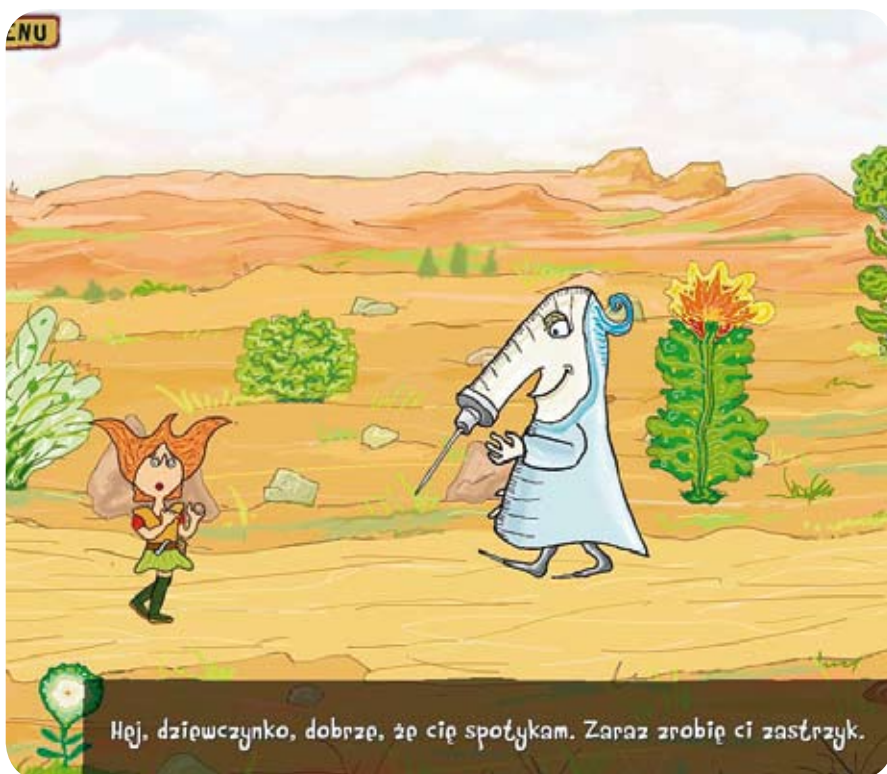
nego, nie przeżywa ich w świecie realnym, czyli taka sytuacja nie powoduje u niego wzmożenia lęku.

Jak w projekcie zostały zaplanowane działania upowszechniające? Do kogo będą się Państwo zwracać z informacją o innowacyjnym produkcie?

Większość działań będzie adresowana do instytucji regionalnych: placówek opiekuńczo-wychowawczych. Należy jednak wziąć też pod uwagę konkretne osoby – pracowników tych instytucji, a także pracowników i współpracowników podmiotów działających na rzecz dzieci i młodzieży z domów dziecka i innych środowisk zagrożonych wykluczeniem, w tym organizacji pozarządowych. Przy wdrażaniu nowych rozwiązań najważniejszy jest „czynniki ludzki”. Ktoś zainteresowany nową metodą często z własnej woli nabywa wiedzę czy kompetencje do jej stosowania i oddziałuje na instytucje (osoby decyzyjne), promując oraz przekonując do zastosowania nowych rozwiązań. Z drugiej strony, niechęć osób, które mają korzystać z narzędzia, może uniemożliwić skuteczne wdrożenie nowej metody, mimo pozytywnej decyzji władz danej placówki.

Jakie grupy odbiorców są głównym celem działań włączających zaplanowanych w Państwie projekcie?

Adresatami działań w ramach strategii włączania do głównego nurtu są: pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych z całej Polski (wypracowane rozwiązanie stanowi bezpośrednie narzędzie, które mogą wykorzystywać w pracy z dziećmi i młodzieżą), pracownicy domów dziecka, pogotowia opiekuńczego, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, ośrodków szkolno-wychowawczych, którzy mają wpływ na wdrażanie nowych programów w placówkach,

dobór kadry i jej szkolenia, organizację pracy, budżety placówek oraz wymianę informacji i doświadczeń (głównie na poziomie lokalnym i regionalnym). Adresatami są także inne podmioty działające na rzecz dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym: rodzinne domy dziecka, rodziny zastępcze, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, centra pomocy rodzinie. Choć nie jest to pierwotna grupa docelowa użytkowników wypracowanego rozwiązania innowacyjnego, to może korzystać z niego w pracy psychoedukacyjnej z podopiecznymi. Włączenie „Grajek-pomagajek” do ich praktyki może zaowocować adaptacją metody do różnych grup docelowych z całego kraju.

W jaki sposób realizowana jest w projekcie zasada *empowerment*? Czy współdziałal odbiorców i użytkowników na poszczególnych etapach przygotowania produktu jest, z Państwa perspektywy, przydatny?

Przy wdrażaniu nowych rozwiązań najważniejszy jest „czynniki ludzki”. Ktoś zainteresowany nową metodą często z własnej woli nabywa wiedzę czy kompetencje do jej stosowania i oddziałuje na instytucje (osoby decyzyjne), promując oraz przekonując do zastosowania nowych rozwiązań. Z drugiej strony, niechęć osób, które mają korzystać z narzędzia, może uniemożliwić skuteczne wdrożenie nowej metody, mimo pozytywnej decyzji władz danej placówki.

Od początku realizacji projektu odbiorcy i użytkownicy są włączani w prace nad przygotowaniem prototypu produktu. W kolejnych etapach projektu będą mieli wpływ na jego ostateczny kształt, dzięki zaangażowaniu w proces testowania i przekazywaniu cennych informacji zwrotnych. Zasadę *empowerment* stosujemy także na poziomie planowania szkoleń dla użytkowników produktu. Ponadto podczas realizacji projektu koordynator odbywa spotkania z użytkownikami, w trakcie których projekt jest omawiany od strony zarówno merytorycznej, jak i technicznej. Spotkania te pozwalają również na ustalenie zakresu harmonogramu działań projektu, a także na rozpoznanie barier dostępu (np. organizacyjno-formalnych).

Projekt „Grajki-pomagajki” zostanie zaprezentowany na konferencji-targach organizowanych przez Krajową Instytucję Wspomagającą. Jakiego Państwa oczekiwania w związku z tym wydarzeniem?

Oczekujemy, że targi pomogą nam dotrzeć do instytucji, które mogą być zainteresowane naszym produktem. Ponadto, ze względu na udział w tym wydarzeniu przedstawicieli różnych instytucji realizujących projekty innowacyjne, może to być dobra okazja do wymiany informacji na temat wypracowywanych narzędzi oraz upowszechniania przygotowywanych rozwiązań. ●

Rozmawiał
Wojciech Wojnowski

W materiale wykorzystano przykładowe grafiki z opisanych gier.

Dobra praktyka upowszechniania i mainstreamingu

Jeden z dwóch obszarów wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach których realizowanych jest szczególnie wiele projektów innowacyjnych, stanowi obszar „Edukacja i szkolnictwo wyższe”. W niniejszym artykule przedstawiamy dobrą praktykę w zakresie realizowania działań upowszechniających i włączających w ramach PO KL na przykładzie jednego z projektów innowacyjnych – „E-doświadczenia w fizyce”, realizowanego przez Politechnikę Gdańską.

Projektodawca – szkoła wyższa – złożył wniosek na projekt innowacyjny w odpowiedzi na konkurs ogłoszony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach komponentu centralnego. Uzyskawszy dofinansowanie, rozpoczął realizację projektu, którego celem było opracowanie nowatorskiej metody nauczania fizyki w szkołach ponadgimnazjalnych, z wykorzystaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Już na etapie przygotowywania wniosku o dofinansowanie beneficjent pamiętał o tym, aby zapewnić w budżecie środki na działania upowszechniające i włączające oraz aby w harmonogramie realizacji projektu zaplanować odpowiedni okres na przeprowadzenie tych działań po opracowaniu ostatecznej wersji produktu finalnego.

Etap I **Rozpoznanie potrzeb użytkowników i decydentów**

Użytkownikami nowej metody mają być nauczyciele, dlatego beneficjent postarał się o to, aby od początku pracy nad założeniami produktu uzyskiwać informację zwrotną od potencjalnych

użytkowników (nauczycieli i dyrektorów placówek oświatowych), a także od decydentów, od których będzie zależało późniejsze wprowadzenie produktu do praktyki w większej liczbie szkół. W związku z tym jeszcze przed etapem testowania zorganizował dwa spotkania z wojewódzkim kuratorem oświaty, podczas których zaprezentowane zostały założenia oraz bieżące postępy projektu. **Angażowanie decydentów w proces opracowywania produktu finalnego na tym etapie daje możliwość dostosowania powstającego rozwiązania do ich potrzeb, co znacznie ułatwia późniejsze jego włączanie do głównego nurtu polityki i/lub praktyki.**

Również w pierwszym etapie realizacji, jeszcze przed rozpoczęciem testowania, beneficjent dwukrotnie rozesłał informację na temat projektu i wypracowywanego produktu do dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych w województwie, w którym realizowany jest projekt. Aby zaprojektować produkt w sposób najbardziej im odpowiadający, zorganizował także spotkania z potencjalnymi użytkownikami, podczas których poznał oczekiwania dotyczące powstającego rozwiązania.

Upowszechnianie

Równocześnie beneficjent rozpoczął intensywne działania upowszechniające, których celem było jak najszerze poinformowanie o merytorycznej stronie produktu finalnego, który powstanie w ramach projektu. Jednym z głównych narzędzi tych działań jest strona internetowa projektu, uruchomiona na początku jego realizacji. Ponadto beneficjent przesłał prezentację dotyczącą projektu i produktu finalnego do Krajowej Instytucji Wspomagającej. Została ona zamieszczona na stronie internetowej www.kiw-pokl.org.pl w zakładce poświęconej prezentacji projektów innowacyjnych.

Kolejnym działaniem beneficjenta było zorganizowanie spotkania inauguracyjnego rozpoczęcia projektu. Do udziału w nim zostali zaproszeni przedstawiciele najważniejszych grup docelowych: nauczyciele, dyrektorzy szkół ponadgimnazjalnych, wojewódzki kurator oświaty, a także reprezentanci samorządów terytorialnych, miejskich wydziałów edukacji oraz Urzędu Marszałkowskiego. Na stronach internetowych kuratoriów beneficjent zamieścił banery informacyjne dotyczące projektu. Nawiązał również kontakt z Departamentem Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego, aby zachęcić do wykorzystania produktu na różnych szczeblach olimpiady z fizyki (np. podczas tworzenia zadań dla uczestników konkursu).

Strategia wdrażania projektu

Po zakończeniu testowania beneficjent opracował strategię wdrażania projektu. Wkrótce po zawar-

ciu umowy o dofinansowanie zgłosił się do udziału w pracach Krajowej Sieci Tematycznej w obszarze „Edukacja i szkolnictwo wyższe”. Dzięki temu mógł na bieżąco obserwować, w jaki sposób inni realizatorzy przygotowują strategie upowszechniania i mainstreamingu oraz jakie uwagi zgłaszają eksperci i członkowie KST.

Po zapoznaniu się z projektem beneficjenta oraz strategią wdrażania członkowie KST uznali, że tematyka projektu odpowiada na problemy związane z nauczaniem fizyki w szkołach ponadgimnazjalnych. Strategia została zatem zaakceptowana. Beneficjent zaprosił zainteresowanych członków Sieci do udziału w spotkaniach poświęconych realizacji projektu. Dwóch z nich wzięło udział w tych spotkaniach, co jest dowodem na to, że udało się wzbudzić zaangażowanie i poczucie odpowiedzialności za kształt opracowywanego projektu.

Etap II **Upowszechnianie**

Po uzyskaniu akceptacji strategii wdrażania przez Instytucję Organizującą Konkurs beneficjent rozpoczął realizację drugiego etapu projektu. W ramach prowadzenia działań upowszechniających prezentował swój produkt finalny na konferencjach i seminariach branżowych dla nauczycieli oraz podczas konferencji „Dobre praktyki EFS”. Produkt został także przekazany do Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego do wykorzystania podczas olimpiad z fizyki.

Beneficjentowi udało się zainteresować produktem finalnym redakcje czasopism branżowych. Efektem było opublikowanie artykułów poświęconych nowej metodzie nauczania fizyki w pismach tego typu. Beneficjent otrzymał także od Krajowej Instytucji Wspomagającej propozycję zaprezentowania projektu na łamach biuletynu „Innowacje bez Granic”. Sprawna realizacja projektu zapewniła beneficjentowi możliwość zaprezentowania go podczas konferencji-targów KIW.

Na zakończenie realizacji projektu beneficjent zorganizował spotkanie podsumowujące, przeznaczone dla przedstawicieli grup docelowych (nauczycieli, dyrektorów szkół oraz decydentów), podczas którego przedstawił finalną wersję opracowanego narzędzia. Gotowy produkt został zaprezentowany podczas lokalnego Festiwalu Nauki, aby mogli się z nim zapoznać zarówno nauczyciele przedmiotów ścisłych, jak i uczniowie oraz ich rodzice. Równie ważne było omówienie produktu na Zjeździe Fizyków Polskich, co umożliwiło prezentację narzędzia nauczycielom z całej Polski.

Mainstreaming

Opisane wyżej działania upowszechniające stanowią doskonałą podstawę do działań o charakterze włączającym, podejmowanych po walidacji.

Jeszcze na etapie opracowywania ostatecznej wersji produktu beneficjent nawiązał współpracę z Urzędem Marszałkowskim, który prowadzi projekt systemowy skierowany do zdolnych uczniów. Ponadto udostępnił produkt finalny uczestnikom obozów szkoleniowych realizowanych w ramach tego projektu. Produkt będzie także wykorzystywany przez nauczycieli przygotowujących uczniów do olimpiad przedmiotowych.

W ramach zachęty do wykorzystywania produktu finalnego w praktyce beneficjent nawiązał współpracę z Polskim Towarzystwem Fizycznym. Przedstawił tam produkt do zaopiniowania trzem ekspertom, a ich opinie zamieścił na stronie internetowej projektu oraz włączył je do materiałów promujących projekt. Opinie te zostały również przesłane do Ministerstwa Edukacji Narodowej wraz z ostateczną wersją produktu. Do MEN, a także do dyrektorów szkół, kuratorów, wojewódzkich centrów edukacji nauczycieli oraz do rektorów szkół wyższych wysłane zostały także wyniki badań oraz ewaluacji produktu finalnego. Raport z testowania produktu został przekazany Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej.

Po walidacji produktu finalnego beneficjent rozpoczął cykl bezpośrednich spotkań z organami prowadzącymi szkoły, po to, aby zaprezentować produkt i wyniki jego zastosowania, a także zachęcić do jego dalszego użytkowania w podległych placówkach. Zainicjował także rozmowy z autorami i wydawcami podręczników do fizyki, aby omówić ewentualne dołączenie produktu finalnego do podręczników bądź umieszczenie w nich odnośnika do narzędzia znajdującego się na stronie internetowej projektu.

Warto podkreślić, że w ramach realizacji działań upowszechniających i włączających beneficjent nie ograniczył się wyłącznie do rozsyłania materiałów informacyjnych lub pism z prośbą o zwrócenie uwagi na produkt finalny, ale położył nacisk na bezpośredni kontakt z grupami docelowymi projektu. Na poszczególnych etapach organizował spotkania z użytkownikami i decydentami, dzięki czemu informacje o nowej metodzie nauczania fizyki miały szansę być zauważone i zapamiętane. W swoich działaniach właściwie zdefiniował grono adresatów, nie ograniczając się jedynie do uczestników testowania oraz Instytucji Pośredniczącej II stopnia. Na szczególną uwagę zasługuje podjęcie dialogu z mediami branżowymi oraz autorami i wydawcami podręczników szkolnych. Zdaniem Krajowej Instytucji Wspomagającej, w wyniku tak kompleksowej strategii upowszechniania i mainstreamingu produkt finalny ma szansę na to, aby wejść do szerszej praktyki po zakończeniu realizacji projektu. ●

Przygotowała
Marta Rudnik-Żelazowska
Krajowa Instytucja Wspomagająca

WorkingLife 2011

Ponadnarodowe Forum Partnerskie w Sztokholmie – współpraca polsko-szwedzka w ramach projektu „Inclusive Europe”

Bliska współpraca instytucji europejskich zajmujących się promowaniem i wspieraniem procesu wdrażania projektów współpracy ponadnarodowej jest jednym z podstawowych warunków sukcesu prowadzonych przez nie działań na rzecz projektodawców.

Podczas WorkingLife 2011 – konferencji środowiska rynku pracy, która odbyła się w Sztokholmie w dniach 12–13 października br. – szwedzka instytucja Arbetsmiljöforum oraz Krajowa Instytucja Wspomagająca wspólnie zorganizowały czwarte w obecnym okresie programowania i pierwsze w Szwecji Ponadnarodowe Forum Partnerskie. Współpraca wymienionych instytucji – nawiązana podczas ponadnarodowych forów partnerskich w Warszawie – została zacieśniona w ramach wspólnej realizacji projektu „Inclusive Europe – Europa na rzecz integracji”. W ramach działań projektowych Krajowa Instytucja Wspomagająca przekazała stronie szwedzkiej metodykę przygotowania ponadnarodowych forów partnerskich, brała udział w organizacji i prowadzeniu imprezy, a także rekrutowała polskich projektodawców.

Program pierwszego dnia WorkingLife 2011 obejmował Ponadnarodowe Forum Partnerskie, zorganizowane po raz pierwszy w formule jedno-dniowej. Uczestników imprezy – przedstawicieli projektodawców oraz instytucji z Polski, Litwy, Belgii, Niemiec, Czech i Szwecji – powitała pani Åsa Lindh, dyrektor generalny Szwedzkiej Rady Europejskiego Funduszu Społecznego. W swej wypowiedzi zwróciła szczególną uwagę na znaczenie współpracy ponadnarodowej w ramach EFS i wyraziła zadowolenie z faktu, że gospodarzem kolejnego ponadnarodowego forum part-

nerskiego w Europie jest Szwecja. Podkreśliła również, że wydarzenie to wpisuje się w realizowaną przez Szwecję od roku 2010 „Strategię wsparcia współpracy ponadnarodowej i innowacji społecznych w ramach EFS”, a także w zakres współpracy państw Basenu Morza Bałtyckiego. Efekty strategii są już widoczne: półtora roku temu zaledwie 10–15 proc. projektów EFS w Szwecji zawierało komponent współpracy ponadnarodowej, obecnie takich projektów jest już 30 proc.

Następnie reprezentanci Polski, Szwecji oraz Republiki Czeskiej przedstawili w syntetycznej formie najważniejsze aspekty wdrażania projektów współpracy ponadnarodowej w tych krajach. Pani Lina Nilsson (menedżer projektu „Inclusive Europe”) zaprezentowała zasady obowiązujące w tej dziedzinie na Litwie oraz w Republice Federalnej Niemiec. Ponadto ekspert szwedzki, pan Bengt Landfeldt, podzielił się z uczestnikami swoimi doświadczeniami z realizacji współpracy ponadnarodowej oraz sformułował bardzo istotną rekomendację dotyczącą realizacji projektów współpracy ponadnarodowej, stwierdzając, że „aby realizowany projekt współpracy ponadnarodowej wprowadził zmianę, projektodawcy muszą być w stanie zaprezentować efekty współpracy”.

Po zakończeniu części teoretycznej nastąpiła część warsztatowa Forum w postaci moderowanej pracy przy ośmiu stolikach tematycznych. Uczestnicy przystąpili do niej ze zróżnicowanymi wyobrażeniami. Pojawiły się zarówno obawy dotyczące współpracy ponadnarodowej (wynikające np. z różnic w systemach wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w poszczególnych krajach), jak i spore wobec niej oczekiwania. Waż-

nym aspektem Forum była możliwość wzajemnego poznania się projektodawców i wymiany doświadczeń, co w przyszłości może zaowocować wieloma przedsięwzięciami prowadzonymi w ramach współpracy ponadnarodowej.

Przed zakończeniem części warsztatowej uczestnicy zostali poproszeni o wypełnienie ankiety ewaluacyjnej. Poniżej przedstawiamy niektóre ich opinie i refleksje:

- *To duży sukces. Projekty były dobrze przygotowane, wypowiedzi przedstawicieli projektów konkretne i treściwe.*
- *Dla mnie, jako koordynatora EFS, ważne było poznanie opinii projektodawców na temat współpracy ponadnarodowej. Doskonałym rozwiązaniem było również przyporządkowanie uczestników do stolików tematycznych. Miało to korzystny wpływ na jakość dyskusji.*
- *Bardzo wartościowe wydarzenie ze względu na możliwość osobistego kontaktu z potencjalnymi partnerami.*

Drugi dzień konferencji WorkingLife 2011 poświęcony był prezentacji różnych obszarów problemowych rynku pracy, m.in. kwestii zatrudnienia młodzieży czy Romów oraz równości płci. Gościem specjalnym była szwedzka minister rynku pracy, pani Hillevi Engström. Uczestnicy mogli wybierać spośród wielu interesujących sesji tematycznych, zorganizowanych w formie panelu dyskusyjnego lub warsztatów tematycznych. Niektóre instytucje szwedzkie realizujące projekty, takie jak Miasto Sztokholm oraz Szwedzka Agencja Ubezpieczeń Społecznych w Obszarze Rynku Pracy, prezentowały się również przy własnych stoiskach, co było doskonałą okazją do rozmowy i zapoznania się z najnowszymi publikacjami.

Rozmowa z panią Liną Nilsson – menedżerem projektu „Inclusive Europe” (Arbetsmiljöform, Szwecja)

WorkingLife – wydarzenie z długimi tradycjami w Szwecji – otworzyło się na współpracę ponadnarodową. Czy mogłaby Pani podać powody tej decyzji?

Chcemy, aby konferencja WorkingLife stała się platformą współpracy ponadnarodowej, która będzie miała duże znaczenie dla rozwoju środowiska rynku pracy w Szwecji, a także w regionie Morza Bałtyckiego. WorkingLife 2012 odbędzie się 17 października przyszłego roku, i już dziś wszystkich zainteresowanych serdecznie zachęcamy do uczestnictwa.

Podczas WorkingLife 2011 Szwecja po raz pierwszy zorganizowała Ponadnarodowe Forum Partnerskie, opierając się na polskim modelu. Czy może Pani podzielić się refleksjami po zakończeniu tej imprezy – zarówno z punktu widzenia organizatorów, jak i uczestników Forum?

Dzięki współpracy z polskimi partnerami byliśmy w stanie zorganizować pierwsze Ponadna-

rodowe Forum Partnerskie w Szwecji. Wydarzenie to było sukcesem, 93 proc. spośród 70 uczestniczących projektów znalazło partnera do współpracy ponadnarodowej. W roku 2012 planujemy zorganizowanie kolejnego Ponadnarodowego Forum Partnerskiego, tym razem dwudniowego.

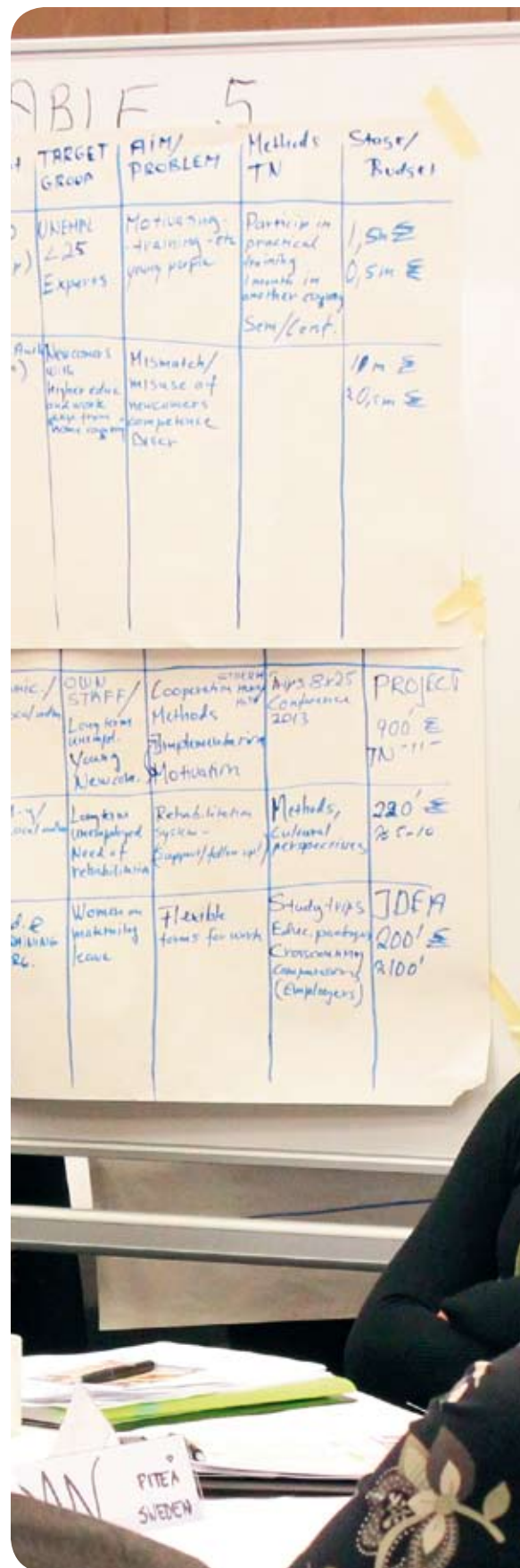
Czy uważa Pani, że ten model poszukiwania partnerów może być z sukcesem wdrażany w innych krajach? Jakże są, Pani zdaniem, główne kryteria tego sukcesu?

Uważam, że model ponadnarodowego forum partnerskiego może być z powodzeniem wdrażany we wszystkich krajach. Jest to doskonały sposób na znalezienie nowych partnerów do współpracy. Największym wyzwaniem pozostaje jednak stworzenie owocnego i długofalowego partnerstwa ponadnarodowego. ●

Rozmawiała

Katarzyna Tyczko

Krajowa Instytucja Wspomagająca

Kropla w morzu potrzeb

Rozmowa z **Joanną Witkowską**, dyrektorem Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego

Na początku października zakończyli Państwo konkurs na projekty innowacyjne w ramach Priorytetu IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach”, w temacie „Nowe modele kształcenia przez całe życie, w tym integrowanie funkcjonujących modeli kształcenia ustawicznego”. Jak duże było zainteresowanie konkursem?

Konkursy na projekty innowacyjne z roku na rok cieszą się coraz większym zainteresowaniem wśród naszych beneficjentów. Widać to na przykładzie ogłoszonego przez Departament EFS konkursu na projekty innowacyjne z Działania 9.2. W odpowiedzi na ogłoszony przez nas konkurs złożono 15 projektów.

To dużo czy mało?

W stosunku do lat ubiegłych to bardzo dużo. Wystarczy stwierdzić, że w latach 2009 i 2010 w konkursach na projekty innowacyjne z różnych Priorytetów składano nie więcej niż 10 wniosków o dofinansowanie. Mamy zatem wymierny wzrost zainteresowania, na poziomie 50 proc. Jest to bardzo satysfakcjonujące dla nas jako Instytucji Ogłaszającej Konkurs. Najważniejsze jest jednak to, iż dzięki temu, że wpłynęło więcej projektów, mamy możliwość porównania ich ze sobą oraz wybrania do realizacji tych najlepszych.

Czy spodziewali się Państwo takiej liczby złożonych wniosków?

Tak. Już na początku roku 2011, kiedy zostały opublikowane Plany Działania, zauważyliśmy większe zainteresowanie beneficjentów niż np. w roku 2010. Pojawiło się więcej pytań mailowych i telefonicznych. Na to, że projektów może być więcej, wskazywała także duża liczba uczestników organizowanego przez nas spotkania informacyjnego. Nasze przypuszczenia okazały się słuszne.

Jak przebiegało organizowane przez Państwa spotkanie informacyjne na temat ogłoszonego konkursu? Czy było ono, jeśli mogę się tak wyrazić, innowacyjne?

Zdajemy sobie sprawę z tego, że wielu beneficjentów wciąż ma problemy związane z realizacją projektów innowacyjnych. Staraliśmy się zatem, aby przygotowane przez nas spotkanie było dostosowane do specyfiki poruszanego tematu oraz aby informacje były przekazane w możliwie najbardziej przystępnej formie. Z tego właśnie powodu zaprosiliśmy eksperta z Krajowej Instytucji Wspomagającej, panią Alicję Zajączkowską, która skupiła się podczas swojego wystąpienia na omówieniu ogólnych założeń innowacyjności projektów PO KL. Zaproszenie eksperta okazało się niezwykle trafnym posunięciem.

Dlaczego?

Po pierwsze dlatego, że sam fakt udziału autorytetu w dziedzinie projektów innowacyjnych spowodował bardzo wysoką frekwencję. Po drugie, spotkanie z udziałem eksperta z zewnątrz przerosło się w twórczą pracę warsztatową, podczas której beneficjenci mogli rozwiązać wiele swoich problemów i wątpliwości.

Czy podejmowali Państwo jeszcze jakieś inne działania mające na celu uatrakcyjnienie spotkania informacyjnego?

Już przy okazji spotkań informacyjnych dotyczących wcześniejszych konkursów (nie tylko na projekty innowacyjne) zauważyliśmy wśród beneficjentów dużą potrzebę wskazania wzorców godnych naśladowania. Przedstawienie dobrych praktyk okazało się strzałem w dziesiątkę. Projektodawcy mogli usłyszeć od zaproszonych przez nas beneficjentów, którzy już realizują projekty, o tym, jak wyglądała droga do pozyskania środków na realizację ich przedsięwzięcia, z jakimi trudnościami się spotykali na poszczególnych etapach wdrażania swoich pomysłów oraz przede wszystkim, jak funkcjonuje ich innowacja w praktyce.

Czy projektodawcy radzą sobie z definiowaniem pojęcia „innowacyjność” w PO KL?

Różnie z tym bywa. W ciągu kilku lat wykreowała się wąska grupa ekspertów, która prowadzi projekty innowacyjne współfinansowane z EFS. Jest to jednak tylko kropla w morzu potrzeb. Świadomość na ten temat jest nadal znikoma. Bywają nawet takie przypadki, że beneficjenci przychodzą do nas z pomysłami na projekty innowacyjne i wcale nie są świadomi, iż ich śmiałe idee są jak najbardziej możliwe do zrealizowania w ramach PO KL.

Czy starają się Państwo zmienić ten stan rzeczy?

Oczywiście. Pracownicy naszego Punktu Informacyjnego są do ciągłej dyspozycji osób poszukujących wiedzy na temat projektów innowacyjnych. Na stronie internetowej naszego Departamentu można znaleźć informacje o projektodawcach szukających partnerów do swoich projektów ponadnarodowych. Ponadto konsultanci i doradcy w Regionalnych Ośrodkach EFS służą swoją pomocą również w zakresie projektów innowacyjnych. Regionalne Ośrodki EFS w Gdańsku, Słupsku i Chojnicach organizują także spotkania informacyjne na terenie całego województwa podczas trwania każdego z konkursów.

Czy uważa Pani, że te działania przynioszą jakiś skutek?

Rosnąca liczba projektów innowacyjnych, które są składane w odpowiedzi na nasze konkursy mówi sama za siebie. Bez podejmowanych działań informacyjno-promocyjnych oraz bez pomocy Regionalnych Ośrodków EFS liczba potencjalnych projektodawców byłaby prawdopodobnie taka sama jak w roku 2009.

Czy edukacja w województwie pomorskim jest właśnie tą dziedziną, którą należy wspierać poprzez projekty innowacyjne?

Innowacja jest potrzebna zawsze i wszędzie, na każdym etapie rozwoju społeczeństw. Projekty innowacyjne są potrzebne, ponieważ zawsze trzeba iść do przodu oraz szukać jeszcze lepszych sposobów na rozwiązywanie starych problemów. Jedną z dziedzin, w której trzeba jeszcze wiele zrobić w naszym kraju jest kształcenie ustawiczne. Stąd też inicjatywa, aby ogłosić konkurs na projekty, które przyczynią się do zmiany sytuacji w dziedzinie kształcenia przez całe życie, najpierw w województwie pomorskim, a w późniejszym etapie być może w całej Polsce i w Europie. Tego byśmy sobie życzyli.

Jakie są oczekiwania Urzędu Marszałkowskiego wobec projektów, które zostały zgłoszone? Czym powinny się charakteryzować?

Podczas weryfikacji wniosków duży nacisk będziemy również kładli na element upowszechniania produktu finalnego. Z naszego punktu widzenia stworzenie nowego modelu kształcenia ustawicznego nie może być celem samym w sobie. Miarą prawdziwego sukcesu projektu innowacyjnego jest bowiem nie tylko opracowanie czegoś nowego, ale także przekonanie innych do tego, aby chcieli wykorzystywać to rozwiązanie.

Innowacyjność projektów w PO KL przejawia się na wielu płaszczyznach. My stawiamy na projekty innowacyjne „z najwyższej półki”, czyli takie, które będą poruszały problem, którym nikt się do tej pory nie zajmował albo zajmował się nieskutecznie, na projekty, które pozwolą na stworzenie nowych instrumentów w dziedzinie kształcenia ustawicznego.

Podczas weryfikacji wniosków duży nacisk będziemy również kładli na element upowszechniania produktu finalnego. Z naszego punktu widzenia stworzenie nowego modelu kształcenia ustawicznego nie może być celem samym w sobie. Miarą prawdziwego sukcesu projektu innowacyjnego jest bowiem nie tylko opracowanie czegoś nowego, ale także przekonanie innych do tego, aby chcieli wykorzystywać to rozwiązanie. ●

Rozmawiał
Wojciech Wojnowski

Europejski Rok Wolontariatu

Rozmowa z **Krzysztofem Więckiewiczem**, dyrektorem Departamentu Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej

Jakie jest zaangażowanie Polaków w wolontariat w porównaniu z zaangażowaniem obywateli innych państw Unii Europejskiej?

Wolontariat w Polsce staje się coraz bardziej popularny. Chociaż nie znajdujemy się na czele państw, których obywatele angażują się w wolontariat, jednak sytuacja stale zmienia się na lepsze. Systematycznie zwiększa się liczba Polaków zaangażowanych w tę formę aktywności.

Wyniki badania przeprowadzonego przez CBOS we współpracy z Instytutem Spraw Publicznych oraz Departamentem Pożytku Publicznego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w pierwszej połowie 2011 roku pokazują, że w roku poprzedzającym badanie aż 28 proc. Polaków przynajmniej raz zaangażowało się w wolontariat za pośrednictwem różnego rodzaju instytucji i organizacji oraz działając na rzecz środowiska społecznego lub naturalnego. Jeśli natomiast uwzględnić wolontariat bezpośredni (a więc podejmowany na rzecz innych osób bez pośrednictwa żadnej organizacji), okazuje się, że w minionym roku w tego typu działalność angażowała się prawie połowa Polaków.

Mimo że wyniki badań mogą napawać optymizmem, w porównaniu z zaangażowaniem obywateli innych państw nie wypadamy najlepiej. W badaniu „European Social Survey” z 2008 roku respondenci zostali zapytani m.in. o uczestnictwo w wolontariacie. Pod tym względem Polska uplasowała się na 18. miejscu (z 28 państw, w których przeprowadzono badanie). Wskaźnik zaangażowania w Polsce wyniósł 7 proc., podczas gdy np. w Holandii – ponad 30 proc. Także wyniki „Eu-

robarometru 75” wskazują, że czeka nas jeszcze wiele pracy, jeśli chodzi o podnoszenie w społeczeństwie świadomości wartości wolontariatu. W 2010 roku 22 proc. Polaków zadeklarowało, że aktywnie uczestniczyło w działaniach różnego rodzaju organizacji lub w pracy wolontariackiej na ich rzecz. Wynik ten dał nam 20. miejsce w Europie (na 32 badane kraje). Najwyższe zaangażowanie odnotowano w Holandii, Szwecji i Danii, gdzie ponad połowa obywateli uczestniczy w takich działaniach.

Trudno jest porównywać wyniki badań prowadzonych w różnych krajach, gdyż każde badanie ma odmienną metodologię. Sam wolontariat bywa definiowany bardzo różnie, dlatego też wyniki mogą być nieporównywalne.

Jak w takim razie tłumaczyć stosunkowo niskie zaangażowanie Polaków w wolontariat? Czy nie lubimy bezinteresownie pomagać innym i uczestniczyć w inicjatywach społecznych?

To nie jest tak, że nie lubimy się angażować. Sądzę, że problem leży gdzie indziej. W ramach Europejskiego Roku Wolontariatu 2011 został powołany Międzysektorowy Zespół Roboczy, którego zadaniem było m.in. zdiagnozowanie istniejących barier rozwoju wolontariatu. Za jedną z takich przeszkód uznano np. niski prestiż wolontariatu w świadomości społecznej Polaków. W polskim społeczeństwie wciąż popularny jest stereotyp pracy społecznej jako odgórnie narzuconej formy aktywności, będący pozostałością systemu politycznego funkcjonującego w Polsce przed 1989 rokiem.

Wolontariat nie jest postrzegany jako zjawisko „modne”, atrakcyjne, nowoczesne. Ludziom często brakuje świadomości, że tego typu aktywność wzbogaca ich rozwój osobisty, a także kształtuje i rozwija kompetencje. Problemem jest również fakt, że same organizacje często nie są przygotowane do korzystania ze świadczeń wolontariuszy. Koordynatorom i animatorom czasem brakuje jeszcze umiejętności i wiedzy na temat tego, jak wspierać wolontariuszy. Brakuje kompleksowego podejścia do zarządzania wolontariuszami, struktury aktywizacji i wspierania wolontariatu są rozproszone. Niestety, bywa i tak, że organizacja po prostu nie ma pomysłu na wolontariusza, nie potrafi wykorzystać jego potencjału.

Mimo że mamy swoje problemy dotyczące wolontariatu, trzeba wspomnieć o tym, iż w Polsce aktywność społeczna występuje przede wszystkim w rodzinie. Chodzi np. o pomoc w wychowywaniu wnuków czy opiekę nad osobami starszymi. Aż 80 proc. Polaków deklaruje, że w ciągu ostatniego roku poświęcało swój czas na dobrowolną i nieodpłatną pomoc bądź pracę na rzecz członków rodziny, z którymi nie zamieszkuje wspólnie, a także na rzecz przyjaciół, znajomych, nieznajomych, społeczności, środowiska naturalnego lub miejscowości. Widać więc, że dysponujemy dużym potencjałem, trzeba go tylko odpowiednio ukierunkować.

W jaki sposób można przekazać wartości związane z wolontariatem, aby zakorzeniły się w świadomości społecznej i procentowały w przyszłości?

Europejski Rok Wolontariatu nastawiony jest właśnie na promowanie wolontariatu i aktywności obywatelskiej. W Polsce wszystkie podejmowane działania wpisują się w trzy szerokie obszary priorytetowe, które zostały wypracowane przez Międzysektorowy Zespół Roboczy do spraw Europejskiego Roku Wolontariatu i bezpośrednio korespondują z czterema nadrzędnymi celami wyznaczonymi w decyzji Rady Unii Europejskiej, w której rok 2011 ustanowiono Europejskim Rokiem Wolontariatu.

Jednym z priorytetów Roku jest zmiana sposobu myślenia o wolontariacie poprzez promowanie jego wartości i korzyści. Chcemy, aby powstała moda na wolontariat, aby był on postrzegany jako atrakcyjny. W świadomości społecznej trzeba stworzyć obraz wolontariatu jako trwałego elementu aktywności obywatelskiej, pozwalającego na realizację potrzeby pomagania innym, aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności, ale także dającego nowe umiejętności, kompetencje, znajomości. Ważne, aby promować wolontariat w całej różnorodności jego form, jako aktywność dobrą dla wszystkich grup wiekowych i zawodowych.

Chcemy, aby długofalowym efektem wydarzeń Europejskiego Roku Wolontariatu był nie tylko wzrost liczby wolontariuszy, ale także zwiększenie ich zaangażowania. Dlatego też prowadzone są działania ukierunkowane na wzmocnienie i profesjonalizację organizatorów wolontariatu oraz wzrost ich kompetencji, co pozwoli na skuteczne informowanie o możliwościach, jakie daje wolontariat.

Ideą Europejskiego Roku Wolontariatu jest zwiększenie aktywności obywateli w inicjatywach społecznych. Jakże najważniejsze wydarzenia związane z wolontariatem miały miejsce w Polsce?

Przed wszystkim warto wspomnieć, że wydarzenia związane z Europejskim Rokiem Wolontariatu podejmowane są zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym – w perspektywie ogólnoeuropejskiej i regionalnej. W obchody Roku w regionach może się włączyć każda organizacja, która prowadzi działania związane z wolontariatem. Zainteresowani mogą otrzymać logo Europejskiego Roku Wolontariatu bądź też ich działania mogą zostać objęte patronatem. Jak dotąd ponad 160 instytucji i organizacji uzyskało zgodę na posługiwanie się logo.

Podjęto też ogólnopolskie działania o charakterze promocyjnym i informacyjnym. Warto wspomnieć o stronie internetowej, stworzonej specjalnie z okazji obchodów Roku. Pod adresem www.erv2011.gov.pl zgromadzono w jednym miejscu najistotniejsze informacje na temat wolontariatu. W celu możliwie najszerszego komunikowania o Europejskim Roku Wolontariatu została przeprowadzona ogólnopolska kampania na nośni-

kach outdoorowych, w telewizji oraz w Internecie. Warto przypomnieć hasło drugiej odsłony tej kampanii: „Zawsze chciałeś być aktorem... nigdy nie jest za późno, by spełnić marzenia. Teraz też możesz sprawić radość! Zostań wolontariuszem, zmieniaj siebie i świat!”. Ten slogan w prosty sposób ukazuje, że wolontariat może być także sposobem na spełnienie marzeń z dzieciństwa, na robienie w życiu tego, na co zawsze mieliśmy ochotę, ale z jakichś względów się to nie udało.

Bardzo ważną inicjatywą podjętą w trakcie Roku był także otwarty konkurs ofert, ogłoszony przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. W ramach konkursu wyłoniono jedną organizację, która prowadzi kampanię komunikacyjną w nurcie *social media*, dziesięć organizacji, które prowadzą kampanie komunikacyjne w poszczególnych województwach, jedną organizację odpowiedzialną za kampanię promującą wolontariat wśród osób starszych oraz dwanaście organizacji prowadzących działania nakierowane na wzmocnienie organizatorów wolontariatu. Widać więc, że idea Europejskiego Roku Wolontariatu jest obecna w całej Polsce, a działania są prowadzone na różnych szczeblach.

Wolontariat nie jest postrzegany jako zjawisko „modne”, atrakcyjne, nowoczesne. Ludziom często brakuje świadomości, że tego typu aktywność wzbogaca ich rozwój osobisty, a także kształtuje i rozwija kompetencje.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zorganizowało także, we współpracy z partnerami, kilka konferencji i seminariów dotyczących wolontariatu. Warto wspomnieć chociażby o seminarium na temat aktywności społecznej Polaków i wizerunku polskiego wolontariusza (maj 2011 roku), seminarium na temat metodologii pomiaru wolontariatu, warsztatów dla dziennikarzy na temat tego, jak mówić i pisać o wolontariacie oraz międzynarodowej konferencji wysokiego szczebla „Europa aktywnego obywatelstwa: wolontariat” (wrzesień 2011 roku). Oprócz inicjatywy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej instytucje administracji publicznej oraz organizacje pozarządowe w całej Polsce podejmowały i podejmują działania wpisujące się w cele Europejskiego Roku Wolontariatu (które zawarto w Krajowym Planie Działania).

Europejski Rok Wolontariatu stanowił też impuls do opracowania dokumentów, które będą trwałym wkładem w promocję i rozwój wolontariatu w Polsce. Do takich dokumentów należy projekt zatytułowany *Długofalowa polityka rozwoju wolontariatu*. Dokument ten zawiera wytyczne i rekomendacje, które mają być brane pod uwagę w planowaniu polityk publicznych w następnych dwudziestu latach. Celem strategicznym doku-

mentu jest wzmocnienie wolontariatu jako formy aktywności obywatelskiej, prowadzącej do rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Warto też wspomnieć o konkluzjach Rady Unii Europejskiej na temat roli wolontariatu w polityce społecznej, które zostały przyjęte przez Radę do spraw Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Spraw Konsumenckich w dniu 3 października 2011 roku. Jest to kolejny dokument stanowiący trwały wkład w rozwój wolontariatu w Polsce i w Europie.

Oprócz wydarzeń przygotowywanych przez polskie instytucje, są też inicjatywy inspirowane przez Komisję Europejską. Zalicza się do nich jedno z najbardziej prestiżowych przedsięwzięć w ramach obchodów Roku – European Year of Volunteering Tour – którego zadaniem jest promowanie idei wolontariatu we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej. Na początku września został ustawiony w Warszawie, obok Pałacu Kultury, specjalny Pawilon, związany z Tourem. Przez czternaście dni prezentowane w nim były różne oblicza wolontariatu. Każdy dzień był poświęcony innemu rodzajowi wolontariatu, co pozwoliło nam przejść wspólnie przez różnorodność działań wolontariackich: od młodzieżowych, po aktywizację seniorów, wolontariat w kraju oraz za granicą, wolontariat osób niepełnosprawnych, wolontariat misyjny, pracowniczy, wolontariat w sporcie oraz kulturze, e-wolontariat, profilaktykę, a także ratownictwo. Poszczególne dni były koordynowane przez inne instytucje, specjalizujące się w danej dziedzinie. Dzięki Tourowi udało się zebrać w jednym miejscu ofertę najprężniej działających organizacji oraz inicjatyw społecznych i tym samym stworzyć faktyczną możliwość dołączenia do grona wolontariuszy osobom poszukującym takiej szansy. Przez dwa tygodnie września Pawilon był najbardziej kolorowym i optymistycznym punktem na mapie Warszawy. Towarzystwo mu koncerty, spektakle, pokazy, zajęcia plastyczne i sportowe. Organizowane były konferencje, dyskusje oraz warsztaty, na które zaproszono grono wyśmienitych naukowców, aktywistów i sportowców, a przede wszystkim tych, którzy chcieli uzyskać informacje na temat wolontariatu. Te dwa tygodnie były wielkim świętem wolontariatu, które odbiło się głośnym echem w telewizji, prasie i internecie.

Chcemy, aby powstała moda na wolontariat, aby był on postrzegany jako atrakcyjny. W świadomości społecznej trzeba stworzyć obraz wolontariatu jako trwałego elementu aktywności obywatelskiej, pozwalającego na realizację potrzeby pomagania innym, aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności, ale także dającego nowe umiejętności, kompetencje, znajomości.

Co jeszcze pozostało do realizacji?

Przed nami konferencja zamykająca obchody Europejskiego Roku Wolontariatu, która odbędzie się w dniach 1–2 grudnia w Warszawie. Będzie to konferencja tematyczna skierowana głównie do twórców polityk publicznych w Polsce. Organizatorem tego przedsięwzięcia jest Komisja Europejska. Podczas Gali Wolontariatu (1 grudnia) uhonorowani zostaną wolontariusze, którzy ze szczególnym zaangażowaniem współpracują z organizacjami, placówkami publicznymi i osobami prywatnymi. Gala, organizowana przez Centrum Wolontariatu, to świetna okazja do ukazania różnorodności działań społecznych i aktywności wolontariuszy, a także do podziękowania za ich pracę.

Do końca roku trwać będą także działania w regionach, którym przyznano logo Europejskiego Roku Wolontariatu. Dokładna lista organizacji prowadzących takie działania znajduje się na stronie internetowej www.erw2011.gov.pl. Idea Roku Wolontariatu zatem przez cały czas będzie upowszechniana we wszystkich województwach.

Przewodnicząc w Radzie Unii Europejskiej, Polska zachęca państwa członkowskie, aby propagowały współpracę w zakresie rozwijania wolontariatu w Unii Europejskiej, wspierały rozwój organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz rozważyły możliwości zachęty do wypracowania i publikowania narzędzi i metod badawczych, a także rezultatów badań dotyczących wolontariatu i aktywności obywatelskiej.

Sytuacja ekonomiczna w Europie nie napawa optymizmem. Coraz więcej grup społecznych jest zagrożonych wykluczeniem. Jednym z elementów wspierania i propagowania wolontariatu oraz postaw prospołecznych poprzez realizację projektów innowacyjnych i współpracy ponadnarodowej jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Jakie innowacyjne rozwiązania można zaproponować w celu zwiększenia zainteresowania wolontariatem w Polsce?

Zwiększeniu zainteresowania wolontariatem w Polsce z pewnością będzie służyła wspomniana już przeze mnie *Długofalowa polityka rozwoju wolontariatu*.

Ciekawym projektem wydaje się program wolontariatu długoterminowego. Prace nad koncepcją wspierania i rozwoju tej formy wolontariatu

przez cały czas trwają. Zaangażowani są w nie m.in. przedstawiciele Rady Działalności Pożytku Publicznego. We wrześniu w Warszawie odbyła się konferencja dotycząca programu wolontariatu długoterminowego z udziałem gości z Niemiec, realizujących tamtejsze programy. Według wstępnych założeń taka forma wolontariatu musiałaby trwać kilka miesięcy i odbywać się z dala od miejsca zamieszkania. Obecnie prowadzone są rozmowy nad możliwością uruchomienia fazy pilotażowej programu oraz trwają poszukiwania źródeł finansowania pilotażu.

Czy w ramach polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej dzielimy się z innymi państwami członkowskimi swoimi doświadczeniami w dziedzinie wolontariatu?

Tak się złożyło, że tegoroczne obchody Europejskiego Roku Wolontariatu zbiegły się z okresem sprawowania przez Polskę prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Przewodnictwo Polski stało się ogromną szansą na podejmowanie tej tematyki na arenie europejskiej, a dzięki temu na promowanie idei wolontariatu w Polsce i Europie. Polska dokłada wszelkich starań, aby kwestia wolontariatu była obecna na forum międzynarodowym. Europejski Rok Wolontariatu i prezydencja Polski w Radzie Unii Europejskiej dały impuls do opracowania dokumentów, które będą stanowić trwały wkład w promocję oraz rozwój idei wolontariatu w Polsce i w Europie.

Najlepszym świadectwem zaangażowania w tematykę wolontariatu jest projekt konkluzji Rady Unii Europejskiej o roli wolontariatu w polityce społecznej. Dokument ten został przyjęty przez Radę do spraw Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Spraw Konsumenckich 3 października 2011 roku. Podkreślono w nim znaczenie wolontariatu i jego korzyści dla wolontariuszy oraz ogółu społeczeństwa. Konkluzje Rady Unii Europejskiej prezentują wolontariat jako okazję do nabywania nowych umiejętności i podkreślają jego przekrojowy charakter. Dokument opisuje też rolę wolontariatu we wzmacnianiu kapitału społecznego, rozwijaniu procesów inkluzji społecznej oraz poprawie sytuacji grup o mniejszych szansach.

Przewodnicząc w Radzie Unii Europejskiej, Polska zachęca państwa członkowskie, aby propagowały współpracę w zakresie rozwijania wolontariatu w Unii Europejskiej, wspierały rozwój organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz rozważyły możliwości zachęty do wypracowania i publikowania narzędzi i metod badawczych, a także rezultatów badań dotyczących wolontariatu i aktywności obywatelskiej.

Świetną okazją do wymiany poglądów i doświadczeń dotyczących wolontariatu są międzynarodowe konferencje. Na początku listopada w Atenach

miała miejsce taka właśnie konferencja, w trakcie której przedstawiciel polskiej prezydencji miał możliwość podzielenia się naszymi doświadczeniami, spostrzeżeniami i sugestiami. Możliwość wymiany dobrych praktyk jest niezwykle istotnym elementem obchodów Roku. Co istotne, konferencja kończąca obchody Europejskiego Roku Wolontariatu będzie miała miejsce w Warszawie. Będzie to więc świetna okazja, aby zaprezentować dorobek polskiej części obchodów Roku i polskiej prezydencji.

Jak Pan ocenia realizację Europejskiego Roku Wolontariatu w Polsce? Czy ta inicjatywa spełniła pokładane w niej oczekiwania?

Oferta obchodów Roku jest bogata i urozmaicona. To wielka szansa na to, aby idea wolontariatu zakorzeniła się w świadomości społecznej. Pamiętajmy, że zaangażowanie obywateli w wolontariat jest szczególnie cenne także dlatego, że pozwala na wzmacnianie integracji społecznej, rozwój solidarności międzypokoleniowej i budowanie więzi społecznych. Wolontariat jest ponadto narzędziem tworzenia wzrostu gospodarczego i przyczynia się do rozwoju demokracji. W wymiarze jednostkowym daje możliwość rozwoju osobistego i nabywania nowych kompetencji. Jest to szansa na realizację własnych pasji, poznawanie nowych miejsc i ludzi, a także na czerpanie satysfakcji z działania. Te 365 dni, które upływają pod znakiem wolontariatu, to doskonaly czas na chwilę refleksji – co mogę zrobić dla innych, dla mojego otoczenia? Paradoksalnie może się okazać, że zaangażowanie w wolontariat daje więcej korzyści samemu wolontariuszowi – poczucie spełnienia, satysfakcję, rozwój osobisty.

W moim odczuciu działania podjęte w ramach obchodów Roku przyczyniły się do przezwyciężania barier rozwoju wolontariatu. Udało nam się zmierzyć z licznymi problemami, takimi jak np. brak wystarczającej wiedzy o tym, czym jest wolontariat. Kampania promująca ideę dobrowolnego, nieodpłatnego angażowania się w działalność prospołeczną zwiększyła rozpoznawalność tego zjawiska.

Uważam więc, że Polska dobrze wykorzystała szansę płynącą z obchodów Europejskiego Roku Wolontariatu i przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej, dokładając wszelkich starań, aby wypracować jak najlepsze rozwiązania dotyczące wolontariatu, wyeksponować jego rolę dla Europy, Polski, a także jednostki, i wreszcie – zachęcić jak największą liczbę osób do angażowania się w działalność wolontariacką. ●

Rozmawiał
Wojciech Wojnowski

Rozwinąć system wspomagania nauczania przedmiotów przyrodniczych

Rozmowa z prof. **Katarzyną Dziubalską-Kołaczyk**, kierownikiem projektu innowacyjnego „E-nauczyciel przyrody – zintegrowane środowisko dla rozwijania myślenia naukowego, umiejętności informacyjnych oraz kompetencji językowych uczniów II i III etapu edukacji”, realizowanego przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Projekt „E-nauczyciel przyrody”, realizowany przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, ma zwiększyć zainteresowanie uczniów szkół podstawowych i gimnazjów przedmiotami przyrodniczymi. Czy koncepcja projektu wynikała z Państwa zainteresowań, czy z zapotrzebowania rynku?

Koncepcja projektu wynikała zarówno z naszych zainteresowań, jak i z potrzeb rynkowych. Podczas prac nad pisaniem wniosku o dofinansowanie przeprowadziliśmy krótkie badanie dotyczące zapotrzebowania edukacyjnego w zakresie przedmiotów przyroda, fizyka, chemia i biologia. Okazało się, że w Polsce brakuje takiego systemu wspomagania nauczania, który integrowałby nauczanie tych przedmiotów z kształceniem innych umiejętności, takich jak język angielski czy wyszukiwanie informacji w internecie. Z tego względu postanowiliśmy wykorzystać nasze zainteresowanie nowatorską metodą nauczania *Questioning the Author* (QtA), stosowaną z powodzeniem w Stanach Zjednoczonych, oraz połączyć ją z kształceniem innych umiejętności. W ten sposób powstała koncepcja programu ETOS (*E-tutor of Science* – angielskie tłumaczenie nazwy „E-nauczyciel przyrody”).

Co zatem było źródłem inspiracji do powstania projektu?

Źródłem inspiracji dla projektu była platforma współpracy, powstała w ramach Interdyscyplinarnego Centrum Przetwarzania Mowy i Języka (CSLP). CSLP, działające od 2006 roku pod moim kierownictwem, stanowi platformę badawczą, w ramach której wspierana jest współpraca specjalistów z zakresu językoznawstwa, informatyki, filologii, psychologii, pedagogiki oraz dziedzin pokrewnych, a także wdrażanie i promowanie aplikacji o zastosowaniach społecznych.

W ramach tej platformy Uniwersytet im. Adama Mickiewicza nawiązał współpracę z profesorem Ronaldem Cole'm (prezesem firmy Boulder Language Technologies), który jest światowej sławy ekspertem w zakresie psychologii nauczania oraz metod wykorzystywania multimediów w nauczaniu i terapii. Podczas spotkań oraz wykładów profesora Cole'a w Poznaniu pracownicy UAM zrzeczeni w CSLP zaproponowali przeniesienie części jego osiągnięć na grunt polski. W tym celu współpracownicy CSLP zorganizowali szkolenia na temat metody *Questioning the Author* dla nauczycieli i pracowników UAM. Opracowali również kilka koncepcji wdrożenia tej metody w Polsce, w tym jej wykorzystania w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych w celu zwiększenia zainteresowania uczniów takimi naukami jak fizyka, chemia i biologia. Chciałabym zaznaczyć, że fundamentalne znaczenie miała praca i zaangażowanie przede wszystkim państwa Dawida Pietrali, Anny Basińskiej i Teresy Pietrali. Ich kreatywność oraz oddanie idei projektu pozwoliły na opracowanie programu ETOS oraz jego realizację w ramach naszego projektu.

Założeniem projektu jest opracowanie i przetestowanie innowacyjnego programu wspomagania nauczania ETOS. Produktem finalnym projektu będzie zintegrowany program wspomagania nauczania oraz rozbudzania zainteresowania uczniów przedmiotem „przyroda” w szkołach podstawowych oraz chemią, fizyką i biologią w gimnazjach. Dlaczego innowacyjne metody kształcenia w zakresie tych przedmiotów są tak ważne?

Przeprowadzone przez nas badania – zarówno przed rozpoczęciem realizacji projektu, jak i w jej trakcie – wskazują, że bardzo niewielu uczniów wyraża chęć kontynuowania kształcenia na kierunkach kluczowych dla gospodarki opartej na wiedzy. Jednocześnie szkołom brakuje specjalistycznych pomocy dydaktycznych, a nauczyciele uczą za pomocą modelu transmisyjnego, opierając się na kształceniu frontalnym. Ponadto nie konstruują zadań, których celem jest rozwijanie umiejętności wykorzystywania wiedzy w nowych, problemowych sytuacjach, odwołujących się do rzeczywistości pozaszkolnej, co sprawia, że uczniowie nie rozumieją przyrody, fizyki, chemii i biologii oraz nie dostrzegają sensu uczenia się tych przedmiotów. Sygnalizuje to potrzebę niezwłocznego podjęcia działań ze strony władz oświatowych. Innowacyjne metody, takie jak QtA, wdrażane w ramach nauczania tych przedmiotów, dają szansę na zmianę tego wizerunku oraz podejścia.

Jakie grupy odbiorców są głównym adresem zaplanowanych w projekcie działań włączających?

Program wspomagania nauczania adresowany jest przede wszystkim do nauczycieli przedmiotów przyrodniczych. Początkowym celem QtA, zgodnie z założeniami autorek tej metody, Barbary McKeown oraz Isabel Beck, było nauczanie czytania. Zastosowanie tego rozwiązania do nauczania konkretnych przedmiotów wskazuje, że sama metoda oraz podejście integrujące nauczanie przedmiotów z kształtowaniem innych umiejętności jest uniwersalne dla procesu edukacji. Dlatego też w naszych działaniach włączających oraz upowszechniających biorą udział także nauczyciele innych przedmiotów.

Jakie jeszcze innowacyjne rozwiązania będą zastosowane w projekcie oraz na jakie efekty Państwo liczą?

Filarami innowacyjności naszego projektu są metoda QtA, a także integracja nauczania przyrody z nauczaniem języka angielskiego oraz kształceniem umiejętności wyszukiwania informacji w internecie. W projekcie wykorzystujemy również platformę e-learningową, która jest nośnikiem materiałów edukacyjnych. Dodatkową innowacją jest zaawansowany awatar – Monika, która tłumaczy uczniom aspekty nauk przyrodniczych oraz uczy fraz i słów w języku angielskim. Wykorzystanie awatara w edukacji daje bardzo dobre efekty, które zostały potwierdzone przez wyniki badań przeprowadzonych w Stanach Zjednoczonych.

dzięki zastosowaniu metody QtA, w której punktem wyjścia jest zawsze doświadczenie i codzienna wiedza uczniów. W ramach zajęć prowadzonych metodą QtA uczniowie dyskutują między sobą pod kontrolą nauczyciela i w ten sposób dochodzą do poprawnych naukowo wniosków. Dzięki temu możliwe jest zarówno głębsze, jak i pełniejsze zrozumienie przez nich otaczających ich zjawisk przyrodniczych. Po trzecie, zastosowanie programu ETOS częściowo rozwiązuje problem dostępności materiałów dydaktycznych, które zostały przeniesione do środowiska wirtualnego w postaci animacji Flash. Materiały te mogą być wykorzystane za pomocą standardowego wyposażenia komputera, bez konieczności zakupu i instalacji dodatkowego oprogramowania.

Do projektu zaprosili Państwo partnera zagranicznego – firmę Boulder Language Technologies ze Stanów Zjednoczonych. Jakie wsparcie wniosł partner do projektu?

Autorem koncepcji wykorzystania metody QtA w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych jest profesor Ronald Cole, prezes firmy BLT. Została ona opracowana w ramach jednego z projektów realizowanych przez tę firmę. BLT jest zatem najlepszym źródłem wsparcia merytorycznego i koncepcyjnego dla naszego projektu. Oczywiście, znaczna część założeń projektu została opracowana przez nasz zespół, niemniej jednak w pierwszych

projektu, prowadziliśmy warsztaty poświęcone wykorzystaniu metody QtA, co pozwoliło nam na konsultacje z nauczycielami, którzy są użytkownikami naszego produktu. Ponadto na etapie przygotowań materiałów dydaktycznych zaprosiliśmy do współpracy nauczycieli, którzy mogli zgłaszać swoje uwagi i sugestie do opracowywanych materiałów oraz scenariuszy lekcji. Mogli także prowadzić zajęcia próbne. Należy zaznaczyć, że wszystkie 180 scenariuszy lekcji i animacji Flash zostało wcześniej zaaprobowanych przez nauczycieli, którzy mieli realny wkład w ich przygotowanie. Obecnie nauczyciele prowadzą zajęcia oparte na naszym programie i podczas comiesięcznych spotkań ewaluacyjnych oraz cotygodniowych dyżurów prowadzą z nimi konsultacje na temat założeń projektu, a także konkretnych zajęć. Informacja zwrotna przekazywana nam przez nauczycieli zawiera również opinie i sugestie uczniów. Podsumowując, należy zatem stwierdzić, że wkład odbiorców oraz użytkowników jest bardzo istotny. Z naszego punktu widzenia jest on też niezwykle cenny, gdyż pozwala nam na poznanie realnych potrzeb.

Ważnym elementem w realizacji projektu innowacyjnego są działania upowszechniające. Jak zostały zaplanowane w projekcie?

Działania upowszechniające będą prowadzone wielotorowo. Dążymy przede wszystkim do zwiększenia znajomości metody QtA wśród nauczycieli. Dlatego też organizujemy spotkania z nauczycielami oraz pracownikami akademickimi, odpowiedzialnymi za kształcenie przyszłych nauczycieli, i studentami, którzy wyrażają zainteresowanie projektem. Nawiązaliśmy również kontakt z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, dzięki czemu kilka tygodni temu udało nam się przedstawić założenia projektu 45 nauczycielom. Efektem prezentacji były kolejne zaproszenia do konkretnych szkół, których nauczyciele są zainteresowani wykorzystaniem metody QtA. Mamy także w planach dalsze promowanie metody poprzez wykłady na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza. Będziemy oczywiście chcieli zaistnieć w nowych mediach, np. na Facebooku. Planujemy także przygotowanie kilku publikacji naukowych oraz zamieszczenie artykułów w czasopiśmie branżowym. Udało nam się już opublikować artykuł w czasopiśmie „Uczyć lepiej”, wydawanym przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu. Jednym z elementów upowszechniania będzie książka poświęcona metodzie QtA oraz jej wykorzystaniu w naszym projekcie. Będzie to pierwsza w Polsce, a najprawdopodobniej także w Europie, publikacja książkowa poświęcona tej metodzie.

Do kogo będą się Państwo zwracać z informacją o innowacyjnym produkcie?

Przeprowadzone przez nas badania – zarówno przed rozpoczęciem realizacji projektu, jak i w jej trakcie – wskazują, że bardzo niewielu uczniów wyraża chęć kontynuowania kształcenia na kierunkach kluczowych dla gospodarki opartej na wiedzy. (...) Jednocześnie szkołom brakuje specjalistycznych pomocy dydaktycznych, a nauczyciele uczą za pomocą modelu transmisyjnego, opierając się na kształceniu frontalnym. Ponadto nie konstruują zadań, których celem jest rozwijanie umiejętności wykorzystywania wiedzy w nowych, problemowych sytuacjach, odwołujących się do rzeczywistości pozaszkolnej, co sprawia, że uczniowie nie rozumieją przyrody, fizyki, chemii i biologii oraz nie dostrzegają sensu uczenia się tych przedmiotów.

W jaki sposób projekt może udoskonalić oraz rozwijać metody kształcenia przedmiotów przyrodniczych w szkołach podstawowych i w gimnazjach?

Nasz projekt ma na celu rozwiązanie wielu problemów trapiących współczesną edukację w zakresie przedmiotów przyrodniczych. Po pierwsze, uatrakcyjni nauczanie treści przyrodniczych poprzez celowy dobór treści zajęć (zagadnienia bliskie rzeczywistości pozaszkolnej uczniów wyjaśniane na gruncie nauki) oraz wykorzystanie metody QtA, nowoczesnych technologii i awatara. Po drugie, minimalizuje sytuacje, w których uczniowie są biernymi odbiorcami wiedzy i uczą się na pamięć, bez zrozumienia. Możliwe jest to

etapach jego realizacji niezbędne było skorzystanie z doświadczeń i wiedzy pracowników BLT. Ponadto firma BLT dostarcza nam niezbędne do realizacji projektu technologie – w postaci platformy e-learningowej oraz awatara. Realizacja projektu bez udziału partnera byłaby więc bardzo utrudniona, a może nawet niemożliwa.

W jaki sposób projekt realizuje zasadę empowerment? Czy współdziałal odbiorców i użytkowników na poszczególnych etapach przygotowania produktu jest z Państwa perspektywy przydatny?

Zasada empowerment jest przez nas realizowana na wszystkich etapach projektu. W fazie przygotowawczej, a nawet przed rozpoczęciem realizacji

Nasz projekt ma na celu rozwiązanie wielu problemów trapiących współczesną edukację w zakresie przedmiotów przyrodniczych. Po pierwsze, uatrakcyjnienie nauczania treści przyrodniczych poprzez celowy dobór treści zajęć (zagadnienia bliskie rzeczywistości pozaszkolnej uczniów wyjaśniane na gruncie nauki) oraz wykorzystanie metody QtA, nowoczesnych technologii i awatara. Po drugie, minimalizuje sytuacje, w których uczniowie są biernymi odbiorcami wiedzy i uczą się na pamięć, bez zrozumienia. Możliwe jest to dzięki zastosowaniu metody QtA, w której punktem wyjścia jest zawsze doświadczenie i codzienna wiedza uczniów.

Jak już wcześniej wspomniałam – do nauczycieli, pracowników akademickich odpowiedzialnych za kształcenie przyszłych nauczycieli oraz do studentów. Podejmujemy także działania mające na celu upowszechnienie wiedzy o projekcie wśród jednostek odpowiedzialnych za działania systemowe w oświacie. Dlatego też, w ramach przygotowań do wystąpienia na konferencji-targach KIW, przesłaliśmy zaproszenia do władz Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli i Kuratorium Oświaty w Poznaniu, a także do Urzędu Miasta Poznania.

Koncepcja projektu „E-nauczyciel przyrody” zostanie zaprezentowana podczas konferencji KIW, na targach projektów innowacyjnych. To duży prestiż, a zarazem element upowszechniania, tym bardziej że Państwa projekt został zarekomendowany przez Instytucję Pośredniczącą...

Tak, zdecydowanie jest to prestiż. Mamy nadzieję, że nasza prezentacja spotka się z dużym zainteresowaniem i dzięki temu nasz projekt i program ETOS będą mogły się rozwijać oraz docierać do coraz szerszego grona odbiorców. Dołożymy wszelkich starań, aby tak się stało.

Czy udział w Targach może przynieść jakieś inne korzyści?

Dzięki Targom mamy szansę na rozpowszechnienie wiedzy o naszych działaniach, a także – co jest również istotne – zyskujemy możliwość konsultacji oraz poznania opinii środowisk związanych z edukacją, co zawsze wpływa pozytywnie na dalsze efekty prowadzonych prac. Mamy również nadzieję, iż koncepcje, które zaprezentujemy, zaskakują i pozwolą na dalsze działania, w tym działania systemowe.

Podczas konferencji-targów KIW przewidziano wystąpienia dotyczące strategii wdrażania, walidacji produktu finalnego, upowszechniania i mainstreamingu. Który z tych etapów realizacji projektu jest, zdaniem Pani Profesor, najtrudniejszy w realizacji projektów innowacyjnych?

Każdy z tych etapów jest trudny i konieczne jest dobre przygotowanie, a także wiara w efekty wła-

stych działań. Walidacja jest wciąż przed nami, a więc trudno jest mi na razie wypowiedzieć się na temat możliwych problemów, jednak z doświadczenia wiemy, że każde działanie wymaga pracy, która w efekcie bardzo nas wzbogaca. Upowszechnianie i mainstreaming dają nam możliwość poznania opinii i reakcji środowisk beneficjentów. Natomiast przygotowanie strategii pozwoliło na bardzo szczegółową syntezę i analizę naszych działań, zarówno tych podjętych w ramach przygotowań, jak i tych planowanych. W obu przypadkach były to niezwykle wzbogacające doświadczenia. Mamy nadzieję, że inne kroki formalne, takie jak ewaluacja zewnętrzna i walidacja produktu finalnego, będą dla nas równie owocne oraz wniosą dużo dobrych efektów do naszych działań.

Na jakim etapie realizacji znajduje się Państwa projekt?

Obecnie projekt jest na etapie fazy wdrożeniowej. W październiku rozpoczęły się w szkołach zajęcia, podczas których wykorzystywane są materiały stworzone w trakcie fazy przygotowawczej. Dzięki temu nareszcie możemy obserwować, czy nasze założenia i ciężka praca przynoszą efekty. Jak dotąd, wyniki przekraczają nasze oczekiwania, co jest dla nas dodatkowym motorem działań oraz źródłem wiary, że proponowane przez nas zmiany w podejściu do nauczania mają sens. Słowem – działamy dalej i nie tracimy wiary. ●

Rozmawiał
Wojciech Wojnowski

Osoby zaangażowane w realizację projektu „E-nauczyciel przyrody – zintegrowane środowisko dla rozwijania myślenia naukowego, umiejętności informacyjnych oraz kompetencji językowych uczniów II i III etapu edukacji”:

- prof. dr hab. Katarzyna Dziubalska-Kołaczyk – kierownik projektu;
- mgr Dawid Pietrala – koordynator działań;
- dr Anna Basińska – koordynator procesu dydaktycznego, ekspert merytoryczny metody *Questioning the Author*;
- mgr Teresa Pietrala – ekspert merytoryczny metody *Questioning the Author*.

Wspomóc osoby wykluczone społecznie

Rozmowa z **Mileną Piechnik**, wicedyrektorem do spraw Europejskiego Funduszu Społecznego w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Opolu

Ile konkursów na projekty innowacyjne i projekty współpracy ponadnarodowej zorganizował dotychczas Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu?

Od 2009 roku Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu ogłosił łącznie dwanaście konkursów na projekty innowacyjne w ramach Priorytetów VI, VII, VIII i IX PO KL. Ponadto od 2010 roku ogłosił dwa konkursy na

projekty współpracy ponadnarodowej w ramach Priorytetów VI i IX.

W sierpniu br. ogłosili Państwo konkurs na projekty innowacyjne w ramach Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej”. Co było powodem decyzji o ogłoszeniu konkursu właśnie w temacie „Współpraca podmiotów działających w obszarze zatrudnienia oraz integracji i pomocy społecznej z przedsiębiorcami w zakresie ułatwiania wchodzenia na rynek pracy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym”?

W naszym regionie ubóstwo jest najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej i jego ograniczenie stanowi cel wszelkich działań z zakresu polityki społecznej znajdującej się w strategii rozwoju województwa opolskiego. Osoby wykluczone często nie mają dostępu do dóbr o charakterze społecznym w różnych

dziedzinach swojego życia. Dlatego objęcie tych osób kompleksowym wsparciem powinno się przyczynić do poprawy ich społecznego funkcjonowania i jednocześnie dążenie do osiągnięcia niezależności ekonomicznej. Taki rodzaj pomocy może zapewnić jedynie współpraca między podmiotami, które mają realny wpływ na funkcjonowanie osób wykluczonych społecznie. Chodzi tu o współdziałanie instytucji zajmujących się problemami zatrudnienia i integracji społecznej, które pomogą w przygotowaniu uczestników pomocy do wejścia na rynek pracy, oraz przedsiębiorców, którzy są w stanie ułatwić utrzymanie się tej grupy na rynku pracy. Ponadto taka współpraca pomoże w wypracowaniu metody szkolenia oraz w przygotowaniu potencjalnych pracowników do spełniania wymagań pracodawców. Pozwoli również spojrzeć na kwestię wykluczenia społecznego z innej perspektywy, łączącej interesy trzech grup – osób wykluczonych, przedsiębiorców oraz instytucji wsparcia. Stwarzając możliwość realizacji projektów innowacyjnych, liczymy na wypracowanie nowych, wspólnych metod przywracania osobom defaworyzowanym do życia zawodowego i społecznego – metod, które w sposób trwały przyczynią się do poprawy ich sytuacji.

Jakie są oczekiwania Urzędu Pracy w Opolu wobec zgłaszanych projektów? Czym powinny się charakteryzować?

Z dotychczasowej praktyki wynika, że kierowanie do osób wykluczonych społecznie nieskoordy-

nowanych działań, realizowanych niezależnie od siebie przez odrębne jednostki organizacji pożytku publicznego czy publiczne służby zatrudnienia bez wsparcia pracodawców powoduje, że osoby te nie są w stanie w sposób trwały uniezależnić się od świadczeń socjalnych. Dlatego też konieczne jest wypracowanie takiej metody aktywizacji osób defaworyzowanych, która – dzięki zaangażowaniu usług sektora publicznego oraz wyjściu naprzeciw potrzebom przedsiębiorców poprzez dostarczenie im wykwalifikowanych pracowników – pozwoli na pełne osiągnięcie celu Priorytetu VII.

Jakie jest zainteresowanie konkursem wśród potencjalnych wnioskodawców?

Nabór wniosków o dofinansowanie na realizację projektów innowacyjnych w ramach konkursu był prowadzony od 8 sierpnia do 12 października 2011 roku. W odpowiedzi na konkurs wpłynęły trzy wnioski, co świadczy niewielkim zainteresowaniem. Przyczyn słabego zainteresowania konkursem może być wiele: brak doświadczenia wnioskodawców we wdrażaniu projektów innowacyjnych w obszarze Priorytetu VII, niskie dofinansowanie, większe ryzyko nieosiągnięcia celu projektu, a także „złożoność” realizacji projektów innowacyjnych. Mam na myśli opracowanie wstępnej wersji produktu finalnego i strategii jego wdrażania w I etapie przygotowania, a po jego zakończeniu II etap wdrażania – testowanie i upowszechnianie produktu finalnego. Ponadto są to projekty, których działania wykraczają poza ramy projektów standardowych, a ich realizacja

musi się odbywać zgodnie z *Wytycznymi w zakresie wdrażania projektów innowacyjnych i współpracy ponadnarodowej w ramach PO KL*, co stanowi wyzwanie dla projektodawców.

Na jakie kryteria konkursowe powinni zwrócić szczególną uwagę projektodawcy, żeby ich projekt został zaakceptowany do dofinansowania?

Projektodawca, aby otrzymać dofinansowanie, musi spełnić obligatoryjne kryteria formalne, merytoryczne i horyzontalne. Ponadto musi się wpisywać w temat i cel projektu, a jego realizacja musi się odbywać zgodnie z *Wytycznymi w zakresie wdrażania projektów innowacyjnych i współpracy ponadnarodowej w ramach PO KL*. Pragnę podkreślić, że zgodnie z *Planem działania w ramach Priorytetu VII na rok 2011 w województwie opolskim* oraz z *Dokumentacją konkursową I/POKL/7.2.1/IN/2011* projekty muszą spełnić pięć kryteriów dostępu, w tym dwa o charakterze „administracyjnym” (tzn. kryterium dotyczące siedziby biura projektu oraz kryterium dotyczące liczby wniosków projektowych złożonych w konkursie). Pozostałe kryteria są skierowane do grup docelowych / odbiorców produktu i dotyczą doświadczeń wnioskodawcy czy partnera, które powinny być szczególnie brane pod uwagę podczas przygotowania projektu.

Z dotychczasowej praktyki wynika, że kierowanie do osób wykluczonych społecznie nieskoordynowanych działań, realizowanych niezależnie od siebie przez odrębne jednostki organizacji pożytku publicznego czy publiczne służby zatrudnienia bez wsparcia pracodawców powoduje, że osoby te nie są w stanie w sposób trwały uniezależnić się od świadczeń socjalnych.

Czy w ramach konkursu organizowali Państwo szkolenia dla projektodawców dotyczące projektów innowacyjnych?

Zgodnie z przypisanym zakresem kompetencji, spotkania informacyjno-promocyjne i szkolenia dla projektodawców organizuje Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego (ROEFS) w Opolu przy współudziale Instytucji Pośredniczącej II stopnia jako obserwatora zewnętrznego. Jednocześnie instytucje te korzystają z pomocy Krajowej Instytucji Wspomagającej w zakresie wsparcia potencjalnych projektodawców. W czasie trwania konkursu zorganizowano w siedzibie ROEFS dwa jednodniowe, ośmiogodzinne szko-

lenia dotyczące projektów innowacyjnych i ponadnarodowych.

Jak Pani ocenia wiedzę projektodawców z zakresu projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej PO KL?

Nie chciałabym oceniać tej wiedzy. Mogę jednak stwierdzić, co jest najczęstszym powodem nieotrzymywania dofinansowania na wnioski, które wpływają do Instytucji Pośredniczącej II stopnia. W przypadku projektów innowacyjnych główną przyczyną odrzucenia wniosków przez członków Komisji Oceny Projektów jest brak działań wykraczających poza ramy projektów standardowych oraz brak wypracowania nowych, skuteczniejszych narzędzi/metod/instrumentów, pozwalających na rozwiązanie konkretnego problemu, zdefiniowanego w ramach projektu. Natomiast w przypadku projektów współpracy ponadnarodowej jest to brak odpowiednich form działań w ramach współpracy oraz brak wartości dodanej – rozumianej jako konkretne cele i produkty możliwe do osiągnięcia wyłącznie we współpracy ponadnarodowej. Jeśli w projekcie współpracy ponadnarodowej zakłada się adaptowanie rozwiązań partnera zagranicznego, to rozwiązanie musi być bardzo dobrze przedstawione we wniosku. Często się zdarza, że projektodawca opisuje we wniosku o dofinansowanie model współpracy ponadnarodowej, który jest niemożliwy do wdrożenia w naszym regionie.

Czy projektodawcy często zgłaszają zastrzeżenia wobec kryteriów wyboru projektów innowacyjnych?

Tak, ale dotyczy to raczej sposobu sformułowania kryterium, nie zaś samej idei. Zdarza się, że kryterium, które wydaje się sformułowane w sposób jasny i precyzyjny okazuje się trudne do zrozumienia w kontekście pojmowania przez projektodawcę kwestii innowacyjności, a tym samym działań, które planuje on przeprowadzić w ramach projektu. Wątpliwości, które powstają, są na bieżąco wyjaśniane w porozumieniu z Instytucją Pośredniczącą i nie stanowią przeszkód w procesie tworzenia wniosku o dofinansowanie.

Czy w przyszłym roku przewidują Państwo ogłoszenie konkursów na projekty innowacyjne i projekty współpracy ponadnarodowej w ramach PO KL?

Bieżący rok, co do zasady, jest ostatnim, w którym mogą być ogłoszone konkursy na projekty innowacyjne testujące, w tym projekty z komponentem ponadnarodowym. Zgodnie z *Ramowym harmonogramem naborów wniosków w województwie opolskim* Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu

(Instytucja Pośrednicząca II stopnia) nie przewidyje ogłoszenia konkursów na projekty innowacyjne i projekty współpracy ponadnarodowej w ramach realizowanych Priorytetów VI–IX PO KL. Pragnę jednak nadmienić, że w województwie opolskim odbywa się ocena formalna i merytoryczna projektów innowacyjnych i ponadnarodowych. Ponadto przez cały czas trwa konkurs na projekty innowacyjne w ramach Działania 9.2 PO KL. Dopiero po zakończeniu tych procesów będzie można zweryfikować, czy dofinansowanie w przypadku projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej osiągnie łącznie co najmniej 3 proc. dofinansowania dostępnego dla danego Priorytetu. W przypadku niezakontaktowania wszystkich środków podejmiemy – w porozumieniu z Instytucją Pośredniczącą – decyzję dotyczącą dalszej procedury ogłaszania ewentualnych konkursów. ●

Rozmawiał
Wojciech Wojnowski

Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego

Centrum Projektów Europejskich

Ścieżka pracy animacyjnej

Słowo „animacja” pochodzi z łacińskiego „animo” (ożywić, obdarzyć życiem). Obecnie jest to termin bardzo popularny, z którym spotykamy się na każdym kroku. Są więc filmy animowane, są animatorzy na festynach, animatorzy kultury, animatorzy klienta w bankach, animatorzy społeczni itd. A tyle, ile zastosowań czy miejsc pracy animacyjnej, tyle pomysłów na pracę animatora. Istnieją różne style w podejściu do animacji – od „intuicyjnego” po dookreślony. Ten ostatni (skierowany np. do grupy odbiorców, obszaru geograficznego, kultury organizacyjnej instytucji czy organizacji macierzystej animatora) można spotkać np. w Stowarzyszeniu Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej (CAL) czy w Regionalnych Ośrodkach Europejskiego Funduszu Społecznego. Ale i tu panuje duża różnorodność, choć istnieje zgoda w kwestii rozumienia głównego nurtu animacji. Te różnorodne praktyki i podejścia udało się zaadaptować w postaci ścieżki pracy animacyjnej oraz upowszechnić w skali całego regionu.

W województwie warmińsko-mazurskim animacja jest jedną z głównych metod pracy środowiskowej i ma kilka źródeł. Pierwsze źródło to Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych. Wspólnie ze Stowarzyszeniem CAL zorganizowało ono kilka Szkół Animatorów Społecznych (ewenement w skali kraju). Inicjatywa padła na podatny grunt, Szkoły są już tworzone przez inne organizacje, a ich działalność często jest doprecyzowana, np. skierowana na animatorów pracujących w środowiskach osób starszych (tego typu działalność prowadzi np. Federacja Fosa), animatorów młodzieżowych, streetworkerów itd. Kolejne źródło to Forum Animatorów Społecznych (także pierwsze w Polsce), które animatorzy stworzyli po to, aby dzielić się doświadczeniami, wypracowywać metody działania, omawiać nowe pomysły. Warto dodać, że animatorzy są już formalnie zatrudniani. Na Warmii i Mazurach w tym charakterze pracuje już kilkadziesiąt osób. Wszystko to tworzy klimat przyjazny animacji, który owocuje kolejnymi inicjatywami. Co roku, w ramach konkursu „Godni Naśladowania”, wyłaniany jest – jako jedna z kategorii – Animator Społeczny. Kolejną inicjatywą jest ścieżka pracy animacyjnej. Grono animatorów z Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych i całego województwa stwierdziło, że pracę animacyjną należy dookreślić, tzn. stworzyć wspólne spojrzenie na nią. Ścieżka określa kierunki działania animatora w środowisku lokalnym. Przede wszystkim dostosowana jest do pracy w środowisku instytucjonalnym (np. na poziomie gminy, powiatu, kilku miejscowości). Z pewnymi modyfikacjami może być stosowana również w pracy w mniejszym środowisku, z odbiorcami indywidualnymi, np. mieszkańcami pojedynczej wsi. Ścieżka pracy animatora składa się z siedmiu faz. Każda z nich jest podzielona na trzy obszary: narzędzia, rezultaty (efekty) i produkty.

Faza I. Refleksja i rozpoznanie wstępne

Faza ta polega na zebraniu jak największej liczby informacji na temat środowiska, w którym ma pracować animator. Dokonuje się zatem analizy dostępnych materiałów (badań, mediów, stron internetowych, sprawozdań itd.), a także rozmawia ze współpracownikami oraz osobami znającymi dane środowisko. Efektem jest wstępna wiedza na temat środowiska oraz wstępna koncepcja organizacyjna pracy animatora, a produktem – tzw. teczka środowiska.

Faza II. Wejście w środowisko

W tej fazie animator spotyka się z osobami z danego środowiska. Delikatnie rozpoczyna swoje oddziaływanie, od pierwszego kontaktu bowiem wiele zależy. Są to spotkania indywidualne, ale animatorzy biorą także udział w wydarzeniach lokalnych – konferencjach czy festynach. Animatorzy przeprowadzają wywiady, obserwacje, konsultacje, prezentują dobre praktyki. Główne efekty to: poznanie środowiska przez animatora, nawiązanie kontaktów, a zwłaszcza decyzja środowiska lokalnego o kierunkach ewentualnej aktywności i uruchomienia procesu edukacji, w tym zwłaszcza środowiskowej. Głównymi produktami zaś są: ścieżka animacyjna, zawierająca scenariusz wejścia (opcjonalnie w formie dokumentu), oraz zasady współpracy (miejsce spotkań, organizator, daty, w tym kolejnego spotkania itd.)

Faza III. Diagnoza środowiskowa

W tej fazie stosowane są różnorodne narzędzia służące zebraniu informacji oraz analizie głównych problemów i potrzeb. Mogą to być np.: analiza SWOT, wywiady indywidualne, zogniskowane wywiady grupowe (tzw. fokusy), analiza biograficzna, obserwacja uczestnicząca, zewnętrzne badania środowiskowe. W efekcie następuje zdefiniowanie problemów i potrzeb oraz potencjału społecznego, a także uruchomienie elementów interwencji edukacyjnej, zwłaszcza w sferze diagnozy społecznej. Produktami są: aktualizacja ścieżki animacyjnej czy mapa zasobów i potrzeb (w dowolnej formie).

Faza IV. Planowanie rozwoju

Planowanie rozwoju dokonuje się poprzez spotkania indywidualne i grupowe, pracę grup roboczych, tworzenie dokumentów strategicznych, konsultacje społeczne. Wykorzystywane są także media lokalne, indywidualne ścieżki rozwoju (gdzie stosować można mentoring, coaching, tutoring, facylitację), doradztwo, szkolenia i wiele innych narzędzi. Najważniejszymi rezultatami dla tej fazy są świadomość zmiany, którą chcemy wprowadzić, określenie kierunków tej zmiany, plan (lub strategia) działania/modernizacji, wybór kluczowego problemu i decyzja o kierunku działań, ale też początek procesu integracji. Podstawowym produktem jest dokument planistyczny.

Faza V. Działania

Faza ta polega na realizacji obranej strategii. Można tu zastosować różnorodne narzędzia, takie jak badania, warsztaty, wizyty studyjne, wydarzenia integracyjne, sieciowanie działań, budowanie partnerstw, projekty, promocję (w tym np. kampanię społeczną), gry edukacyjne i wiele innych. W rezultacie osiąga się **zmianę społeczną, samodzielną funkcjonującą społeczność**, ale także partnerstwo (na poziomie więzi, planów, podziału ról itd.). Produkty to deklaracja partnerstwa, projekty oraz powstałe czy wzmocnione organizacje.

Faza VI. Ewaluacja

Ewaluacja – czyli ocena pracy animacyjnej – jest realizowana za pomocą różnych dostępnych narzędzi. Służy ona zdobyciu wiedzy o efektach procesu (czy zaszła zmiana, czy osiągnięto cele, co się udało, a co nie itd.). Oczekiwane efekty to wnioski, refleksje, rekomendacje. Na poziomie produktów może np. powstać raport.

Faza VII. Wyjście ze środowiska

Faza ta polega na promowaniu efektów pracy w formie różnego rodzaju wydarzeń podsumowujących. Efekty to działające instytucje, stowarzyszenia, partnerstwa oraz mobilizacja społeczności lokalnej do określenia jej przyszłego funkcjonowania. To także utrzymanie kontaktów. Produktem jest np. dokumentacja archiwalna, ale także, co istotniejsze, grupa rozwoju lokalnego (np. w formie organizacji).

Obecnie toczy się dyskusja na temat ścieżki pracy animacyjnej. Prowadzi ona do jej uporządkowania (gdyż występuje pomieszanie pewnych pojęć, procesów z narzędziami itd.), uzupełniania braków czy luk (choćby o element nagradzania, tak ważnego w procesie grupowym), skrócenia i połączenia części faz, ale także ich „oprzyrządowania” – tzn. opisanie na poziomie przykładów, sporządzenia dokumentacji pomocniczej (scenariuszy, programów itd.). To jeszcze przed nami, choć prace są zaawansowane. Istnieje natomiast zgodność w kwestii kilku zasad (lub raczej rekomendacji) rozumienia czy czytania ścieżki. Oto niektóre z nich.

- **Główna zasada** – należy pamiętać, że ścieżka nie jest sztywnym zbiorem etapów pracy animatora. Warto przeprowadzić **wszystkie fazy**, natomiast narzędzia przypisane do każdej z nich **pozostają do wyboru**, zgodnie z oceną animatora, i powinny zostać dostosowane do specyfiki danego środowiska. Ścieżka nie jest zatem standardem, który wymaga ścisłego stosowania. Ważne jest, aby nie rozpatrywać jej jako spisu wymagań, ale jako zbioru możliwości. Dopuszczalne jest rozpoczęcie pracy od jednej z kolejnych faz, o ile zostały zrealizowane fazy poprzedzające. W takim przypadku należy się zapoznać z efektami dotychczasowych prac i, w razie potrzeby, dokonać ich aktualizacji. Należy tu zwrócić uwagę na proces nawiązania więzi, relacji ze środowiskiem lokalnym (który rozpoczyna się, praktycznie rzecz biorąc, od fazy II).
- Jeśli rezultaty przypisane danej fazie nie zostały osiągnięte, należy wrócić do poprzedniej fazy.
- W przypadku wątpliwości co do skuteczności/prawidłowości pracy w danej fazie rekomendowane jest zastosowanie supervizji ze strony doświadczonego animatora (uwzględniającej ewaluację każdej z faz).
- Na każdym etapie, zaczynając od fazy II, należy wprowadzać elementy interwencji edukacyjnej, z położeniem nacisku na edukację środowiskową (uczenie w działaniu). Trzeba tu więc rozróżnić edukację tradycyjną (szkolenia, wizyty itd.) od edukacji środowiskowej. Edukacja środowiskowa, czyli organizowana w ramach środowiska i na rzecz środowiska, jest edukacją permanentną, uczeniem się przez całe życie. Taka edukacja to proces rodzenia się zaufania między ludźmi, to rozpoczęcie od animatorów, liderów, agentów zmiany, gdyż prowadzi do zmiany i powoduje konkretne rezultaty. Edukację środowiskową można określić jako proces kształtowania i rozwoju kompetencji własnych środowiska (indywidualnych, grupowych, środowiskowych) w toku realizacji indywidualnych po-

trzeb i rozwiązywania lokalnych problemów, polegający na odkrywaniu, ukierunkowywaniu oraz wyzwaniu dynamik sił społecznych jako źródła zmiany i rozwoju.

- Animator współpracuje w każdej z faz z zespołem (wywodzącym się z instytucji/organizacji własnej lub partnerskich), w którego skład wchodzi doradcy, trenerzy, eksperci itd.
- Narzędzia wskazane w danej fazie mogą dotyczyć lokalnych instytucji, organizacji, grup nieformalnych czy mieszkańców. Ich zastosowanie zależy od specyfiki danej społeczności.
- W każdej fazie należy pamiętać o zasobach niezbędnych do pracy animacyjnej (np. samochód, komputer, odpowiednia sala). Podczas realizacji wszystkich faz można też się oprzeć na zewnętrznych instytucjach wspierających (np. szkoła wyższa, Regionalny Ośrodek EFS).

Należy podkreślić, że ścieżka pracy animacyjnej dobrze funkcjonuje. Najlepszym dowodem jej skuteczności jest fakt, że ten pomysł na animację ewoluje – jak sama animacja, która jest procesem długotrwałym i otwartym na zmianę. Z mniejszym lub większym powodzeniem, i oczywiście przy odpowiedniej modyfikacji, stosowana jest m.in. w:

- Ośrodkach Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej i Regionalnych Ośrodkach EFS. Pierwsza wersja ścieżki była tworzona z myślą właśnie o zastosowaniu w ROEFS. Ponieważ pracują one na konkretnych standardach, podejście do oceny skuteczności animacji wydaje się bardziej rygorystyczne. Dlatego określono np., iż w przypadku animacji realizowanej w ramach ROEFS na poziomie rezultatów/produktów dodać można (opcjonalnie):
 - listę uczestników spotkania;
 - notatkę ze spotkania animacyjnego;
 - karty doradcze;
 - inne, np. materiały szkoleniowe.
- Centrach Organizacji Pozarządowych – opierają się na niej animatorzy z COP obejmujących jedenaście powiatów województwa warmińsko-mazurskiego. Modyfikacja ścieżki polega głównie na zmianie dokumentów (na poziomie produktów).
- Wioskach tematycznych – tu zaadaptowaną ścieżkę zmodyfikowano w największym stopniu. Zmiany wynikają ze specyfiki miejscowości tematycznych. Na przykład na poziomie diagnozy używa się mapy myślowej, tworząc mapę zasobów (a nie zasobów i potrzeb). Na poziomie działań elementem interwencji edukacyjnej jest zorganizowanie imprezy tematycznej (corocznego wydarzenia promocyjnego); trwa ono kilka miesięcy, buduje proces grupowy, pozwala na podział ról itd. Kolejną istotną cechą jest fakt, iż pracują tu nie tylko animatorzy zewnętrzni, ale także animatorzy z danych społeczności. Są wspierani poprzez edukację (np. w szkołach animatorów), angażowanie itd.

Ścieżka animacyjna prezentowana jest uczestnikom Szkół Animatorów Społecznych. Warto nadmienić, że tylko w latach 2011–2012 zostanie uruchomionych co najmniej dziesięć kolejnych cykli. ●

Przygotował
Bartłomiej Głuszak

Autor jest wicedyrektorem Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Samorządowych oraz członkiem Forum Animatorów Społecznych (FAS). Brał udział w tworzeniu ścieżki pracy animacyjnej w województwie warmińsko-mazurskim i odpowiadał za jej redakcję. Ma doświadczenie w pracy animacyjnej, jest laureatem Nagrody im. Heleny Radlińskiej w ogólnopolskim konkursie dla animatorów społecznych, organizowanym przez Stowarzyszenie Centrum Aktywności Lokalnej (CAL) oraz Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego.

Sieci Tematyczne PO KL

Funkcjonowanie Sieci Tematycznych – aktualności

Sieci Tematyczne powinny wspierać beneficjentów w działaniach upowszechniających

Rozmowa z **Martą Rudnik-Żelazowską**, koordynatorem Zespołu ds. Projektów Innowacyjnych (Krajowa Instytucja Wspomagająca, Centrum Projektów Europejskich)

Jakie znaczenie mają Sieci Tematyczne dla realizacji projektów innowacyjnych finansowanych przez Europejski Fundusz Społeczny?

Projekty innowacyjne to wielkie wyzwanie dla realizatorów. Zasady ich wdrażania są bardziej skomplikowane niż projektów standardowych, gdyż projekty innowacyjne są w dużym stopniu obciążone ryzykiem niepowodzenia. Dlatego w systemie realizacji projektów innowacyjnych zaplanowano funkcjonowanie Sieci Tematycznych. Są to gremia odpowiadające za ocenę strategii wdrażania i walidację produktu finalnego, będące także platformą wymiany doświadczeń, wiedzy i dobrych praktyk. Członkami Sieci są nie tylko beneficjenci projektów innowacyjnych, ale przede wszystkim eksperci i praktycy z dziedzin związanych z tematyką projektów, którzy mogą służyć wsparciem podczas kolejnych etapów ich wdrażania. Uczestnictwo w pracach Sieci stwarza beneficjentom możliwość wymiany spostrzeżeń z innymi realizatorami. Sieci to także jeden z najważniejszych elementów w procesie upowszechniania nowatorskich rozwiązań wypracowanych w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL? Jakże są najważniejsze różnice?

Instytucja Sieci Tematycznej była już wykorzystywana przy wdrażaniu funduszy europejskich. Sieci Tematyczne w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki działają od dwóch lat. Czy można je porównywać z Sieciami, które funkcjonowały w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL? Jakże są najważniejsze różnice?

Struktury Sieci Tematycznych funkcjonują już od wielu lat. Podobne ciała doradcze istniały m.in. w programie Erasmus lub URBACT II, najbardziej znane są jednak Krajowe Sieci Tematyczne powołane w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL. W ramach EQUAL funkcjonowało w Polsce pięć Sieci, każda z nich dotyczyła jednego z tematów, czyli zakresu działań tego programu, wybranych przez Polskę do realizacji. Sieci te zajmowały się 107 projektami realizowanymi przez Partnerstwa na rzecz Rozwoju z całej Polski. Doświadczenia z programu EQUAL wykorzystano przy planowaniu systemu Sieci Tematycznych w PO KL, jednak w obecnej perspektywie finansowej Sieci jest znacznie więcej i odzwierciedlają one występujący w PO KL podział na komponent regionalny i centralny. Mamy cztery Krajowe Sieci Tematyczne zajmujące się projektami w ramach czterech obszarów wsparcia, tj. „Zatrudnienie i integracja społeczna” (Priorytet I), „Adaptacyjność” (Priorytet II), „Edukacja i szkolnictwo wyższe” (Priorytety III i IV) oraz „Dobre rządzenie” (Priorytet V). W każdym regionie utworzono po jednej Regionalnej Sieci Tematycznej, odpowiadającej za wszystkie projekty w ramach Priorytetów VI, VII, VIII oraz IX.

W którym obszarze tematycznym Sieci najlepiej funkcjonują?

Poszczególne Krajowe Sieci Tematyczne odpowiadają za Priorytety, w których projekty innowacyjne albo są już realizowane, albo dopiero rozpoczynają pierwszy etap wdrażania. Bez wątpienia

najbardziej zaawansowana w pracach jest KST „Edukacja i szkolnictwo wyższe”. Właśnie kończy się tam trwający od ponad roku proces opiniowania strategii projektów innowacyjnych w ramach Priorytetu III, a od roku 2012 rozpoczną się ich pierwsze walidacje. Jest to również Sieć najbardziej obciążona pracą, ponieważ projektów jest aż 39. Muszę jednak podkreślić, że prace w KST „Edukacja i szkolnictwo wyższe” przebiegają bardzo sprawnie. Mimo że pod obrady tej Sieci spływało po kilka strategii jednocześnie, udało się zaopiniować wszystkie w terminie. Posiedzenia tej Sieci dwukrotnie odbyły się na zasadzie pracy w kilku podgrupach, z których każda opiniowała po trzy strategie. Na koniec posiedzenia, podczas walnego zgromadzenia wszystkich członków, Sieć podejmowała uchwały na podstawie rekomendacji poszczególnych podgrup. Tym samym beneficjenci nie byli zmuszeni do długiego oczekiwania na decyzję w sprawie rekomendacji Sieci odnośnie do dalszej realizacji projektu.

Co spowodowało, że liczba projektów innowacyjnych realizowanych w Priorytecie III jest tak duża?

Spora liczba projektów innowacyjnych realizowanych w Priorytecie III wiąże się z wysokością dofinansowania przeznaczanego na konkurs ogłoszony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz z potrzebą wypracowania nowych rozwiązań w systemie edukacji. Zainteresowanie tematyką związaną z edukacją jest wysokie również w komponent regionalnym – obecnie w poszczegól-

nych województwach realizowanych jest już około 30 projektów innowacyjnych w Priorytecie IX.

Sieci Tematyczne funkcjonują również w regionach. Jak sobie radzą?

Liczba projektów innowacyjnych w poszczególnych regionach nie jest zbyt duża. W porównaniu jednak z rokiem 2010 widać zdecydowany przyrost. Pierwsze posiedzenia Regionalnych Sieci Tematycznych wiązały się naturalnie z pytaniami i wątpliwościami, obecnie jednak wszystkie Sieci mają już pewne doświadczenie, ponieważ zaopiniowały dotychczas łącznie 43 strategie wdrażania. Warto też podkreślić, że pierwsza walidacja produktu finalnego miała miejsce w ramach Regionalnej Sieci Województwa Dolnośląskiego.

Jednym z najważniejszych zadań Sieci Tematycznych jest wydawanie opinii na temat strategii wdrażania projektów innowacyjnych, która może skutkować wykluczeniem projektu z dalszego dofinansowania. Czy były już przypadki negatywnej oceny strategii?

Jak już mówiłam, projekty innowacyjne są obarczone większym ryzykiem. Między innymi dlatego przewidziano dwa dodatkowe etapy weryfikacji dalszej zasadności ich realizacji oraz postępów czynionych w ramach tych przedsięwzięć. Jest to ocena strategii wdrażania projektu oraz walidacja produktu finalnego. W przypadku, gdy przedsięwzięcie nie rokuje nadziei na dalszą efektywną realizację, członkowie Sieci Tematycznej mogą rekomendować Instytucji Pośredniczącej I lub II stopnia zakończenie projektu na danym etapie. Ostateczną decyzję w tej kwestii musi jednak podjąć instytucja, która zawarła umowę o dofinansowanie, biorąc pod uwagę opinię Sieci oraz dodatkowe dokumenty dotyczące projektu. Warto dodać, że decyzja Instytucji Pośredniczącej nie musi być zgodna z rekomendacją Sieci.

W ciągu ostatniego roku negatywnie zostało ocenionych sześć strategii wdrażania projektów innowacyjnych (po jednej w województwach: podkarpackim, świętokrzyskim, zachodniopomorskim, małopolskim, mazowieckim oraz wielkopolskim). Całkowitą zgodność w kwestii odrzucenia strategii Regionalna Sieć Tematyczna i Instytucja Pośrednicząca osiągnęły tylko w przypadku projektu z województwa mazowieckiego. W kilku przypadkach, mimo że RST rekomendowały warunkowe przyjęcie strategii wdrażania, Instytucje Pośredniczące odrzucały ją i tym samym następowało rozwiązanie umowy z beneficjentem. Zdarzały się jednak także większe rozbieżności, gdy RST rekomendowała odrzucenie strategii, a Instytucja Pośrednicząca przyjmowała ją bezwarunkowo.

Sieci Tematyczne, oprócz oceny strategii wdrażania, realizują również inne zadania (wsparcie merytoryczne beneficjentów, walidacja produktów projektów czy udział w upowszechnianiu

rezultatów projektów innowacyjnych oraz ich włączaniu do głównego nurtu polityki). Które z wyżej wymienionych zadań są najistotniejsze?

Trudno wskazać, które z wymienionych zadań jest tym najważniejszym. Każde z nich ma istotne znaczenie na kolejnych etapach realizacji projektów innowacyjnych. Chciałabym jednak zwrócić uwagę na zadanie, które ze względu na początkowy etap realizacji większości projektów jest jeszcze niedoceniane, a stanowi jeden z najważniejszych celów istnienia Sieci Tematycznych. Jest to wsparcie beneficjentów w działaniach upowszechniających, a zwłaszcza we włączaniu produktów finalnych do głównego nurtu polityki i praktyki.

Istotą realizacji projektów innowacyjnych jest nie tylko samo wytworzenie nowatorskiego instrumentu, ale także doprowadzenie do sytuacji, w której po zakończeniu projektu będzie on nadal wykorzystywany przez zainteresowane osoby lub instytucje. Dotarcie z informacją o produkcie do decydentów oraz doprowadzenie do tego, aby zapadły decyzje o jego dalszym użytkowaniu może często być bardzo trudne dla pojedynczego beneficjenta. Dlatego tak ważnym zadaniem Sieci Tematycznych jest wspieranie realizatorów projektów w tym procesie.

W skład Sieci Tematycznych wchodzi przedstawiciele różnych sektorów: administracji rządowej i samorządowej, stowarzyszeń, organizacji pozarządowych, organizacji pracodawców i pracowników, szkół wyższych. Dzięki takiej różnorodności beneficjent ma ułatwiony kontakt z wieloma potencjalnymi użytkownikami oraz decydentami, których może próbować zainteresować swoim produktem. Zadaniem członków Sieci jest szerokie informowanie o produktach finalnych. Ich rolą jest też umożliwianie beneficjentom dotarcia do decydentów w swoich organizacjach macierzystych lub innych, z którymi pozostają w kontakcie. Członkowie Sieci wywodzący się z administracji będą wspierać beneficjentów w działaniach mających na celu zmianę aktualnego porządku prawnego, o ile taka potrzeba się pojawi w ramach projektów innowacyjnych.

Krajowa Instytucja Wspomagająca zachęca beneficjentów, aby planując działania upowszechniające oraz włączeniowe w projekcie, uwzględniali potencjał odpowiedniej Sieci Tematycznej oraz korzystali z doświadczenia i wsparcia jej członków.

W skład Sieci wchodzi osoby, które mają doświadczenie w realizacji projektów innowacyjnych oraz eksperci w danym temacie wsparcia EFS. Jak pomagają im Państwo w poszerzaniu wiedzy na temat projektów innowacyjnych?

Skład instytucjonalny i osobowy Sieci Tematycznych powstawał z myślą o zapewnieniu beneficjentom dostępu do osób, których wiedza i doświadczenie będą służyć ulepszeniu rozwiązania powstającego w ramach projektu oraz niwelowaniu trudności pojawiających się podczas jego realizacji. Niemniej

jednak, gdy Sieci rozpoczęły swoją działalność, ich członkowie potrzebowali szczegółowych informacji na temat specyfiki projektów innowacyjnych w ramach PO KL. Dlatego też w roku 2010 Krajowa Instytucja Wspomagająca zorganizowała szkolenia dla członków Krajowych i Regionalnych Sieci Tematycznych z zakresu wdrażania tych projektów oraz upowszechniania i mainstreamingu. Również w przyszłym roku planujemy przeprowadzenie szkoleń, które pomogą członkom Sieci Tematycznych w wypełnianiu zadań związanych z upowszechnianiem i włączaniem do głównego nurtu. Ponadto Krajowa Instytucja Wspomagająca stara się zapewnić członkom Sieci bieżącą informację o postępach w realizacji projektów innowacyjnych. Ma to szczególne znaczenie w tych Sieciach, w których jest wielu beneficjentów. Ze względu bowiem na obowiązki Sieci, związane z opiniowaniem strategii i walidacją produktów, nie zawsze pozostaje wystarczająco dużo czasu, aby każdy beneficjent mógł szczegółowo poinformować członków Sieci o kolejnych etapach realizacji projektu. Dlatego na portalu KIW pojawiła się zakładka dedykowana członkom Sieci Tematycznych, w której beneficjenci mogą umieszczać prezentacje dotyczące postępów w projekcie. Ponadto KIW zaleca, aby informacje przygotowywane przez Instytucje Pośredniczące i Instytucje Pośredniczące II stopnia w wyniku przeprowadzonych okresowych przeglądów projektów innowacyjnych były przekazywane do wiadomości właściwych Sieci Tematycznych.

Proszę pokrótce podsumować – co się udało zrealizować i udoskonalić w funkcjonowaniu Sieci Tematycznych?

Na koniec roku 2011 możemy stwierdzić, że system Sieci Tematycznych w ramach PO KL funkcjonuje w pełni. Powołano ostatnią, nie utworzoną w 2010 roku, Regionalną Sieć Tematyczną. W całym kraju coraz więcej projektów innowacyjnych staje się przedmiotem obrad Sieci. Odbyły się już trzy spotkania przedstawicieli Krajowych i Regionalnych Sieci Tematycznych, podczas których uczestnicy dzieliли się doświadczeniami ze swojej pracy. Po rozmowach z sekretarzami Regionalnych Sieci Tematycznych KIW przeorganizowała zakładkę „Sieci Tematyczne” na swoim portalu. Dzięki uzyskanym sugestiom zakładka stała się bardziej przejrzysta i przyjazna odbiorcom. Ponadto w połowie bieżącego roku zostało uruchomione forum dla członków i sekretarzy Sieci Tematycznych.

W roku 2012 przed Sieciami stoją nowe wyzwania – wkraczanie w etap dokonywania walidacji produktów finalnych oraz rozpoczynanie działań związanych z ich upowszechnianiem i włączaniem do głównego nurtu polityki i praktyki. Będzie to zatem bardzo pracowity okres dla tych gremiów. ●

Rozmawiał
Wojciech Wojnowski

Ewolucja zamiast rewolucji

Rozmowa z **Maciejem Muczyńskim**, wiceprzewodniczącym Krajowej Sieci Tematycznej „Edukacja i szkolnictwo wyższe”

Od wielu lat pojawiają się opinie, że polski system edukacji znajduje się w martwym punkcie, ponieważ ciągłe zmiany nie przynoszą istotnych rezultatów. Które zatem z tak licznych problemów wymagają rozwiązań innowacyjnych?

Wprowadzanie zmian tylko dla samych zmian jest niepotrzebną stratą czasu oraz środków. W systemie edukacji potrzebna jest ewolucja, a nie rewolucja. Biorąc pod uwagę funkcjonujące już od pewnego czasu nowe rozwiązania, istnieje uzasadniona potrzeba ich wprowadzania, zwłaszcza w zakresie nauczania ciągle zmieniających się treści, które powinny być jak najbardziej aktualne. Z jednej strony nowe narzędzia powinny pomagać przyswoić niezbędne wiadomości, a z drugiej – uczyć, jak wykorzystać zdobytą wiedzę w różnych sytuacjach. Chodzi przede wszystkim o przygotowanie do nieszablonowego, wykraczającego poza schematy, rozwiązywania problemów, a zwłaszcza o wykształcenie umiejętności wypracowania całkiem nowego rozwiązania, dającego się zastosować w nietypowych warunkach.

Czy uważa Pan, że w Priorytecie IV PO KL innowacyjne projekty mogą poprawić stan polskiej edukacji? Czego powinniśmy oczekiwać od projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej w tej dziedzinie?

Uważam, że projekty innowacyjne przedstawione do realizacji w Priorytecie IV PO KL jak najbardziej mogą poprawić stan edukacji w Polsce. Od projektów powinniśmy oczekiwać uszczegółowienia

istniejących problemów, które wymagają aktywnych działań oraz przeniesienia na polski grunt sprawdzonych rozwiązań zagranicznych.

Jaką stosuje Pan definicję innowacyjności do projektów w dziedzinie edukacji i szkolnictwa wyższego?

Moja definicja innowacyjności jest bliska definicji projektów innowacyjnych zawartej w dokumentach PO KL. Również w przypadku projektów z dziedziny edukacji i szkolnictwa wyższego należy stosować definicję jak najszerszą, która nie będzie ograniczała możliwości podejmowania niezbędnych działań. W trakcie prac Sieci Tematycznej kilkakrotnie zwracano uwagę na brak innowacyjności opiniowanych strategii wdrażania, jednak w toku dyskusji za każdym razem wypracowywano wspólne stanowisko. Tym samym za innowację należy uznać również modyfikację istniejących rozwiązań, które przyczyniają się do rozwiązywania nowych problemów.

Pańskie przygotowanie naukowe oraz doświadczenie zawodowe to bardzo istotne atuty, ułatwiające pełnienie funkcji wiceprzewodniczącego Krajowej Sieci Tematycznej „Edukacja i szkolnictwo wyższe”. Jak Pan ocenia potrzebę funkcjonowania KST oraz w jaki sposób to gremium specjalistów powinno wspierać realizatorów projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej, aby w przyszłości można było włączyć wypracowane rozwiązania do głównego nurtu polityki?

Muszę stwierdzić, że początkowo byłem sceptycznie nastawiony do przyjętej formy funkcjonowania Sieci. Moje obawy dotyczące sprawnego funkcjonowania tej instytucji budziła zwłaszcza liczba jej członków. Jak jednak pokazała praktyka, zgromadzenie w jednym miejscu tylu specjalistów z różnych dziedzin skutkowało możliwością pełnej oceny składanych do opiniowania strategii wdrażania. Uważam, że w wyniku przeprowadzonych dyskusji beneficjenci uzyskali wiele informacji przydatnych podczas realizacji ich działań. Jeżeli chodzi o wspieranie realizatorów projektów innowacyjnych i ponadnarodowych w zakresie włączania wypracowanych rozwiązań do głównego nurtu polityki, to należy dopuścić możliwość konsultacji z członkami Sieci nie tylko dwa razy w trakcie trwania projektu, ale także przez cały okres jego realizacji – czy to poprzez konsultacje z powołanymi grupami roboczymi złożonymi z członków Sieci, czy w innej formie. Takie rozwiązanie przyczyni się do efektywniejszego włączania wypracowanych rezultatów do głównego nurtu polityki.

Czy jednak nie spotyka się Pan z wątpliwościami, że to gremium nie spełni postawionych przed nim oczekiwań?

Tak, oczywiście. Trzeba jednak podkreślić, że Sieć działa sprawnie i skutecznie. Zmianie mogłaby ulec forma stacjonarna spotkań, na rzecz np. telekonferencji.

Czym obecnie się zajmuje Krajowa Sieć Tematyczna „Edukacja i szkolnictwo wyższe”?

Do tej pory Sieć zajmowała się opiniowaniem strategii wdrażania projektów innowacyjnych realizowanych w ramach Priorytetu IV PO KL. Zostało już tylko kilka strategii do zaopiniowania i w następnej kolejności Sieć będzie dokonywała walidacji produktów wypracowanych w ramach projektów.

Jakie jest znaczenie oceny strategii wdrażania projektu innowacyjnego dla całości przedsięwzięcia?

Jest to moment sprawdzenia założeń projektu, a zwłaszcza zaplanowanych do realizacji działań testujących, w ramach których mają być wypracowane innowacyjne produkty/rezultaty. Negatywna opinia Sieci może być podstawą do podjęcia decyzji o rozwiązaniu umowy o dofinansowanie. W naszej Sieci nie mieliśmy jednak jeszcze do czynienia z takim przypadkiem. Wszystkie przedstawione do zaopiniowania strategii zostały ocenione pozytywnie (bezwzględnie lub warunkowo), co świadczy o dobrym przygotowaniu projektodawców.

Czy przedstawione projekty oraz zaakceptowane strategię ich wdrażania spełniają oczekiwania członków Sieci?

Tak. Świadczą o tym wydane pozytywne opinie.

Większość projektów innowacyjnych prezentowanych na spotkaniu członków Sieci dotyczyła rozwiązań w zakresie nauczania przedmiotów ścisłych. Czy jest to właściwa dziedzina, w której powinny być wdrażane projekty innowacyjne w Polsce?

Uważam, że nie można się ograniczać wyłącznie do przedmiotów ścisłych. Stosując przedstawioną przeze mnie definicję innowacyjności, należy jednak stwierdzić, że w zakresie nauczania tych właśnie przedmiotów zidentyfikowano wiele problemów, które powinny być rozwiązane za pomocą innowacyjnych narzędzi.

Z jednej strony nowe narzędzia powinny pomagać przyswoić niezbędne wiadomości, a z drugiej – uczyć, jak wykorzystać zdobytą wiedzę w różnych sytuacjach. Chodzi przede wszystkim o przygotowanie do nieszablonego, wykraczającego poza schematy rozwiązywania problemów, a zwłaszcza o wykształcenie umiejętności wypracowania całkiem nowego rozwiązania, dającego się zastosować w nietypowych warunkach.

Czy wśród tych projektów są „perełki”, które będzie można upowszechnić?

Tak. Projekty, które uzyskały bezwarunkową zgodę na dalszą realizację rokują, że wypracowane przez nie rozwiązania będą mogły być upowszechniane w bardzo szerokim zakresie.

Większość konkursów ogłaszanych przez Instytucje Pośredniczące dotyczy projektów testujących. Czy, Pana zdaniem, powinny się już pojawić konkursy na projekty upowszechniające?

W zasadzie nic nie stoi na przeszkodzie, aby już od pewnego czasu projektom testującym towarzyszyły projekty upowszechniające. Opóźnienie w ogłaszaniu konkursów na ten typ projektów innowacyjnych może nie sprzyjać upowszechnianiu i włączaniu najlepszych rezultatów do głównego nurtu polityki.

Początkowo byłem sceptycznie nastawiony do przyjętej formy funkcjonowania Sieci. Moje obawy dotyczące sprawnego funkcjonowania tej instytucji budziła zwłaszcza liczba jej członków. Jednak, jak pokazała praktyka, zgromadzenie w jednym miejscu tylu specjalistów z różnych dziedzin skutkowało możliwością pełnej oceny składanych do opiniowania strategii wdrażania. Uważam, że w wyniku przeprowadzonych dyskusji beneficjenci uzyskali wiele informacji przydatnych podczas realizacji ich działań.

Czy uważa Pan, że Komisja Europejska powinna przeznaczyć na lata 2014–2020 więcej środków na realizację projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej? Jakie obszary tematyczne powinniśmy w Polsce wspierać poprzez projekty innowacyjne w kolejnej perspektywie finansowej?

Wydaje mi się, że realizowanie projektów innowacyjnych i projektów współpracy ponadnarodowej to właściwy kierunek działania, który powinien być mocniej wspierany w nowej perspektywie finansowej. Obszary tematyczne wspomagane w Polsce nie ulegną zmianie, tzn. będzie to edukacja, szkolnictwo wyższe, adaptacyjność i rynek pracy oraz polityka społeczna. ●

Rozmawiał
Wojciech Wojnowski

Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich

Realizacja zasady *empowerment* w projektach współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego

Wsparcie Europejskiego Funduszu Społecznego nie powinno się ograniczać do dofinansowania planowanych przedsięwzięć. Specyfika tego instrumentu wskazuje na konieczność zwrócenia uwagi na efekty społeczne przyznawanej pomocy. Będą one bardziej widoczne wówczas, gdy realizowane projekty zostaną oparte na zasadzie *empowerment*.

Pojęcie *empowerment*, tłumaczone jako wzmacnianie albo zaangażowanie, jest terminem z pogranicza nauk społecznych i zarządzania. Polega na zachęcaniu ludzi do włączania się w podejmowanie decyzji czy nakłanianiu ich do wpływania na funkcjonowanie danego projektu lub konkretnej organizacji. Zgodnie z zasadą *empowerment* pozytywne efekty realizacji procesów obejmują cztery wymiary:

- organizacyjny – dotyczący wprowadzania elastycznych procedur i pracy zespołowej;
- pedagogiczny – nastawiony na rozwój osobisty i kształtowanie relacji;
- psychologiczny – skutkujący wyższym poziomem integracji i zaangażowania;
- socjologiczny – wskazujący na rozwój więzi organizacyjnej.

Zasada *empowerment* jest stosowana w projektach współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W podejmowanych działaniach beneficjenci i uczestnicy są włączani do projektów na etapach planowania, realizacji i monitorowania. Oznacza to aktywne zaangażowanie wszystkich partnerów oraz współpracę we wszelkich czynnościach związanych z wdrożeniem projektu. Korzyści, jakie odnoszą osoby uczestniczące w projekcie, to nie tylko lepsze poznanie genezy problemów, skutkujące odpowiednim doбором narzędzi pomocnych w ich rozwiązaniu. Możliwość aktywnego zaangażowania się w próby modelowego rozwiązania sytuacji doświadczanych osobiście sprawia, że metody aktywizacji nie są oderwane od faktycznych problemów. Przekłada się to na większą efektywność podejmowanych działań.

Ze względu na specyfikę zasady *empowerment* najczęściej jest ona stosowana w projektach niewielkich, wpływających z oddolnych inicjatyw jednostek bądź grup, czyli wynikających z realnych

potrzeb społeczności lokalnej. Dzięki dobrej znajomości problemów i uczestnictwie w opracowywaniu założeń ich rozwiązania uczestnicy chętniej angażują się w realizację planowanych przedsięwzięć.

Aby efektywnie stosować zasadę *empowerment* w projektach współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, należy pamiętać o konieczności zaangażowania jednostek i grup, których te projekty dotyczą, a więc rozwinięcia ich zdolności do odgrywania pełnej roli w społeczeństwie – nie tylko pod względem ekonomicznym, lecz również społecznym, psychologicznym i politycznym. Oznacza to, że osoby włączone w planowanie i wykonywanie zadań powinny także brać udział w procesie decyzyjnym. Angażując się w ten sposób, mają szansę na odnalezienie swojego prawdziwego potencjału i wzięcie odpowiedzialności za własne wybory. Budowanie aktywności jednostek i grup powinno być oparte na pracy z nimi, na zwiększaniu motywacji poprzez uznawanie dokonań i oferowanie możliwości uzyskania praktycznego bezpośredniego doświadczenia. Istotne jest wypracowanie poczucia wspólnej własności realizowanego projektu i włączenie grupy w zarządzanie projektem.

Wymienione wyżej założenia i doświadczenia w zakresie stosowania zasady *empowerment* wynikają z realizacji w Polsce projektów angażujących społeczności lokalne. W poprzednim okresie programowania pojawiały się one w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL. W latach 2007–2013, w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, są najbardziej widoczne w oddolnych inicjatywach realizowanych w Priorytetach VI, VII i IX.

Katalogi dobrych praktyk Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych czy bezrobotnych, aktywizacji więźniów, integracji społecznej i zawodowej, adaptacji pracodawców i pracowników do zmian strukturalnych, przeciwdziałania dyskryminacji czy promowania równych szans pokazują liczne przykłady aktywnego włączenia adresatów działań do systemu planowania i realizacji projektów. Istotną rolę odgrywały również inicjatywy w zakresie gospodarki i ekonomii społecznej.

Dzięki wykorzystaniu doświadczeń we wdrażaniu projektów współfinansowanych z programu EQUAL, w obecnej perspektywie finansowej są opracowywane i realizowane projekty w zakresie oddolnych inicjatyw lokalnych. Są to przedsięwzięcia skierowane do określonej grupy docelowej (najczęściej do mieszkańców gmin wiejsko-miejskich i wiejskich znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej, edukacyjnej bądź zawodowej), zakładające udział tej grupy w formułowaniu założeń i realizacji projektu. Tym samym już definicja tego typu przedsięwzięć zakłada wykorzystanie zasady *empowerment*.

Istotą inicjatywy lokalnej – rozumianej jako szczególny rodzaj projektu oraz odróżniającej się od innych typów projektów – jest uwzględnienie następujących kryteriów:

- identyfikacja i akceptacja społeczna – odnosząca się do pozytywnego stosunku społeczności lokalnej do potrzeb oraz problemów będących przedmiotem i celami projektu;
- partycypacja społeczna – rozumiana jako współudział społeczności lokalnej w tworzeniu ramowych założeń projektu oraz uczestnictwo obywateli w jego realizacji.

Inicjatywy lokalne powinny wynikać z wewnętrznej potrzeby społeczności lokalnej, mają służyć rozwiązaniu problemu zdefiniowanego i zdiagnozowanego przez tę społeczność lub pobudzeniu jej aktywności. Sprostanie tym wymaganiom jest możliwe właśnie dzięki zwiększeniu zaangażowania jednostek i grup zgodnie z istotą zasady *empowerment*. Reguła wzmocnienia/angażowania ma pozwalać grupom, których dotyczą problemy społeczne, na udział w działaniach i decyzjach podejmowanych na ich rzecz. Dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem Europejskiego Funduszu Społecznego wskazują, że realizacja zasady *empowerment* wpływa na skuteczność rozwiązywania problemów społecznych na poziomie gminy czy powiatu – stąd duże znaczenie inicjatyw lokalnych realizowanych właśnie na tych szczeblach.

Oddolne inicjatywy lokalne są przewidziane w następujących częściach (Działaniach) Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:

- 6.3. Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich;
- 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji;
- 9.5. Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich.

Wymienione Działania PO KL przewidują podejmowanie przedsięwzięć o charakterze informacyjnym, promocyjnym, szkoleniowym lub doradczym, przyczyniających się do poprawy sytuacji na rynku pracy, aktywizacji społecznej, warunków rozwoju edukacji na obszarach wiejskich. Umożliwiają składanie wniosków o dofinansowanie przez wszystkie podmioty, niezależnie od formy prawnej. Przewidują dofinansowanie w postaci „małych grantów”, to jest w wysokości do 50 tys. zł. Projekty są wybierane w trybie konkursowym. W wielu regionach organizowane są także konkursy dotyczące projektów innowacyjnych w zakresie Działań 6.3, 7.3 czy 9.5.

Informacje o szczegółowych warunkach ubiegania się o wsparcie w ramach oddolnych inicjatyw lokalnych, a także innych części Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz pozostałych programów Narodowej Strategii Spójności można uzyskać w punktach informacyjnych na terenie całego kraju. Zachęcamy do korzystania z usług informacyjnych i doradczych Centralnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich w Warszawie, a także innych punktów działających w sieci Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, których dane kontaktowe znajdują się na stronie internetowej (www.funduszeuropejskie.gov.pl/punkty). Konsultanci służą pomocą w określeniu źródła dofinansowania oraz doradzają, jak w realizację projektu włączyć zasadę *empowerment*. ●

Opracowała

Agnieszka Pogorzelska

Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich

**CENTRALNY PUNKT INFORMACYJNY
FUNDUSZY EUROPEJSKICH**

ul. Żurawia 3/5, 00-503 Warszawa
tel. +48 22 626 06 32/33
faks: +48 22 745 05 45
mail: punktinformacyjny@cpe.gov.pl
www.funduszeuropejskie.gov.pl
www.cpe.gov.pl

KOORDYNATOR CPI

Przemysław Lewandowski-Bień
tel. +48 22 378 31 75, kom. 782 110 194
faks: +48 22 201 97 25
mail: przemyslaw.lewandowski-bien@cpe.gov.pl
Centrum Projektów Europejskich
ul. Domaniewska 39a, 02-672 Warszawa
www.cpe.gov.pl

PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI – KRAJOWA INSTYTUCJA WSPOMAGAJĄCA
CENTRUM PROJEKTÓW EUROPEJSKICH, UL. DOMANIEWSKA 39A, 02-672 WARSZAWA
TEL.: 22 378 31 00, FAKS: 22 201 97 25, E-MAIL: KIW@CPE.GOV.PL
WWW.KIW-POKL.ORG.PL

Biuletyn współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki